

TRO INNSIKT UTSYN HÅP

ST. OLAV

KATOLSK KIRKEBLAD NR. 4 - 2018

«Det finst ei natt som møter deg
og tek deg mjukt imot»

Jon Fosse s. 87

Kvinnelig fornyelse i Vatikanet s. 12

Katolsk profil: Pater Hallvard Rieber-Mohn s. 30

Min menighet: Hammerfest s. 44

Klostertanker: Dom Erik Varden s. 62

Omtanke for våre prester

Med alle rapporterte overgrepssaker, har 2018 virkelig vært et *annus horribilis* for Kirken. Vi er alle dypt rystet over det som er skjedd. Våre bønner og vår medfølelse går naturligvis først til alle ofrene, og vi håper de skyldige blir rettmessig dømt og straffet.

Men om overgriperne og de overordnede geistlige som sviktet og så vekk, har fått det søkelyset og oppgjøret de fortjener, er det viktig å huske på at det overveiende, store flertall av prester utøver sin prestegjerning på eksemplarisk vis. Ja mer enn det, jeg vet knapt om en prest i Kirken i Norge som ikke strekker seg så langt timene, arbeidskapasiteten og den gode viljen rekker.

I DETTE NUMMERET av St. Olav kirkeblad får du for eksempel møte pater Antonius Maria Sohler i St. Mikael menighet i Hammerfest. Som de andre av våre prester, utøver han sitt oppdrag i tråd med konsildokumentet om prestene fra 1965, som «Kristi tjenere blant menneskene» og som forvaltere av «det hellige evangeliums embede».

Våre prester forkynner Guds ord, forvalter sakramentene og leder menigheten. Konsildekretet understreker også prestenes samarbeidsoppdrag: med biskopen, med de andre prestene og med legfolket, for vi arbeider alle mot det samme mål: å oppbygge Kristi legeme.

Pater Antonius illustrerer omfanget av en prests virkeområde, ja mer enn det, hvis vi sammenligner med samfunnet forøvrig: Er det noen annen «virksomhetsleder» i Norge som styrer, administrerer og er operativt tilstede i et område som i flateinnhold er større enn Danmark?

FOTO: Cesar Bolly

«Det er viktig å huske på at det overveiende, store flertall av prester utøver sin prestegjerning på eksemplarisk vis.»

ORDET ADVENT BETYR, som vi vet, ankomst eller komme. I denne tiden forbereder vi oss på noen som skal komme; vi venter og forbereder oss på Jesu komme og feiringen av Gud som ble menneske. Og vi forbereder oss i forventningen om Kristi annet komme ved tidens ende.

Vi er allerede godt inne i adventstiden, har hørt tekstene om Jesu gjenkomst på den ytterste dag, tent lys i adventskransen, innledet det nye kirkeåret og kanskje besøkt et av våre mange flotte julemarkeder.

Ventetiden kan gjøres meningsfull på så mange måter. Men akkurat i år kan det kanskje være grunn til å ivareta våre prester på en god måte, vise dem spesiell omtanke, si et oppmuntrende ord etter en god preken, gi en hjelpende hånd, gi en raus offergave og vise at fellesskapet skatter

den store innsatsen de gjør. Det å kunne få gi noe tilbake, er i seg selv en stor gave.

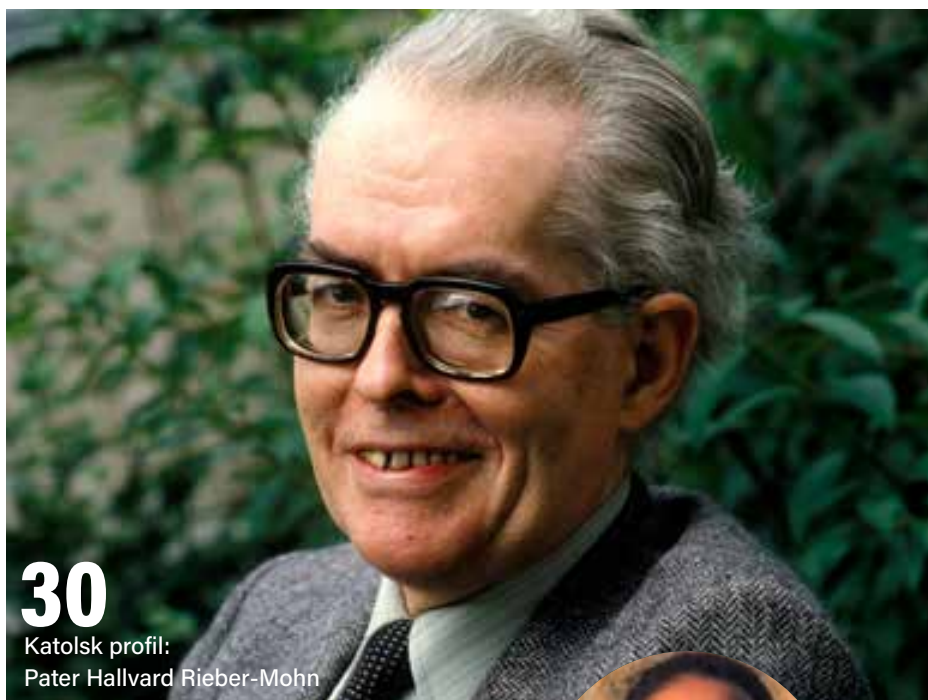
VI HAR MYE å takke prestene for – også opp gjennom historien. En av julens vakreste sanger – som vi som oftest synger på svensk, kanskje fordi den er udødeliggjort av den svenske mestertenoren Jussi Björling – ble diktet og tonesatt som følge av at en fransk prest tok et initiativ på midten av 1800-tallet. Kirken i den lille sørfranske byen Roquemaure var nettopp blitt restaurert, og landsbypresten spurte vinhandleren Placide Cappeau om ikke han kunne skrive en ny sang til midnattsmessen den 24. desember 1847. Det sa han ja til, fikk med seg komponisten Adolphe Adam og slik ble den vakre julesangen til som på svensk fikk tittelen «O helga natt».

LA DE FØRSTE strofene i denne vidunderlige julesangen få uttrykke vår taknemlighet til prestene og styrke troens glede i oss alle under denne ventetiden:

*O helga natt, o helga stund för världen,
då Gudamänskan till jorden steg ned!
För att försona världens brott och synder,
för oss han dödens smärta led.
Och hoppets stråle går igenom världen,
och ljuset skimrar över land och hav.
Folk, fall nu neder, och hälsa glatt din frihet.
O helga natt, du frälsning åt oss gav.
O helga natt, du frälsning åt oss gav.*

Hans Rossiné
HANS ROSSINÉ
ANSVARLIG REDAKTÖR

30

Katolsk profil:
Pater Hallvard Rieber-Mohn

Innhold

- 5** Biskop Bernt har ordet
- 6** Min tro: **Snit Ghebriel**
- 10** Norske kirkeskatter: **Hedalsmadonnaen**
- 12** Portrett: **Barbara Jatta**, Vatikanmuseet
- 16** Caritas: Adventsaksjonen 2018
- 18** De kom og ble: **Patrice** fra DR Kongo
- 23** Signert: **Bjørn Brøymer**
- 24** Sannhetsserum: Uten silkehansker
- 26** Kunst: **Pieter Bruegel den eldre:**
Folketellingen i Bethlehem
- 29** Guds ord: Forandring er mulig!
- 30** Katolsk profil: **Pater Hallvard Rieber-Mohn**
- 35** Katolikker som preger vår samtid
- 36** Kirken i Mali: Politikontroll hver søndag
- 39** Jul ved fronten: En stille, hellig natt
- 41** Kloster: Vi besøker Klosterneuburg
- 44** Min menighet: **Hammerfest**
- 48** Aktuelt: Norge rundt
- 50** Aktuelt: Verden rundt
- 52** Betragtninger. **Georg Fr. Rieber-Mohn:**
En kirke i krise
- 56** Julenøtter
- 58** Min søndagsmiddag: Julegås på tysk vis
- 60** Julegavetips
- 62** Klostertanker. **Dom Erik Varden:**
Mildhetens gave
- 64** Aktuelt: **Janne Haaland Matlary** om migrasjon
- 68** Bokomtaler
- 78** Aktuell bok: **Henning Laugeruds** *Reformasjon uten folk*
- 83** Nytt om navn og kalendre
- 86** Utgangssord: *Nattsalme* av **Jon Fosse**

Min tro: Snit Ghebriel
Side 6

Portrett: Møt Vatikanmuseets
direktør Barbara Jatta. Side 12.

Min menighet: Hammerfest
Side 44

ST. OLAV

St. Olav – katolsk kirkeblad hvori opptatt «Klippen» (Midt-Norge, 1950–78), «Stella Maris» (Nord-Norge, 1950–68) og «Broen» (Landsdekkende, 1979–2009).

Utgis av:

Norsk Katolsk Bisperåd
Nr. 4–2018, årgang 130
ISSN 0802-6726
Oslo katolske bispedømme
tlf.: 23 21 95 00
Trondheim Stift tlf.: 73 52 77 05
Tromsø Stift tlf.: 77 68 42 77

Adresse:

Akersveien 5, 0177 Oslo
kirkeblad@katolsk.no
www.katolsk.no/kirkebladet

Redaktører:

Nils Heyerdahl
Hans Rossiné (ansv.)

Redaksjon:

Kathrine Låver
Petter Stocke-Nicolaisen
Marta Tomczyk-Maryon

Design og layout: Erlend Lans Pedersen

Gaver til bladet:

Fra Norge:
Kontonr.: 3000. 15. 11110
(gir skattefradrag)

Fra utlandet:
Sparebanken Sør
Postboks 200
4662 Kristiansand
BIC/SWIFT: SPSONO22XXX
IBAN: NO43 3000 2275 321

**Signerte artikler står for
forfatterens regning.**

**Dersom intet annet er angitt, er
bildene hentet fra katolsk.no**

**St. Olav kirkeblad redigeres etter
prinsippene i Redaktørplakaten
og Vær Varsom-plakaten.**

**Redaksjonen tar intet ansvar for
ikke-bestilt stoff.**

Redaksjonsslutt: 03.12.18

Deadline neste nummer: 15.02.19

Trykk: United press
Opplag: 4000

Forside: Malgorzata Piotrowska

Få full oversikt!

KATOLSK ALMANAKK 2019

Inneholder ukesoppslag og liturgiske referanser for hver dag i kirkeåret, gjeldende liturgiske farge, angivelse av tidebønnuker, helgenfester og andre høytider samt dager med kirkeplikt og offisielle flaggdager.

Tilgjengelig i St. Olav bokhandel i Oslo og St. Eystein bokhandel i Trondheim – eller spør din lokale bokhandel.

Hellighetens år

Kjære troende. Det er lett å tenke at det pågående hellighetens år i Oslo katolske bispedømme og Trondheim stift er et fåfengt foretagende. Det har vært snakket svært stille om hellighet i Norge i de siste fem hundre år, så jeg vil heller si at det er på høy tid å snakke tydelig.

Vi har nettopp avsluttet noe så uvanlig som en «relikvievalfart». Den hellige Therese av Lisieux og hennes foreldres levninger har «valfartet» til de nordiske land. Jeg har vært til stede ved noen av messene i den anledning, og jeg vet at jeg bare er én av svært mange som ble dypt berørt av de helliges nærvær. Hellighet har jeg alltid forstått som den mest attraktive egenskap Gud kan gi et menneske, og møtet med de hellige fra Lisieux har gitt meg enda en bekreftelse på dette.

Vi blir kalt til hellighet i vår dåp, og det er ikke et urealistisk kall – men hvordan svarer vi på det? Vi må godta det med vår vilje, bearbeide det i bønn, bekrefte det med gode gjerninger og god vilje. Dette alene gjør oss ikke til helgener, men det er heller ikke noe vi har noe løfte om å bli. Tvert imot, en investering i egen hellighets ry vil virke mot sin hensikt. Da ville vi ikke ha dem som trenger oss for øye, men oss selv. Et tegn på hellighet er faktisk manglende selvbevissthet. Et annet nødvendig tegn er barmhjertighet.

EN VANLIG MISFORSTÅELSE i Norge er at helgener må ha levet uten synd. Da ville vi ikke ha hatt noen helgener, bortsett fra jomfru Maria. Hvert år ved olsok-tider blir Olav den helliges liv gjenstand for adskillig snusfornuftig og anakronistisk analyse, som gjerne ender med et negativt svar på spørsmålet: «Hvordan kan han regnes for hellig når han har gjort følgende ugjerninger?» Kort fortalt var hans liv preget av hellig vilje som riktignok ikke var sterk nok til å eliminere synd. Vår kirkehistorie kjenner få som har forkynt troen på Kristus så virkningsfullt som Olav. Hvis hans liv hadde stått i motsetning til det han forkynte, ville han neppe blitt trodd. Men Olavs hellighet har først og fremst med hans død å gjøre: Han gav sitt liv for sin tro og for sitt folk.

I den store domsscenen i Matteus-evangeliet (25, 31 ff.) taler Jesus om Guds *velsignede*. Det er de som hører hjemme i himlenes rike, så vi kan trygt kalle dem hellige. Hvilken begrunnelse bruker han for å si dette? Han sier:

Kom dere som min Far har velsigned, og ta i eie det rike som er gjort rede for dere fra verdens grunnvoll ble lagt! For jeg var

sulten, og dere gav meg mat, jeg var tørst, og dere gav meg å drikke, jeg var hjemløs, og dere tok dere av meg, jeg var naken, og dere gav meg klær ...

Den som lever etter dette program, lever som Kristus, og gir Kristi ord kjøtt og blod. Det er ikke vanskeligere å leve hellig. Før vi gir oss i kast med de store teologiske tankesprang, kan vi innstille oss på å leve som Kristus i de enkle handlinger. Det forlanger Gud av oss – fordi vi kan det.

DET SENSASJONELLE MED HELLIGHET er ikke at det er forferdelig komplisert, men at det er så vidunderlig enkelt. Ingen kan unnskyldes seg og si: Det er for vanskelig for meg å forsøke å leve hellig. – Vi kan alle måle avstand og nærhet til et hellig liv i Matteus 25. Hvis avstanden er problematisk, så er det lett å begynne på ny. For selv om programmet er enkelt, så vil nederlagene bli mange.

Ingen av oss kan unngå kallet til hellighet hvis vi vil høre Kristus til. Så blir vi allikevel urolige når vi blir minnet på det. Hvis vi tenker oss om, vil vi sannsynligvis erkjenne at vi har kjent eller kjenner hellige kvinner og menn som ikke er kanonisert eller kommer til å bli det. Dette er neppe personer som har hatt dramatiske åpenbaringer eller som kan sette naturlovene ut av kraft. La det gode Gud gav disse mennesker kraft til å gjøre, inspirere oss. Han samarbeider med vår gode vilje.

+ Bernt Eidsvig.

BERNT EIDSVIG

STOLT AV PUG: Snit er en av stifterne bak organisasjonen Psykologistudenter uten grenser, som skal være et verktøy for å øke studentenes kulturelle forståelse og å fremheve det samfunnsmessige ansvaret de som fremtidige psykologer har. - Å være med å starte PUG, er noe av det jeg er aller mest stolt av.

Lar seg engasjere

– *Jeg vet ikke om jeg er spesielt engasjert som person, jeg tror det handler mer om at jeg er litt for lett å engasjere, sier Snit Ghebriel (24).*

TEKST: KRISTINE BERG FOTO: JAN ERIK KOFOED OG PRIVAT

Noen ganger lurer jeg veldig på hva det skal bli av oss, hvor er vi på vei hen? Hva er det vi gjør med hverandre og med oss selv?

Snit Ghebriel slår ut med hendene og sukker.

Snit er en engasjert type. Samtidig med at hun er fem år inn i sin seksårige psykolog-utdannelse ved universitetet i Trondheim, er hun også en av stifterne bak organisasjonen Psykologistudenter Uten Grenser. I tillegg sitter hun i hovedstyret i Norges Unge Katolikker.

– Jeg vet ikke om jeg er spesielt engasjert som person, jeg tror det handler mer om at jeg er litt for lett å engasjere, sier hun og ler.

Snit er 24 år gammel. Hun er vokst opp på Holmlia i Oslo med mor, far og en storesøster. Foreldrene kom som flyktninger fra Eritrea til Norge for rundt tretti år siden.

De flyktet fra et land i konflikt, styrt av et jernhardt militærdiktatur. Tilfeldigheter førte familien til St.Olav menighet i Oslo.

– Alle i slekten min er katolikker, men da jeg var yngre, var ikke min familie spesielt aktive. Vi var i kirken i påsken og i julen, og søsteren min og jeg måtte til katekese en dag i måneden.

Hun ler når hun husker tilbake på hvordan hun hatet å bli dratt opp av sengen på lørdagene av foreldrene fordi hun skulle til undervisning.

– De vekket oss tidlig på morgenen, og vi synes det var helt grusomt! sier hun.

– Det var først i konfirmasjonstiden jeg fikk et mer bevisst forhold til troen.

FIKK ET KALL

Snit forteller at hun møtte et ungdomsmiljø i St. Olav som gjorde inntrykk på henne. I løpet av konfirmasjonstiden skjedde det store forandringer som har fått konsekvenser

for resten av livet hennes: – Jeg har ofte stilt meg spørsmålet om hva som skjedde med meg på den tiden, og jeg kan ikke helt sette fingeren på hva det var med Kirken og møtet med troen som traff meg, men jeg tror ikke det kan reduseres til noe helt konkret. Det er mulig dette høres ut som en klisjé, men det var som om jeg fikk et kall over livet mitt.

Etter konfirmasjonen kastet Snit seg inn i ungdomsarbeidet i menigheten. Hun ble etterhvert engasjert i Norges unge katolikker, NUK, og har blant annet vært leder for NUKs Caritas-arbeid.

– Flyktningproblematikken tenner noe i meg. Jeg har tidligere tenkt at det er helt uavhengig av min kulturelle bakgrunn, men det har gått opp for meg at jeg blir nok mer berørt av det enn «den gjennomsnittlige nordmann». Jeg er heldig som er født i Norge og at jeg kan kjenne meg trygg, men jeg har familie >

JOBDET I FLYKTINGLEIR: I påsken 2016 dro Snit til Lesvos sammen med noen klassekamerater fra studiet for å jobbe i en flyktingleir. – Flyktinger er så utrolig mye mer enn å være flyktinger, men når de bare blir sett i forhold til noen tall i statsbudsjettet vårt, skaper det en enorm distanse og det synes jeg er skummelt.

«Vi fikk ansvaret for barna, og gjorde egentlig ikke annet enn å gi dem rom til å være barn igjen.»

SNIT OM OPPHOLDET PÅ LESVOS

som fremdeles er på flukt fra Eritrea, så problematikken kommer veldig nær meg.

DRO TIL LESVOS

Engasjementet har hun tatt med seg inn i studentlivet i Trondheim. Frustrert over et manglende fokus på å gi unge psykologer verktøy til å møte det multikulturelle samfunnet, tok hun initiativet sammen med seks andre profesjonsstudenter til å starte PUG, Psykologistudenter Uten Grenser. Det er en organisasjon som har som mål å øke studentenes kulturelle forståelse, og å fremheve det samfunnsmessige ansvaret de som fremtidige psykologer har.

– Jeg har jo vokst opp på Holmlia, der alle er like fordi alle er ulike, så ingen kan

si de er en majoritet. Men så begynte jeg på videregående skole på Foss, hvor vi med en annen etnisk bakgrunn definitivt var en minoritet. Også her på studiet i Trondheim var jeg den eneste i klassen med annen etnisk bakgrunn, så plutselig hadde jeg blitt forskjellig fra de andre allikevel. Og jeg synes det var skummelt at vi psykolog-studenter ikke ble bedre rustet til å møte dem som er annerledes enn oss selv. Å være med å starte PUG, er noe av det jeg er aller mest stolt av.

I påsken 2016 dro Snit til Lesvos sammen med noen klassekamerater fra studiet. De ankom palmesøndag, på samme tid som avtalen mellom Tyrkia og EU kom på plass. Avtalen gav EU rett

til å sende flyktinger tilbake til Tyrkia, og stemningen blant dem som var igjen på den greske øya var underlig.

– Da vi kom dit, var det hele litt spøkelsesby-aktig. Vi besøkte en flyktingleir der alle som hadde fått opphold allerede hadde dratt, det var bare noen få igjen.

Snit forteller om synet av en ung gutt som gikk gatelangs og gråt.

– Han gråt fordi han var på vei til å registrere seg med visshet om at han ville få avslag.

Gjennom påskeuken jobbet studentene for Caritas. På et lokalt hotell huset de de aller mest sårbare. Flyktingene fikk være på senteret et par dager for å samle krefter til den lange reisen de hadde foran seg.

JULEBUDSKAPET: – Julen taler om hvor høyt vi er elsket, uten at vi har gjort oss verdige til kjærligheten vi mottar. Så da tenker jeg at vi i det minste kan greie å ta vare på hverandre.

– Vi fikk ansvaret for barna, og gjorde egentlig ikke annet enn å gi dem rom til å være barn igjen. Det er vanskelig å peke ut hva som gjorde mest inntrykk, men jeg tenker ofte tilbake på en spesiell kveld der vi sang barnesanger for å roe dem for kvelden. Vi sang på norsk, men etterhvert sang de sine egne sanger på sine egne språk, og det rare var at absolutt alle hadde sin egen versjon av *Fader Jacob!*

PREGET AV OSS-OG-DEM-TENKNING

Flyktningkrisen er langt fra over i følge Snit, men det kan være vanskelig å forholde seg til den når man er så langt unna.

– Flyktninger er så utrolig mye mer enn å være flyktninger, men når de bare blir sett i forhold til noen tall i statsbudsjettet vårt, skaper det en enorm distanse og det synes jeg er skummelt.

Siden den såkalte flyktningkrisen nådde sin foreløpige topp i 2015, har debattene om hvordan vi som samfunn skal møte den gått uten stans i hele Europa, også i Norge.

– Jeg synes den polariserte debatten som fenomen er vanskelig å forstå. Hele debatten preges av en *oss-og-dem*-tenkning, som om *de* skulle være noe annet enn det *vi* er, og det tror jeg gjør det tillatt å behandle *dem* annerledes enn *oss*. Debatten har fått frem stygge sider ved enkelte, og jeg må si at et par politikere i Norge har ekstremt interessante personligheter på et psykologisk plan. Jeg lurer jo på hva det er som driver disse menneskene, hva er det som gjør at de tenker at det er okei

å trække på og snakke nedverdiggende om andre?

VI MÅ FORANDRE LEVEMÅTE

– *Hva tenker du om no-plattforming? Er du enig i at å stenge ute de noe mer ekstreme stemmene fra det offentlige ordskiftet kan være en løsning?*

– Den eneste måten vi kan bli sikrere på våre egne meninger, er å bli utfordret av andre, det er like gjeldene i politikk som i troen. Derfor tror jeg det er viktig med debatt. Hele faget jeg utdanner meg innenfor baserer seg på dialog, og jeg mener at å ekskludere folk fra samtalen, vil gi grobunn for ting som er langt farligere enn en tøff debatt.

Snit blir stille en stund, hun tenker.

– Vi står overfor store spørsmål og etiske konflikter, men hvordan skal de løses? Jeg tror ikke de løser seg av seg selv, jeg tror vi må forandre hvordan vi lever. Livene vi lever er ikke bærekraftige, hverken på et materialistisk plan eller på et åndelig. Det er ikke godt for oss, og det er ikke godt på et samfunnsmessig plan. Samfunnet er blitt veldig fragmentert, og jeg synes det skinner igjennom i måten vi håndterer flyktningkrisen på.

– *Kan Kirken spille en rolle?*

– Kirken har en enormt viktig oppgave med å stå opp for seg selv og sine verdier, og å holde fast ved dem når samfunnet sklir mer og mer utfor. Jeg får klump i magen av å høre påstander om at Kirken skal ha utspilt sin rolle og er satt på sidelinjen, for jeg tror Kirken har mye viktig å bidra med, sier hun og legger til:

– Jeg mener den katolske kirke i Norge er genial, fordi den har lyktes i å samle så mange forskjellige kulturer på ett sted. Så det å være fordomsfull i den katolske kirke i Norge, må være vanskelig!

Men Snit peker på utfordringer innenfor Kirken også.

– Tidvis blir de ulike gruppene i Kirken veldig segregerte. De har sine egne aktiviteter innenfor menigheten. Kanskje man skulle prøve å delta på andre samlinger enn dem man pleier å gå på? Det tror jeg man kan ha godt av.

Snit gleder seg som nordmenn flest til julefeiringen, og det blir ikke jul uten midnattsmessen!

– *Hva er julebudskapet for deg?*

– Julen taler om hvor høyt vi er elsket, uten at vi har gjort oss verdige til kjærligheten vi mottar. Så da tenker jeg at vi i det minste kan greie å ta vare på hverandre. •

Himmeldronningen I HEDALEN

Maria med barnet er et av motivene vi har bevart flest eksempler på fra vår middelalderske kirkekunst. Det kan passe å presentere en av disse nå oppunder jul. Blant de vakreste fremstillingene er Hedalsmadonnaen.

TEKST: SENIORRÅDGIVER INGEBORG MAGERØY, RIKSANTIKVAREN

Hedalen stavkirke er kanskje ikke så spektakulær som bygning. Ved første øyekast fremstår den som en korskirke typisk for Oppland. Stavkirken utgjør bare den vestre korsarmen. Den opprinnelige stavkirken mistet dessuten koret sitt da den ble bygget ut til korskirke i 1699. Men få kirker i Norge kan oppvise en tilsvarende samling av interessante inventarstykker fra middelalderen. Her er et av våre eldste helgenskap – i bruk som altertavle med rosemaling fra 1700-tallet – et gotisk triumfkrusifiks, et elegant relikvieskrin i forgylt kobberblikk og en traust klebersteinsdøpefont fra 1100-tallet, med et noe yngre og rikt utskåret trelokk. Her er dessuten en interessant kirkemodell og et røkelseskar, for ikke å snakke om den fantastiske vestportalen i overdådig treskurd.

KRONET HIMMELDRONNING

Midt i dette rike miljøet troner hun – med mild autoritet – Hedalsmadonnaen.

RIKT INVENTAR:
Hedalen stavkirke
i Oppland. FOTO:
Birger Lindstad,
Riksantikvaren

Den kronede himmeldronningen har det kronede Kristusbarnet på venstre kne.

Hun har sin nåværende plass på en hylle på veggen på nordsiden av koråpningen. Det har imidlertid vært gjort forsøk med å plassere henne inne i helgenskapet, og det viste seg å passe perfekt. Så man mener dette skapet egentlig har omsluttet madonnafiguren, opprinnelig med scener fra Marias liv i skårne figurer på innsiden av skapet. Kirkemodellen antas også å ha vært del av dette ensemblet. Den har stått opp på baldakinen som har utgjort øvre del av skapet, men som nå er tapt.

UNGGOTISK KUNST

Hedalsmadonnaen er noe av det ypperste vi har av unngotisk kunst i Norge. Ekspertene har foreslått både Norge og England som opprinnelsesland. I England har ingen slike figurer overlevd. Både mor og barn har mistet noen ytre kroppsdelene, men det som er bevart, er utsøkt utformet og usedvanlig velproporsjonert. Maria sitter på en tronstol med føttene plassert på en drage. Kronen har høye takker, og under denne henger hodelinnet ned bak det gylnede håret og skuldrene. Hun er ellers kledd i kappe og tunika som legger seg rundt henne i rike folder. Etter et konserveringsarbeid rundt 1990 står figuren frem som matt gyllen, mens ansikt på både mor og barn er klare og hvite, med friske roser i kinnene.

Konserveringsarbeidet kom i stand som en redningsaksjon rundt 1990. Det ble oppdaget at figuren var under raskt forfall på grunn av de siste tiårenes oppvarming av kirken. Men man nøyde seg ikke med

å konservere originalen. Etter innspill besluttet Riksantikvaren å få laget en kopi – en nitidig utført rekonstruksjon som i seg selv ble et forskningsarbeid. Kopien skulle tilbake til kirken, og originalen skulle beholdes på Kulturhistorisk museum for å gi den tryggere bevaringsforhold – i hvert fall de neste femten år.

REKONSTRUERTE FARGER

Noe av det mest spennende og utfordrende med kopieringsarbeidet, var rekonstruksjonen av fargene. Man etterstrebet middelalderske metoder, redskaper, pigmenter og andre materialer. Blant kildene var en islandsk oppskrift fra middelalderen som innebar bruk av både haifinne og ulvetann for å behandle overflater. Det ble til og med etablert en tjæremile på Nesodden i sakens anledning – for å produsere den rette tjærelågen, det vil si en slags flytende harpiks. Denne ble påført på figurenes klær som da hadde fått en tynn sølvfolie. Og dermed ble sølv til gull.

Den blanke og fargesterke madonnakopien ble ført tilbake til Hedalen stavkirke som avtalt. Originalen ble beholdt på museet. Men da femten år var gått, ville hedalingene ha selve frua hjem igjen. Det var da gjort en jobb med temperatur- og klimastyring og målinger, og i 2005 fant den originale Hedalsmadonnaen igjen sin plass i Hedalen stavkirke. Der sitter hun nå, merket av tidens tann, men betagende vakker. Og hennes skinnende kopi kan besøkes på Kulturhistorisk museum i Oslo. Der kan man stå og undre seg over hvor fargesterk og gild kirkekunsten var i middelalderen. •

**NORSKE
KIRKESKATTER**

er et samarbeid mellom
Riksantikvaren og
St. Olav kirkeblad

KRONET: Maria med barnet fra ca.
1250 i Hedalen stavkirke. FOTO: Iver
Schonhowd, Riksantikvaren.

FAKTA:

- Unggotisk arbeid fra midten av 1200 tallet.
- Kan være laget i Norge eller England.
- Skåret i eik. 143 cm høy.
- Originalen er i kirken, en kopi fra 1990 med rekonstruert fargeholdning er på Kulturhistorisk museum i Oslo.

Ny vind i Vatikanet

– Min utnevnelse er et signal om fornyelse i Vatikanet, sier Barbara Jatta. Hun er Vatikanmuseets første kvinnelige direktør noensinne.

TEKST: JESPER STORGAARD JENSEN FOTO: PR OG J.S. JENSEN

Den første gangen jeg skulle snakke offentlig som direktør for Vatikanmuseet, var ved innvielsen av en nyoppusset fløy. Det var flere enn 1000 personer der, og jeg var ganske nervøs. Min forgjenger Antonio Paolucci var helt formidabel ved slike anledninger. Fullstendig uimotståelig, nesten som en entertainer, mens jeg er langt mer innadvendt. Men så trakk tenåringssønnen min meg til side og hvisket: «Mamma, du kommer til å oppleve dette mange ganger fremover. Ta et dypt pust med magen og hopp i det. Da er problemet løst en gang for alle!» Det rådet hjalp meg overraskende mye.

Barbara Jatta smiler når hun minnes denne episoden. Hun er på besøk i Romas Internasjonale Pressesenter for å fortelle om det første halvannet året som direktør for et av verdens eldste og største museer. Og sønnens råd har hun tilsynelatende tatt med seg som et slags mantra. Hun

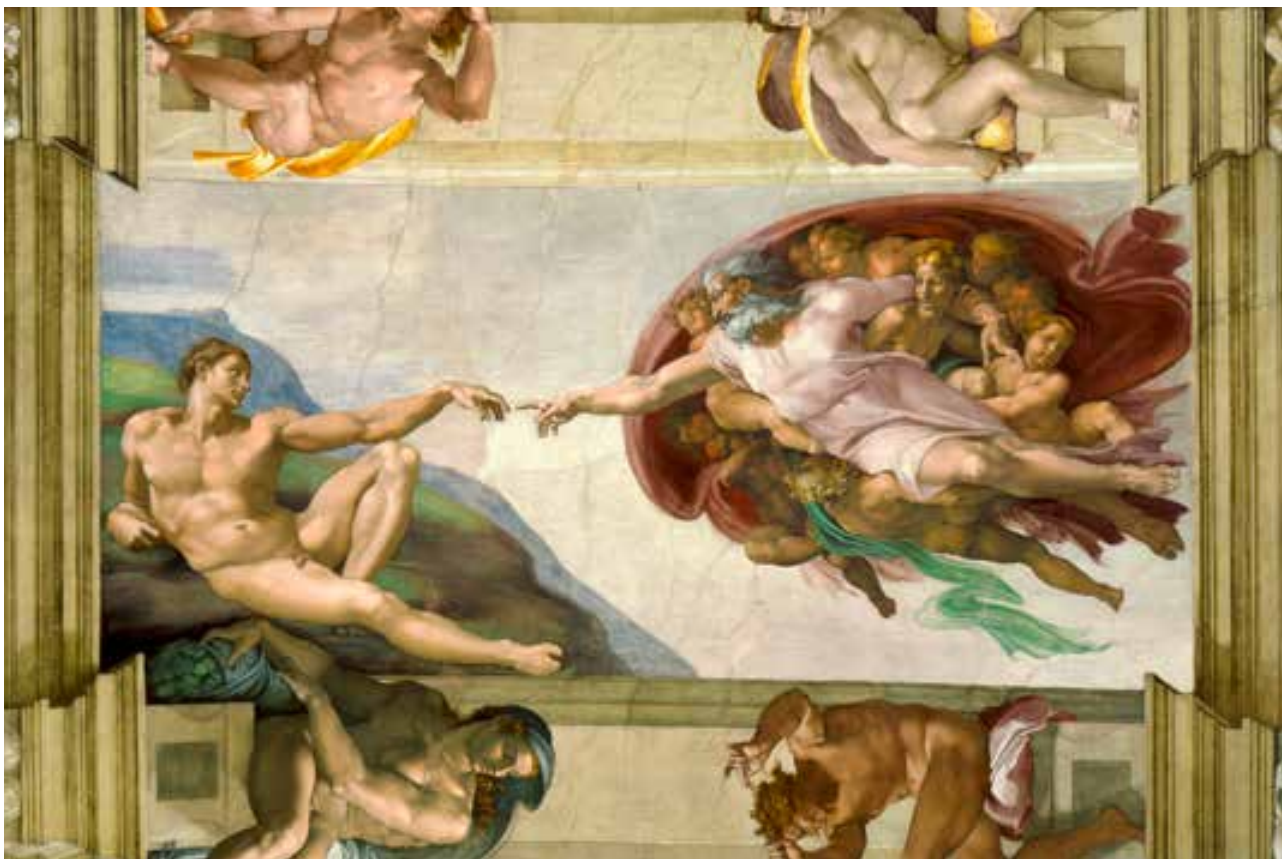
snakker scenevant, avslappet og uten et eneste snev av nervøsitet.

EN SENSASJON

Det var en liten sensasjon da 54 år gamle Barbara Jatta – kunsthistoriker, Bernini-ekspert, mamma til tre og gift med en barnelege – i 2016 ble utnevnt som ny direktør for Vatikanmuseet, Romas kanskje viktigste kulturinstitusjon. Hun ble den første kvinnelige direktøren for et museum som åpnet for publikum allerede i 1771. Ufordringen var stor, ja så stor at flere av hennes nære venner mente hun burde takke nei: «Sier du virkelig ja? Men det er jo en umulig oppgave!» Og oppgaven ble ikke mindre av at hennes forgjenger Antonio Paolucci er en legendendarisk skikkelse i den italienske kulturverdenen – tidligere kulturminister, innehaver av en rekke hedersbevisninger og direktør for museet i ni år.

Jattas profesjonelle karriere i Vatikanet startet da hun som 34-åring ble ansatt i

DET SIXTINSKE KAPELL: Folk kommer fra hele verden til Vatikanmuseet for å se Det sixtinske kapell, dekorert av Michelangelo

«Hver dag, når museets billettkontor stenger kl. 16:15, mottar jeg automatisk dagens besøkstall. Det ligger ofte på over 25 000 daglige gjester.»

Vatikanbiblioteket, der hun i lang tid følte seg lettere malplassert.

– Jeg var jo en kunsthistoriker som konstant var omgitt av dusinvis av bibliotekarer. I dag, i min nye jobb og etter å ha vært ved biblioteket i 20 år, føler jeg meg som en bibliotekar omgitt av dusinvis av kunsthistorikere, sier hun og smiler.

HØYE BESØKSTALL UTFORDRER

Etter Colosseum er Vatikanmuseet den kulturinstitusjonen i Italia som har flest besøkende. I 2017 hadde de over seks millioner innom dørene, og tallet har steget år for år.

– Hver dag, når museets billettkontor stenger kl. 16:15, mottar jeg automatisk dagens besøkstall. Det ligger ofte på over 25 000 daglige gjester. Siste års høyeste tall

hadde vi i begynnelsen av november, da det er et par katolske helligdager. 31 000 kunne jeg lese på skjermen. Da satte jeg meg ned og tenkte *hjelp!*, sier hun og smiler.

Jatta forklarer at lavprisflykjedene de siste årene har vært med på å endre tradisjonelle turiststrømmer, som ofte var konsentrert rundt ferier og noen helligdager. I dag er det annerledes, og besøkstallene er gode også i de periodene som tidligere ble betraktet som lavsesong – samtidig som høysesongens tall fortsatt er gode.

De høye besøkstallene ser Jatta på som en av sine største utfordringer.

– På museet har vi det som vi på spøk kaller *the magnificent mile*, den går fra inngangen, via Rafael-salene og videre til Det sixtinske kapell. Med de høye besøkstallene er det særlig på denne strekningen

at vi må se på nye logistikk-løsninger. Når jeg tenker på at det kommer folk fra hele verden bare for å besøke Det sixtinske kapell, mener jeg at det er uhyre viktig å gi dem en storslått og god opplevelse!

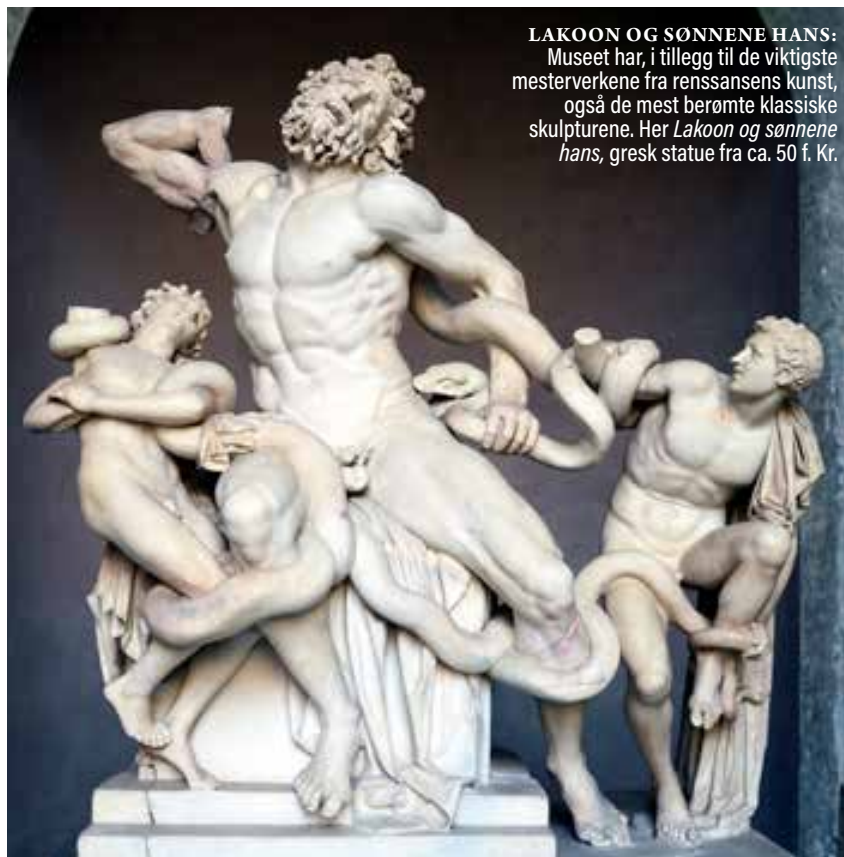
TOMME SALER

Du behøver ikke være lenge sammen med Jatta før du skjønner at hun virkelig brenner for både jobben sin og arbeidsmiljøet. Hun har en aura av ro rundt seg, og når hun nevner sin arbeidsgiver *il Vaticano*, er det nærmest med en moderlig klang i stemmen.

Helt fra første dag i direktørstolen har oppgavene vært mange og krevende. Hun husker spesielt en episode fra den første tiden.

– Vatikanet hadde lånt ut 43 store verk til en utstilling i Russland, vi snakker om storheter som Raffaello, Bellini og Caravaggio. Utstillingen ble en kjempesuksess i Russland, men her i Roma sto vi igjen med flere tomme saler – og det går jo bare ikke! I den samme perioden hadde jeg nettopp ferdigstilt en monografi om Berninis tegninger, og fikk en idé om at vi skulle få opp en Bernini-utstilling.

HØYE BESØKSTALL: De høye besøkstallene er en utfordring, sier Barbara Jatta. Hun vil gjerne at alle skal få en god opplevelse på museet.

LAKOON OG SØNNENE HANS: Museet har, i tillegg til de viktigste mesterverkene fra renessansens kunst, også de mest berømte klassiske skulpturene. Her *Lakoon og sønnene hans*, gresk statue fra ca. 50 f. Kr.

Vi satte inn ekstra ressurser på noen restaureringer som allerede var igangsatt, samtidig med at vi omorganiserte noen byster han har laget. På kort tid fikk vi satt opp utstillingen, og den endte faktisk opp som en suksess, sier hun stolt.

OVER 1000 ANSATTE

Pressekonferansen med Barbara Jatta gir oss et sjeldent innblikk i en verden den alminnelige kultur- og kunstkonsumenten ikke har adgang til: Museets indre korridorer, der 600 ansatte har sitt daglige virke. Ca. 100 av dem er restauratører. Teller vi med deltidsansatte og guider, kommer tallet opp på over 1000 ansatte.

Langs de syv kilometerne med ganger kan de besøkende få oppleve de omkring 25 000 kunstverkene. I tillegg er depoter og lagre så fulle av betydningsfull kunst, at man ifølge Jatta kan sette opp dusinvis med kvalitetsutstillinger kun ved å hente ut kunst fra disse.

Det er nettopp disse skattene som har fått Jatta til å innføre et nytt konsept, et som hun kaller *Museum at Work*.

– I Pinacoteca-fløyen har vi en sal der de besøkende kan få et innblikk i hva

som skjer på museet, hva vi jobber med. Når et verk er ferdigrestaurert, blir det for eksempel plassert der. I tillegg kan mindre kjente kunstnere få en liten særutstilling der i et par måneder.

ET SIGNAL OM FORNYELSE

Men hvorfor tror hun selv at hun ble den første kvinnen til å lede en verdensberømt kulturinstitusjon med flere enn seks millioner besøkende hvert år?

– Jeg tror Vatikanet søkte etter en utenforstående. En person utenfor selve museet, men samtidig en som kjente til arbeidsgangen innenfor Vatikanets murer. Når det er sagt, er jeg ganske sikker på at pave Frans har ønsket å sende et signal om fornyelse. Samfunnet endrer seg, og museets ledelse vil vise at de følger med i tiden. Da jeg ble ansatt på Vatikanbiblioteket, var vi bare tre kvinner. Da jeg sluttet der 20 år senere, var fordelingen fifty-fifty mellom menn og kvinner

Pave Frans har foreløpig ikke besøkt henne mens hun har vært direktør for museet – men som leder for Vatikanbiblioteket, fikk hun gleden av å vise ham en gave Vatikanet hadde mottatt.

– Det var et kobberstikk vi hadde fått i forbindelse med et statsbesøk. Han var veldig oppmerksom og interessert, og han hadde mange spørsmål. Uken etter mottok jeg min utnevning til museet, sier Jatta. •

MUSEI VATICANI

- **Vatikanmuseet ligger innenfor Vatikanets grenser og viser verker fra en enormt stor samling kunst som er samlet av ulike paver i århundrenes løp, inkludert en rekke av de mest berømte klassiske skulpturer og de viktigste mesterverker innenfor renessansens kunst.**
- **Pave Julius II grunnla museene tidlig på 1500-tallet. Det sixtinske kapell med dets tak dekorert av Michelangelo og Stanze della Segnatura («Rafaels rom») og dekorert av Rafael, er på den faste besøkstruten.**
- **Det er 54 gallerier, eller salas, inkludert Det sixtinske kapell, som er den siste sala i museene. Museet har store mengder skriftlig materiale, kunst og andre gjenstander.**

ADVENTAKSJONEN 2018:

Yrkesutdanning for jenter gir likestilling

I Uganda har jenter vært diskriminert fra vugge til grav, men nå endres forholdene. Jenter får mulighet til å oppnå sine drømmer.

TEKST: ELLEN HØVIK FOTO: ALF BERG

Hei, jeg heter Cissy. 17-åringen kneler for 19 år gamle Martin Nguyen fra Norge når hun hilser. Symbolikken i den underdanige knelingen oppleves anstrengt for en fra Norge.

– Hvorfor knelte du? spør Martin.

Han er i Uganda som representant for Norges Unge Katolikker (NUK) og Adventsaksjonen 2018 der temaet er jenters rettigheter.

– Det var for å vise deg respekt, sier Cissy.

Hun forteller at dette er en vanlig hilsemåte for jenter og kvinner overfor menn.

Cissy tror praksisen vil utryddes fordi kvinner og menn er mer likestilte i dag, men endringene skjer sakte.

I UGANDA: NUKs representant Martin Nguyen hilser på Margareth.

I Uganda diskrimineres jenter gjennom ulike tradisjonelle skikker. De opplever å få spise sist av matfatet, bli nedprioritert for skolegang og giftet bort for kuer i medgift.

– Jenter er flinkest på skolen, men vi er oppdratt til at gutter får flere muligheter likevel. Vi jenter må stå mer frem, men vi hemmes av at vi forsøker å være perfekte hele tiden.

Selv ønsker Cissy å være en rollemodell.

– Jeg ønsker å bli en rådgiver for andre jenter – og en god, inspirerende mor.

GAP MELLOM TEORI OG PRAKSIS

Likestilling er en grunnleggende menneskerettighet og en forutsetning for bærekraftig utvikling, likevel fortsetter praksisen.

– Alle i Uganda foretrekker et guttebarn fremfor et jentebarn, sier Mary Harriet Lamunu, koordinator for Uganda Women Parliamentary Association.

– Hvis det er lite penger, prioriterer familien å utdanne guttene. Folk tenker at en gutt er mer verdt enn en jente. Det trengs et holdningsskifte.

Mary forteller at hun hadde en far som nektet å prioritere sønnene over døtrene. Det gjorde at Mary begynte å jobbe for å endre holdninger til jenter.

– Jeg blir imponert over innsatsen for jenters rettigheter, sier Martin.

HEMMENDE LOVPRAKSIS

Turen går nordover på fine veier. Etter en bilferje og reise gjennom en vakker nasjonalpark, ankommer Martin byen Arua sammen med Caritas Uganda. Godfrey Onentho, påvirkningskoordinator i Caritas Uganda, tar

ADVENTAKSJONEN 2018

Programmene som støttes av Adventsaksjonen 2018 skal sikre 16 000 familier i Uganda og DR Kongo mat og økte inntekter for å overleve. Likestilling og kvinner og jenters rettigheter er en viktig del av programmene. Her er målene:

- Opplysning om likestilling og jenters rettigheter.
- Forebygging av vold og barneekteskap.
- Utdanning og yrkesopplæring for jenter og kvinner.
- Spare- og lånegrupper for kvinner.
- Trygg og næringsrik mat for barn, kvinner og gravide.

SKOLEKLASSE: Skredderutdanningen i flyktningleiren Bidi Bidi er populær!

«Jenter er flinkest på skolen, men vi er oppdratt til at gutter får flere muligheter likevel.»

CISSY (17)

oss med til en ressurssterk dame som mistet alt til sine svigerbrødre, da mannen døde.

Uganda praktiserer parallele lovsystem som mange afrikanske land gjør. Det nasjonale lovverket referer til internasjonale lover som respekterer jenters rettigheter, men ved siden av tillates en tradisjonell praksis.

– I den tradisjonelle praksisen diskrimineres jenter og kvinner innenfor familie- og eiendomsrett. Her har vi en jobb å gjøre, sier Godfrey.

– Jeg hadde syv barn, men mistet huset og alt innboet. Det var ikke mulig å klare seg alene hos svigerfamilien min, så jeg flyttet tilbake til landsbyen jeg kommer fra. Her fikk jeg hjelp av min bror til å etablere meg på nytt, forteller Margareth.

– Denne praksisen hemmer utvikling; både for kvinnen selv, men også for hennes familie og landet vårt, påpeker Godfrey.

Når barna starter i første klasse er fordelingen mellom jenter og gutter lik. Det er først i puberteten at jentene dropper ut på grunn av barneekteskap, overgrep og fattigdom.

UTDANNING ER LØSNINGEN

Å sikre jenter kvalitetsutdanning, helsetjenester, anstendig arbeid og rett til å eie eiendom, vil gjøre at de kan delta i samfunnet og bidra i politiske og økonomiske beslutninger. Caritas Norge prioriterer derfor jenter i sine prosjekter.

Utenfor Arua ligger nå verdens største flyktningleir, Bidi Bidi. Presset på regionen er blitt ekstra hardt etter at borgerkrigen i Sør-Sudan igjen blusset opp. 270 000 flyktninger bor i Bidi Bidi. For noen av dem byr tilværelsen som flyktninger på muligheter de ellers ikke ville fått hjemme.

– Jeg liker å sy. Drømmen er å bli designer, forteller Celina (19).

De har laget fem plagg på tre måneder. Hun synes snittene er litt kjedelige, og forteller at hun gleder seg til å sy mer moderne klær. Etter kurset gis elevene mulighet til å starte egen virksomhet.

– Min kunnskap er min kapital, smiler Celina. •

RESULTATER AV CARITAS NORGES PROGRAMARBEID:

UGANDA:

- Vold mot jenter og kvinner er redusert med 62 %.
- 90 % av kvinnene har tilgang til kreditt.
- 39 % av valgte lokale ledere er kvinner (før: 23 %).
- Reduksjon i barneekteskap.

DR KONGO:

- 85 % av familiene spiser seg mette (før: 27 %).
- Færre akutt underernærte; 82 % reduksjon blant barn og 66 % reduksjon blant gravide.
- Flere jenter går på skolen.

– De vonde minnene ligger i Kongos jord. Nå har fremtiden begynt!

Frem til nylig vakte ikke Den demokratiske republikken Kongo stort andre assosiasjoner hos de fleste av oss enn brutale fangevoktere og umedgjørilige dommere, som dømte to dumdristige norske gutter til døden fem ganger.

TEKST: ELISABETH SOLBERG FOTO: KATOLSK.NO

Det måtte en kongolesisk nobelprisvinner til for at mediene høsten 2018 rettet sin flombelysning på kongolesernes lidelser i en uendelig krig som verden for lengst har glemt. Vi tror knapt det vi ser og hører i dokumentarprogrammene fra dette landet: Voldtatte, lemlestedde kvinner forteller gråtende om hvordan de har fått livene sine ødelagt, de beretter om grotesk mishandling av barn, selv spedbarn har voldsmennene forsøkt seg på. Fjernsynskameraene sveiper over lik som ligger strødd på veiene, soldater i kamp. Militigrupper tiltvinger seg makt over landområder, stjeler av Kongos rike naturressurser, og, som alltid, er det lokalbefolkningen som må lide for grusomhetene.

Men midt i all miseren øyner vi også en ukuelig livsvilje. I fargerike drakter feirer folk sine fester med sang og dans og lovpriser Gud i ekstatisk glede. Grønne spirer vokser frem, blomster utfolder sin prakt, livet lever.

OPPVEKST MIDT I KRIGEN

Nettopp i et av de farligste områdene i DR-Kongo, i byen Bukavu øst i landet, kom Patrice til verden i 1993. Det var året før massakren i Rwanda, da flyktninger derfra strømmet over grensen. To år senere brøt

det ut fullt opprør mot Mobutus regime. Den politiske situasjonen, som fra før hadde vært forvirrende og uhåndterlig, med ulike militigrupper i kamp med hverandre, utviklet seg nå til en blodig krig.

– Frem til 2012, da jeg kom til Norge, hadde jeg levd med krig hele mitt liv, forteller den unge Patrice, som nå forsøker å skape seg en fremtid på Hønefoss.

– I Bukavu bodde jeg sammen med mor og min fire år yngre bror. Vi hadde en liten butikk, der mor jobbet for å forsørge familien. Joda, jeg hadde en far også, men som høytstående offiser var han nesten aldri hjemme. Han holdt til på forskjellige steder i landet, blant annet i hovedstaden Kinshasa, der han hadde en nøkkelrolle i politiske kretser. Egentlig er familien min temmelig stor, for far hadde venninner mange steder, så jeg har 15–16 halvsøsken spredt rundt omkring i Kongo. En av damene hans har ti barn, en annen tre, og så vet jeg ikke riktig. Vi omgås ikke, så jeg kjenner dem ikke.

Patrice smiler og presiserer at dette er helt vanlig i Kongo.

RELIGIØST HVERDAGSLIV

Kongoleserne er et religiøst folk. Rundt halvparten er katolikker, mens 30–40 % er tilknyttet andre kristne samfunn, mange er pinsevenner. Resten av befolkningen >

OPPVOKST MED KRIG: - Frem til 2012, da jeg kom til Norge, hadde jeg levd med krig hele mitt liv, forteller Patrice, som nå forsøker å skape seg en fremtid på Hønefoss.

HEDRER MOREN: – Av kjærlighet til moren min ville jeg videreføre hennes verdier, jeg ville tilslutte meg Den katolske kirken. Det skyldte jeg henne.

tilhører ulike trosretninger, blant annet spiller lokale religioner en rolle.

– Mor vokste opp i en katolsk familie, mens far var animist. Han pleide å ofre gaver til åndene for å få hjelp av dem. Senere konverterte han til kristendommen. Først ble han protestant, men da han giftet seg med mor, ble han katolikk. Hjemmet mitt var preget av mors karismatiske tro. Hver morgen stod vi opp klokken syv; da sang og ba vi i to timer, blant annet rosenkransen og bønner til Den hellige ånd. Vi gikk i kirken hver søndag – i skoleferiene på hverdagene også. Da jeg forberedte meg til førstekommunion, gikk jeg to ganger i uken til religionsundervisning. Siden både mor og jeg var glad i musikk, fikk jeg gå i kirkekolet «Petits Chanteurs».

Karismatisk religiøs utfoldelse har stor

appell i Kongo, både i katolske forsamlinger og blant de mange pinsemenighetene. En av filmene NRK sendte i forbindelse med fredspristildelingen, viste en gudstjeneste, nettopp fra Bukavu, der den kongolesiske legen Mukwege talte til en fullsatt kirke om kjærlighet og håp. En skog av løftede hender vaiet i takt med lovprisningssangene i et bølgende folkehav. Messefeiringen virket en smule rocka, sett med norske øyne.

– Men det var slik, bekrefter Patrice, det var en fest å gå i kirken.

– Ville du sikre deg en skikkelig plass, måtte du være ute en time før gudstjenesten begynte. Det var tre messer på ulike språk i vår kirke på søndagene. Jeg valgte gjerne gudstjenesten på morsmålet mitt, swahili. Afrikanere har mye livsglede, og de priser Gud med hele kroppen. Messene kunne

vare i to timer med masse sanger og bønner, både barn og voksne hadde en feststund.

Patrice fikk en solid skolegang i hjemlandet.

– Jeg gikk på katolsk skole, drevet av barnabitter-munker. Undervisningen var på fransk, og disiplinen var ganske streng. Vi fikk utdelt disiplinærkort, og dersom det kom mange anmerkninger på kortet, kunne vi bli utvist fra skolen.

BARN OG VOKSEN PÅ SAMME TID

– Ved å drive butikken greide mor å forsørge den lille familien vår og betale skolepenger for broren min og meg. For det meste slapp vi å sulte, men i 2004 ble mor syk og kunne ikke jobbe. Hun hadde store smerter, og jeg husker at hun gråt mye. Legene prøvde å hjelpe henne, og en periode ble hun bedre. Mens mor var dårlig, hendte det at vi gikk uten mat en stund. I Kongo har man ikke noe offentlig stønadssystem ved sykdom, men vi fikk litt hjelp av onkler og venner. Dette var en veldig vanskelig tid for oss. Etter endt skoledag måtte jeg drive butikken og dessuten ta ansvaret for lillebroren min. Derfor kunne jeg ikke leke som andre barn. Jeg lærte aldri å sykle, jeg kunne ikke bli med å sparke fotball, dertil hadde jeg for mye ansvar i hjemmet. På denne måten ble jeg tidlig voksen.

KRIG ER NORMALTILSTANDEN

Hele tiden dannet krigen et dystert bak-teppe. Det er så farlig å oppholde seg i Den demokratiske republikken Kongo at norske myndigheter fraråder folk å reise dit. Militsgrupper kan plutselig dukke opp og beleire områder, kamper raser i gatene, især i den østlige delen av landet, drap og voldtekt er daglige foreteelser. Hvordan er det å være barn i en slik hverdag?

– Jeg hadde aldri opplevd noe annet enn krig, sier Patrice selvfølgelig.

«Det hadde vært kjempetøft å komme til Norge om jeg ikke hadde hatt oppgaver i kirken.»

– Jeg visste ikke om noe annet. Ute hørte man skyting og granatnedslag hele tiden. Jeg levde i konstant angst. Men når angst er normaltstanden, venner du deg til den, på sett og vis, så utrolig det enn kan høres. Familien min var spesielt utsatt fordi far var militær. Når man vokser opp midt i opprør og strid, vet man aldri hvem som er venn eller fiende. Derfor hadde jeg ingen tillit til andre enn min nærmeste familie. Siden jeg ikke kunne stole på folk, fikk jeg meg aldri noen nære venner. Jeg møtte alle med en viss skepsis.

– I andre halvdel av nittiårene ble hjemstedet mitt okkupert flere ganger, blant annet av rwandiske militære. Det var ustoppelig kamper, og det var farlig å være ute. Mange døde i løpet av den tiden trefningene varte. Vi mistet naboer og kjente. Også matmangelen var prekær. En gang soldatene angrep, måtte vi flykte så lenge de beleiret byen vår. Etter et halvt år vendte vi hjem igjen.

Når barn vokser opp med så mye ondskap og hat rundt seg, skulle man tro at de selv også lærer å hate. Patrice svarer ettertenksomt: – Mor ville at vi skulle praktisere vår kristne tro. Hun oppdro oss til ikke å tenke ondt om andre. Det kunne være tøft; hun kunne bli opprørt over uretten vi opplevde, men hun forsøkte å temme raseriet. I stedet forklarte hun og prøvde å unnskyldte.

HOS FAREN I KINSHASA

– Far var så å si aldri hjemme, så broren min og jeg kjente ham ikke. Etter at mor hadde vært syk en stund, ville han at vi barna skulle komme til ham i Kinshasa og gå på skole der. Han bodde hos en venninne, og vi dro dit. Da Joseph Kabila i 2001 hadde prøvd å danne en samlingsregjering i landet, var faren min som offiser tilknyttet landets styre. Etter valget i 2006 oppstod det kamper. Far ble drept i kjølvannet av

valget. En slektning prøvde å finne ut hvem som hadde tatt ham av dage. Han greide å oppspore gjerningsmannen, men da ble det for farlig for denne slektningen å bo i Kongo, så han flyktet hals over hode, og fremdeles vet ingen i hvilket land han befinner seg.

– Da far døde, hadde vi oppholdt oss en stund hos ham i Kinshasa, men familien ville ikke ha oss boende lenger, så vi ble sendt hjem til Bukavu. Der var vi i fare, så vi måtte søke tilflukt i huset vårt i flere uker, fordi det var fiender av faren min som ville drepe oss. Vi kunne ikke gå ut, så vi levde på hermetiske bønner. Det var alt vi hadde i huset. Hvis det banket på døren, løp vi i skjul i vill panikk. Jeg var fryktelig redd. På den tiden var mor blitt mye dårligere, så det var ikke snakk om at vi hadde råd til å gå på skolen lenger. Jeg fikk jobb på en slags gård i nærheten. Mor likte ikke at jeg jobbet der, for det foregikk en illegal virksomhet jeg ikke visste noe om. For meg var det bare viktig å kunne forsørge familien. Det viste seg at stedet var base for den militante opprørsgruppen M23, der en onkel av meg spilte en viktig rolle. Han var redd for at vi barna skulle bli involvert i krigshandlinger og ønsket å få oss ut av landet.

ALENE

– I februar 2012 døde moren min. Broren min og jeg var alene i verden; jeg sørget, jeg var desperat, og troen min var borte. Rundt oss på alle kanter herjet krigen, og allerede da faren min ble drept, begynte jeg å tvile på at Gud ville hjelpe oss. Etter mors død rettet jeg all min fortvilelse mot Gud. Jeg var ganske enkelt sint på ham. I og for seg tvilte jeg ikke på hans eksistens, jeg trodde på ham som skaper, men jeg kunne ikke forstå at han ville meg vel. Jeg sluttet å gå i kirken og uteble fra søndagsmessen i flere år.

Men nå er han ministrant i Hønefoss kirke, så historien slutter ikke der. Patrice utbryter smilende:

– Neida, men jeg ble aldri fermet. I den turbulente tiden og flukten som fulgte, var det ikke akkurat konfirmasjonen som hadde førsteprioritet ... jeg skal se til å få gjort det nå! Etter en stund oppsøkte jeg likevel en bibelgruppe i kirken jeg hørte til, den hadde jo tross alt vært et hjem for meg hele livet. Der fikk jeg en del støtte. I Kongo er det mange barn som har mistet sine foreldre, både på grunn av krig og sykdom, men solidariteten er stor blant folk. I lokalsamfunnene viser man omsorg og tar vare på hverandre.

FLUKTEN

Onkelen mente at det var for farlig for de to foreldreløse brødrene å oppholde seg i hjemlandet, så han sørget for å sende dem til Rwanda og derfra til Uganda.

– Underveis måtte vi skifte navn. Da vi skulle reise videre, var det bare én av oss som kunne få pass. Lillebroren min ble derfor igjen i Kampala, mens jeg fikk reise til Amsterdam og derfra til Norge. Broren min dro senere til Malawi, og etter to år fikk han komme til Irland, der han bor nå.

– Flukten var en temmelig uvirkelig opplevelse. Vi var fullstendig overlatt andre mennesker. I Uganda bodde jeg to måneder i en flyktningleir. Så ble jeg sendt til Amsterdam. Jeg følte meg som en postpakke. Uten å forstå noen ting ble jeg plassert i et lukket rom av noen ukjente menn, som bare fortalte at de var venner av faren min. Jeg hadde ikke noe valg, jeg måtte stole på dem.

I LEVANGER

Patrice kom til Norge i 2012 og havnet på asylmottak i Levanger.

– Jeg hadde det fryktelig vanskelig det >

MINISTRERER HVER SØNDAG: Patrice foran Sankta Teresia kirke i Hønefoss.

«Det er en god følelse å kunne gi litt tilbake til kirken.»

første året i Norge. Alt var kaotisk, mor var død, jeg var blitt sendt til et fremmed land. Da jeg ankom, følte jeg meg veldig alene, uten noe holdepunkt i livet. Allerede første søndagen oppsøkte jeg den katolske kirken. Der har jeg alltid følt meg hjemme, og jeg trengte grunn under føttene. Men det var så få mennesker der! Heldigvis kom presten bort og snakket med meg. Han spurte om jeg ville være ministrant. Uten å vite hva det innebar, sa jeg ja, og neste søndag prøvde jeg å gjøre det samme som de andre alterguttene gjorde. Så fikk jeg opplæring av en mann fra Ghana, og etter hvert ble jeg en del av kirkemiljøet.

I Levanger var det et sekularinstitutt med Bonifasius-søstre. De ble som en ny familie for ham. Det var de som gradvis førte ham tilbake til Kirken, på det åndelige plan. Patrice forteller at han tok et bevisst valg:

– Av kjærlighet til moren min ville jeg

videreføre hennes verdier, jeg ville slutte meg til Den katolske kirke, det skyldte jeg henne.

Som flyktning hadde Patrice krav på norskopplæring, og begynte umiddelbart på kurs. Men så fikk han avslag på asylsøknaden, og dermed stoppet undervisningen opp. Året etter kom et nytt avslag. Søstrene og menigheten dannet en støttegruppe og arbeidet for at han skulle få permanent opphold i Norge. De vant om sider igjennom.

– Det hadde vært kjempetøft å komme til Norge om jeg ikke hadde hatt oppgaver i kirken. Oppholdet på asylmottaket var temmelig deprimerende. Man har internett, men ellers er det ingen ting å foreta seg der, tilværelsen blir så destruktiv. Man spiser og sover hele dagen, og om nettene ser man gjerne på film. Livet blir satt på vent, mange mister viktige år av sin ungdomstid.

– Redningen for meg var miljøet i kirken.

Søstrene var så omsorgsfulle. De delte med sine medmennesker det de hadde. Manglet jeg for eksempel vanter, fikk jeg søster Hannas. Hver mandag ga hun meg norskundervisning, og hun trente meg opp ved alltid å snakke norsk med meg.

Sammenlignet med Kongo opplever Patrice Norge som et kaldt land, på alle måter. Den livsgleden og solidariteten som preger hjemlandet hans, er det sjelden å møte i Norge.

– Nordmenn kan virke litt introverte, og de hilser ikke på hverandre. Det er uvant for meg. I Afrika er man aldri alene. Her er det vanskelig å få norske venner. Folk lever sine individuelle liv.

GRÅTER ÉN GANG I ÅRET

Den unge flyktningen var heldig som ble så varmt mottatt i Levanger. Etter erfaringene fra krigen i hjemlandet var han lenge skeptisk overfor andre mennesker. Miljøet han ble en del av i Norge, ga ham etter hvert tro, både på Gud og medmennesker. Nå er han tildelt en bolig på Hønefoss, i et lite kollektiv på fire. Han avslutter videregående opplæring til våren og ønsker å utdanne seg videre til vernepleier.

– Jeg prøver å skape meg et godt liv her, så jeg kan forsørge en familie og gi mine fremtidige barn gode verdier. Ved siden av skolearbeidet hjelper jeg til som frivillig i Caritas hver mandag, og om søndagene ministrerer jeg. Det er en god følelse å kunne gi litt tilbake til kirken, for jeg har fått så mye støtte og hjelp fra menneskene der.

Den unge mannen lever ikke lenger med krig, angst og sult. Man skulle tro at en så belastende barndom må ha satt sine spor i sinnet.

– Jeg har valgt å ikke la fortiden ta styringen over livet mitt. Jeg gråter én gang i året. Det er på min mors dødsdag. Da jeg forlot Kongo, grov jeg ned de vonde minnene fra barndommen. De ligger i Kongos jord, og der skal de forbli. Nå har fremtiden begynt. •

I LYS OG MØRKE

Berlin lå en luthersk kirke som het Versöhnungskirche – Forsoningskirken på norsk. Navnet forsoning mistet sin valør. Fra 13. august 1961 ble denne store nygotiske kirke fra året 1892 liggende i den sovjetiske sonen av Berlin, i døds-sonen bak Muren i bydelen Mitte, tett ved bydelen Wedding i vest. 22. januar 1985 sørget partileder Erich Honecker for at kirken ble sprengt.

FORSONING ER ET INTERESSANT nøkkelord når det gjelder fenomenet kirke. For teologi er en akademisk disiplin som gjennom tidene også har sørget for fordømmelser av medmennesker gjennom bibelske fortolkninger. Vi kjenner fenomenet fra tallrike store og små strider i vårt eget land.

Men tidene skifter som løv i lund. Samarbeidet over konfesjonelle grenser blir stadig mer romslig. Det var ingen selvfølge at den romersk-katolske kirke i Norge ble møtt med aksept fra Den norske kirke. I 1966 ble den lutherske biskop av Tromsø, Monrad Norderval, mottatt i privataudiens hos pave Paul VI. Da den norske biskopen kom til Oslo, ble han innkalt på teppet til biskop Johannes Smemo, som ga Norderval en klar korreks.

HVER JANUAR på 1970 og 1980-tallet åpnet Bønneuken for kristen enhet i Oslo domkirke. Der medvirket Den norske kirke, den romersk-katolske kirke, den russisk-ortodokse kirke, baptister og metodister og Frelsesarmeen. Men noen måtte si nei. Pinsevennene og ymse lutherske mørkemenn. De kunne ikke være sammen for å be en gang. Det ble for mye.

I dag kan den katolske kirke få bruke de store lutherske kirker i Norge når deres egne kirker er for små til å romme betydelige kirkelige merkedager.

BJØRN BRØYMER er journalist og forfatter, tidligere kulturredaktør i Morgenbladet og reiselivs- og featurejournalist i Aftenposten. Han har gitt ut flere bøker.

Samtidig ser vi at folkekirken i Norge sviner hen. Tre kirker i Oslo øst er nedlagt. Tre kirker i Oslo vest er nedlagt. Kirkevergen sier at det kommer flere. Sofienberg kirke vil snart bli lukket for høymesser.

HVA KOMMER DENNE SEKULARISERING AV? Den kommer nok ikke minst av enhver kirkelig fordømmelse av andre mennesker. Klokkene ringer, men stadig færre blir kallet. Fastlåste kirkelige bibelfortolkninger skal være det eneste viktige. Kirkelige fordømmelser blir til kirkelige forsømmelser. Resultatet er at mange vender folkekirken ryggen – ikke så å forstå at alle melder seg ut, men at de blir værende i et passivt medlemskap livet ut.

Den som har fulgt litt med i vår egen tids historie her på berget, vet jo hvordan prelater har ropt mot medmennesker med klare fordømmelser av ugifte mødre, samboere, seksualitet utenfor ekteskap. Alltid skal et fiendebilde formørke evangeliets lys. Forsoningskirken i Berlin ble sprengt vekk av et brutalt gudløst regime. På stedet er det reist et kapell. Det bærer fortsatt navnet Forsoning. Døm ikke, for at dere selv ikke skal bli dømt.

Bjørn Brøymer
BJØRN BRØYMER

Uten silkehansker

*Hvordan lykkes med bestselgere og populærvitenskap?
Skriv negativt om kristen tro og historie!*

TEKST: BJØRN ARE DAVIDSEN

Likevel var det uventet å møte dette i Oxford-professoren Peter Frankopans bestselger *Silkeveiene*. Det sier mye om hvor fast de mørke mytene om kristen tro sitter når deler av en ellers god bok bygger mer på gamle myter enn moderne forskning. Dermed kan han skrive at mens «den muslimske verden gledet seg over fornyelse, fremskritt og nye idéer, vansmektet store deler av det kristne Europa av mangel på ressurser og nysgjerrighet. Augustin av Hippo var direkte negativt innstilt til ideen om forskning og oppdagelser.» Og videre: «Menneskene ønsker å vite selv om kunnskapen ikke har noen verdi for dem. Han mente at nysgjerrighet var en sykdom.»

For Frankopan var grunnen at man foraktet kunnskap: «Forakten for vitenskap og lærdom forbauset muslimske kommentatorer, som hadde stor respekt for Ptolemaios og Evklid, Homer og Aristoteles. Enkelte hadde klare meninger om hvorfor. Historikeren al-Masudi skrev at de gamle grekerne og romerne hadde latt vitenskapen blomstre, men så gikk de over til kristendommen, og da

"visket de ut tegnene på lærdom, eliminerte dens spor og ødela dens veier".»

Ikke rart det gikk som det gikk: «Vitenskapen ble beseiret av troen. Det er nesten det stikk motsatte av verden slik vi ser den i dag. Fundamentalistene var ikke muslimene, men de kristne.»

Når kristne får bestemme, er resultatet akkurat så grelt som man kunne forvente: «De med åpne sinn, de nysgjerrige og generøse befant seg i Østen og i hvert fall ikke i Europa. En forfatter skrev at når det gjaldt ikke-muslimske land, "tok vi dem ikke med

i bøkene, for vi ser overhodet ingen hensikt i å beskrive dem". De var åndelige bakevjer.»

LITT OPPRYDDING

At denne «åndelige bakevjen» kunne handle om at muslimske forfattere syntes andre ting enn islam var dårlige greier, faller ikke Frankopan inn. Det faller ham heller ikke inn å undersøke hvor rettferdig bildet er. Han viser ingen forbilledlig nysgjerrighet.

Dermed kan det være tid for litt opprydding. For her mangler det ikke grøfter å gå i. En av de vanlige er å tro at oppgjør med antikkens guder, spådomskunst og magiske besvergelses er å ta avstand fra antikkens naturfilosofi. Men å mislike efesernes Artemis betyr ikke at man må mislike atenesernes Aristoteles. Ja, Augustin var kritisk til deler av antikkens arv. For dette var ikke en tid der filosofer var nøytrale forskere eller bygget på empiriske data. Mens Aristoteles hadde vært opptatt av å observere naturen, dyrket andre – som nyplatonikere – indre syner, magi og åndemaning.

IKKE FORAKT FOR KUNNSKAP

Tross sin nyplatoniske bakgrunn avviste

SANNHETSSERUM

er en serie der Bjørn Are Davidsen retter kritisk søkelys mot myter og vandrehistorier om vitenskapshistorien

og den europeiske middelalderen. Davidsen er knyttet til foreningen Skepsis.

LÆRER: Boëthius med sine studenter. Italia, 1300-tallet.

ikke Augustin kunnskap eller utdannelse. Som han forklarte, var det slik at kunne jødene ta med seg skattene fra Egypt, kunne kristne ta med seg skattene fra antikkens lærdom.

Augustin mislikte ikke kunnskap, men nysgjerrighet for nysgjerrighetens skyld. Ikke noe var viktigere enn det som ga kunnskap om Gud, troen og frelsen. Hans nyplatoniske bakgrunn forsterket hans fokus på indre sannheter. Mens en aristoteliker som Thomas Aquinas mente at nysgjerrighet om tingene rundt oss hadde verdi i seg selv.

Men det ble da atskillig færre filosofer og mindre vitenskap og matematikk i den tidlige middelalderen? Ja, men ikke fordi kristne avskydde nysgjerrighet. I stedet ble to faktorer avgjørende. Den ene var skillet mellom østromerriket og det latinske Vesten. De greske verkene i øst måtte oversettes. Man begynte da også på dette på 500-tallet, i regi av senatoren Boëthius.

Prioriteringene viser ingen forakt for kunnskap eller fornuft. Tvert imot var det han valgte å kommentere, tilrettelegge og

oversette tekster om aritmetikk, geometri, logikk og musikk. Aristoteles verk om logikken var frem til 1100-tallet det mest betydelige av dennes verker tilgjengelig i vesten. Boëthius nølte heller ikke med å oversette en så kristenkritisk filosof som

«Boëthius nølte heller ikke med å oversette en så kristenkritisk filosof som Porfyrios. Hvor høyt det kristne Vesten holdt logikken understrekes av at hans innføring i aristotelisk logikk, Isagoge, var lærebok i mye av middelalderen.»

Porfyrios. Hvor høyt det kristne Vesten holdt logikken understrekes av at hans innføring i aristotelisk logikk, *Isagoge*, var lærebok i mye av middelalderen.

Dessverre ble Boëthius henrettet etter en politisk maktkamp. Noe av arbeidet ble fortsatt av en annen romersk statsmann, Cassiodorus (485–585) som forankret klassisk utdannelse i Vesten, med de «syv frie kunster» fra astronomi til logikk.

EN ANNEN FAKTOR

Den andre faktoren som bremset utviklingen var mangelen på penger og trygghet. Folkevandringene raserte økonomien. Arabiske pirater terroriserte Middelhavet. Rike byer ble forlatt og innbyggerne flyttet opp i fjellene. Slik det forklares i Syrianus Magisters strategibok (i sin nåværende form fra 7–800-tallet), regnet mange før med at freden og velstanden kom til å vare evig. De tenkte mer på skjønnhet enn sikkerhet når de smykket byene med *hager, parker og springvann. Vi, derimot, må ta hensyn til hvor usikker fremtiden er og vi må prioritere sikkerhet fremfor skjønnhet.*

De måtte kort sagt prioritere å beskytte seg mot beleiringsmaskiner fremfor å skaffe kunnskap. En unnskyldning få britiske forfattere har i dag. •

PIETER BRUEGEL DEN ELDRE: *Folketellingen i Bethlehem*

«Det skjedde i de dager at det gikk ut befaling fra keiser Augustus om at hele verden skulle innskriveres i manntall.» (Luk 2,1). Disse velkjente ordene innleder juleevangeliet, og de er utgangspunktet for Bruegels uvanlige julemotiv: *Folketellingen i Betlehem* (1566).

TEKST: THERESE SJØVOLL

PIETER BRUEGEL DEN ELDRE: *Folketellingen i Bethlehem*, 1566. Royal Museums of Fine Arts of Belgium. Det er så vidt vi får øye på Maria som sitter på eselryggen med nedslåtte øyne. Hennes blå kappe er trukket godt om, og den verner henne og det ufødte livet hun bærer.

Hvorfor velger Pieter Bruegel (ca. 1525/30–1569) å fremstille folketellingen, en mindre betydelig scene fra juleevangeliet prolog, fremfor å skildre juleevangeliet hovedbudskap om Gud som lot seg føde inn i vår verden? Frelseren født i en stall og de hellige tre kongers tilbedelse er langt mer opplagte julemotiver. Og hvorfor flytter Bruegel handlingen i tid og rom fra Judea på Jesu tid, til 1500-tallets Brabant i det habsburgske Nederland?

FOLKELIV

Folketellingen i Betlehem ser ut som en folkelivsskildring, ved første øyekast. Det er midtvinters, trærne er nakne, det flate landskapet er snødekt, og mellom husene i den lille landsbyen strever menneskene. En mann bærer ved, en annen flytter tønner. En kvinne feier, en annen lemper grønnsaker på en kjerre. Høner hakker i snøen på jakt etter mat, mens barn morer seg med snøballkrig og leker på isen. Plikter utføres og liv leves. Bildet rommer mange små fortellinger, men hvor er den store historien? Historien om frelseren som vi alle venter på?

Det er så vidt vi får øye på den unge kvinnen som sitter på eselryggen med nedslåtte øyne. Hennes blå kappe er trukket godt om, og den verner henne og det ufødte livet hun bærer. Ved siden av henne og eselet lunter en okse. En mann, med snekkerverktoy over skulderen, leder an foran dem. De har reist langt – helt

fra Nasaret i Galilea. Maria er sliten nå og endelig peker Josef på målet.

Maria og Josef har ankommet Betlehem og huset der de skal innskriveres. Menneskene trenges foran huset i bildets venstre forgrunn. De skal skrives inn i manntallet for så å betale sin skatt. Av dem som ikke har penger innkreves skatten i naturalia. Et svin slaktes, og korn og brensel leveres inn på store kjerrer. Keiseren skal ha hva keiserens er, og alt hva de fattige trenger for overleve vinteren tas fra dem.

KRITIKK

På Bruegels tid var Nederlandene (dagens Nederland, Belgia og Luxemburg) under den habsburgske kongen av Spania, Kong Filip II (1527–1598). Nederlandene hadde økonomisk fremgang på 1500-tallet, mens spanskekongens økonomi var anstrengt. Filip II skattla nederlenderne hardt, for å fylle den slunkne spanske statskassen. Dessuten forfulgte han nederlandske protestanter.

Filip IIs stadige skattekrav og hans ubarmhjertighet overfor protestanter førte til uro i Nederlandene, og i 1566 – det samme året Brueghel malte *Folketellingen* – begynte opprøret mot spansk overherredømme. Opprøret ledet til Åttiårskrigen som brøt ut i 1568. Denne nederlandske frihetskrigen varte til 1648, da De forente Nederlandene ble etablert, samtidig med avslutningen av den europeiske Tredveårskrigen og undertegningen av freden i Westfalen.

Bruegels *Folketellingen* i Betlehem kritiserer habsburgsk styresmakt gjennom

valg av tema: Slik Keiser Augustus (romersk overmakt) beordret folketelling, med hensikt å skattlegge folket i Judea, slik beordret Filip II (habsburgsk overmakt) skatt og utplyndring av det nederlandske folk.

I Bruegels bilde er overmakten eksplisitt synliggjort ved hjelp av en plakert til høyre på husveggen, over skatteinnkreverne og folkets hoder. Plakaten representerer kongen og viser habsburgernes våpenskjold med den to-hodede, sorte ørnen. Der ørnen er, er også kongen og kongens makt.

Filip II var sønn av Karl V (1500–1558), keiser av Det hellige romerske riket (Det tysk-romerske riket) – et rike som anså seg selv som arvtager til Romerriket. Ørnen var også romernes insignium, og habsburgernes to-hodede ørn understreket forbindelsen til Romerriket. Filip II overtok Spania og Nederland etter Karl V, mens broren, Ferdinand, overtok keiserkronen sammen med det tyske riket. Selv om Filip II bare var konge, og ikke keiser, så var den habsburgske linjen klar og parallellen tydelig. Slik Judea hadde blitt undertrykket av romerne, var Nederlandene undertrykket av habsburgerne.

ET ADVENTSBILDE

Bruegels *Folketellingen* i Betlehem er flere bilder i ett. Det er både bibelfortelling, folkelivsskildring og landskapsmaleri, samtidig som det er en flengende kritikk av habsburgsk styresmakt. Det er også et adventsbilde – et bilde for ventetid og forberedelser til «tiden er kommet da hun som skal føde, har født» (Mika, 5,2).

Bruegels *Folketellingen* i Betlehem minner oss om at juleevangeliet budskap er like relevant i dag som det var på Bruegels 1500-tall. I førjulstidens strev og adspredelser må vi ikke glemme de fattige og undertrykte. Vi må huske nestekjærligheten, mens vi venter på Fredsfyrsten fra Betlehem. •

Forandring er mulig!

TEKST: FR. ARNE DOMINIQUE FJELD, O.P.

Vi lever i en temmelig depressiv tid. I 1970-årene trodde man at man bare skulle forandre samfunnet, så skulle alt bli bra for alle.

I våre dager søker man forklaring på mennesket i arv og genetik. Men ingen venter at verden skal bli bedre. Vi skader Skaperverket, regnskogene hugges ned, antall dyrearter og plantearter blir færre. En milliard mennesker lider allerede under mangel på mat og vann. Halvparten av disse er barn.

Lesningene for 2. søndag i advent oppstod i et lignende klima. Profeten Baruchs ord til Jerusalem er ropt ut mens byen ligger i ruiner, og befolkningen er deportert til Babylon. «Kle deg i rettferdighetens kappe, som er gitt deg av Gud, og la den eviges herlighet være diademmet på ditt hode. For Gud skal åpenbare din prakt for alle land på jorden.»

Profeten forkynner håp, og han ser for seg folkets fremtidige vandring fra fangenskapet, hjem til sin egen by. Han ser det som et veldig tog som vender tilbake.

I virkeligheten fikk Israel enda større grunn til å juble. For i landflyktigheten gjorde Israel et sprang i Gudserkjennelse. De erfarte at man kan tre i kontakt med Israels Gud, også i fremmed land. De erfarte at Gud er en universell Gud for alle folk. Hos profeten Baruch er det ingen depresjon.

SÅ, NOEN ÅRHUNDRE SENERE, hender det noe, på et presist tidspunkt i menneskehetens historie. Det er deprimerende tider for Israel, med fremmedvelde og kollaboratører. Gud griper inn. Gud meddeler seg til en mann: Johannes Døperen. Denne mannen forkynner vei ut av depresjonen. Han oppfordrer til forandring: ting kan bli bedre!

Og så, få år etter at Johannes Døperen har måttet late livet, fordi han oppfordret folk til å forandre seg og leve etter Guds hjerte, og få år etter at Jesus Kristus ble henrettet, fordi han ba folk forandre seg og leve etter bergprekenen, skriver Paulus, som selv hadde forandret seg fra kristen-forfølger til apostel, et brev til menigheten i Philippi.

Her er det heller ingen depresjon eller resignasjon. Tvert om skriver den ellers ofte krakilske Paulus her om sin glede og sin takk: Han gleder seg over at menigheten engang sluttet opp om forkynnelsen av Evangeliet, og at den holder fast på det. «Og så er jeg viss på, at Han som har begynt så god gjerning blant dere, også vil føre den til ende, like frem til Kristi Jesu dag.» Ingen resignert pessimisme Og ingen verdensflukt.

På søndagene i advent synger vi ikke Gloria. Vi har messeklær i botens farve. Vi er bevisst i utakt med kulturen omkring oss, hvor man allerede har spist og drukket hedensk jul i noen uker.

Botstid er en innbydelse til å se på følgene av det vi gjør.

Den betyr at vi har frihet til «å dømme rett om de jordiske goder». Den vil minne oss om at vi har grunn til håp, så lenge vi er på Skaperens parti. •

Pater Hallvard Rieber-Mohn

En katolsk prest som med sin virtuose penn og kloke, smilende røst fikk en enestående posisjon i norsk offentlighet og kulturliv.

TEKST: PATER KJELL ARILD POLLESTAD O.P. FOTO: HENRIK LAURVIK/SCANPIX

Et gulnet brev ligger foran meg, skrevet på Nesbyen 30. juli 1954, og stilet til «Herr pater Hallvard Rieber-Mohn» (sic!)

Forfatteren var den 18-årige stud. mag. art. Lars Roar Langslet: «Jeg er en ung student og har hørt Dem holde et par foredrag og har lest Deres avisartikler med stor interesse ...».

Brevskriveren innleder med et spørsmål om forholdet mellom tro og vitenskap, men kommer etter hvert til saken: «Likevel berører jo ikke dette det vesentligste for oss unge som søker et fast fundament. Når så mange studenter mener å finne noe vesentlig ved katolisismen som de ikke finner i den norske kirken, tror jeg det først og fremst er følelsen av noe universelt og evig som virker så sterkt ... Jeg vet også ved meg selv at kristendommen er sann og virkelig, og jeg tror den er vår eneste redning. Men derfra til å tro og bøye seg selv er det et langt og vanskelig skritt.»

IKKE NEDSUNKET I BLONDER

Pater Hallvard Rieber-Mohn var ennå ikke fylt 32 år da han mottok dette brevet. Året før var han kommet hjem til sitt virke i St. Dominikus kloster i Oslo,

etter åtte års klosterliv med filosofiske og teologiske studier i Paris. På bare ett år hadde han fått en slik posisjon i norsk offentlighet og kulturliv, at det falt en høyt begavet student naturlig å betro ham sin intellektuelle og åndelige søken. Dette brevet ble samtidig ouverturen til et vennskap mellom de to mennene som skulle få stor betydning for Den katolske kirkes stilling og betydning i det norske samfunn. Den første katolske prest som virkelig nådde ut i norsk offentlighet med sin røst, var pater Rieber-Mohn. Inntil da hadde prestene stort sett, for å bruke hans eget uttrykk, «gått nedsunket i sine blonder».

Gottlieb Wesenberg Rieber-Mohn var bergenser av slekt, men ble født i Molde i 1922, og vokste opp i Kristiansand og på Hamar, der hans far var avisredaktør. Han kunne spøke med at det «luktet trykksverte» over hans vugge, mens hans gymnaskamerat, den senere biskopen Fredrik Grønningsæter, «var født i et sakristi». Hallvard-navnet fikk han først da han høsten 1945 ble ikledt dominikanernes ordensdrakt. Men før han dro i kloster, rakk han i sin konvertittbegeistring å skrive artikler i St. Olav. I juni 1945 stod «Katolisismens smil», der han i hyllesten av Chesterton også får >

«Smilet var kanskje selve hemmeligheten bak den unge paterens suksess som formidler av katolsk tro og kultur; selv hans prosa smilte.»

anbrakt noen spark til den hjemlige kristendom: «Den moderne protestantismen forneker meget av sin arv fra pietismen, men enkelte trekk sitter seiglivet igjen. Et av dem turde være mistenksomheten overfor smilet.»

Smilet var kanskje selve hemmeligheten bak den unge paterens suksess som formidler av katolsk tro og kultur; selv hans prosa *smilte*. Man var ikke vant med slikt fra religiøst hold. Snart kunne folk høre hans velformulerte og presise setninger på radio, og da merket de at også hans stemme *smilte*. Han fikk flere unge, intellektuelle konvertitter med seg i 50-tallets religiøse polemikk, og de var så slagkraftige at det på luthersk hold ble talt om «den katolske fare».

De fleste som i dag husker pater Rieber-Mohn, er ikke gamle nok til å minnes hans virtuositet i den konfesjonelle polemikken, som også preget så mange av hans «Blikk på tiden» i St. Olav. Etter hvert la han av seg det polemiske, og fikk både samtalepartnere og et bredt publikum i protestantiske kretser. Det annet vatikankonsil fikk stor betydning for ham, og «han omplantet til norsk jord,» skrev professor Inge Lønning,

«den samme bevegelse som ble utløst av den pave han elsket og beundret, Johannes XXIII.»

JOURNALISTISK TEMPERAMENT

Da jeg ble kjent med pater Hallvard Rieber-Mohn, stod han allerede med en fot i graven. Han hadde to slagtilfeller bak seg, i en alder av 51 år. Jeg syntes han var en gammel mann, og når han om morgenen kom sjanglende med kaffe-kruset i hånden og en sur og dampende pipe i munnviken, på vei fra kjøkkenet til avisbunken i dagligstuen, kunne han se ut som en ruin av et menneske. Men etter at han hadde gått gjennom samtlige aviser, var det som om vitaliteten vendte tilbake. Han hadde fått de stimuli som satte tankene i sving, og da måtte legemet lystre. Hele formiddagen kunne man høre tastene slå i hans celle. Pateren hadde bare en liten reiseskrivemaskin, gammel og medtatt, og nede under tastene lå det et tykt lag med tobakk og aske. På den skrev han alle sine bøker og artikler, med høyre pekefinger. Den tikket langsomt, men jevnt som en klokke, i samme tempo som tankene kom og formet seg til hans karakteristiske setninger, som også bar

med seg hans stemme. Kanskje skyldtes en del av de mange ettertenksomheter i hans stil nettopp denne kontemplative skriveteknikk, som dessuten sparte ham for både kladd og omskrivninger. Sine prekener skrev han derimot for hånd. De er små kalligrafiske mesterverker, skrevet søndag morgen mellom halv ni og halv elleve, slik det sømnet seg hans journalistiske temperament: selv de gode nyheter måtte være ferske.

Han var nærmest *henfalt* til en daglig dose avisspalter. Det var som om en vegg var falt ut av hans tilværelse de dager han ikke fikk sin avisbunke. Han var i det hele tatt hva franskmennene kaller *livresque*, en mann hvis største kilde til opplevelse og forståelse er det skrevne ord. Hans sterke engasjement for pressens frihet og pressens etikk finner nok sin forklaring her. Sjusket med det trykte ord krenket ham helt inn i nervesystemet.

OMSORG FOR MENNESKENE

Det var ikke bare smilet som preget ham; latteren hadde en hedersplass i hans liv. Han dyrket den, og brukte den også i sjelesorgen, for han visste hvor frigjørende den er. En lengre samtale med Hallvard

DOMINIKANERPATER: Etter åtte års klosterliv med filosofiske og teologiske studier i Paris, startet Pater Hallvard Rieber-Mohn sitt virke i Dominikaner-klosteret i Neberggaten på Majorstuen. Dette bildet er tatt i klosteret i 1963. FOTO: Aage Storløyen/Scanpix

begynte alltid med at vi lo sammen; i de siste årene av hans liv var det ofte en betingelse for at han overhodet skulle ha krefter til å fortsette. Latteren var bokstavelig talt blitt en medisin. Så kunne vi komme over i alvor, og med ekkoet fra latterbølgene i veggene ble selv store problemer lettere å navngi og håndtere. Samtalen sluttet som den begynte, med munterhet og latter. Dermed skapte ikke fortroligheten noen slags avhengighet til hans person. Han var helt fri for tyngende prestelighet.

Derimot var han prest med hele seg. Under alt han sa og alt han skrev, bak vittigheter og spøk, lå prestens omsorg for menneskene. Han behøvde ikke nevne det eller vise det frem som en ekstra kvalifikasjon; prestetjenesten ble en del av hans vesen. Mange vil kanskje hevde at *selv om* han var prest, fikk han likevel

tid til å engasjere seg på mange andre felt: i kampen for menneskerettighetene, for det frie ord, for Amnesty, og så videre gjennom et helt liv – han fikk jo også Fritt Ords pris. Men dette *selv om* må rettes til *et fordi*. Alt han gjorde, sa og skrev, var en del av hans prestetjeneste, et svar på det som er prestens egentlige kall: Å reise mennesker opp, å minne dem om deres verdighet, å gi dem nytt håp. Han hadde det ikke med å slenge evige sannheter i ansiktet på folk, men forsøkte å lytte seg frem til hva som bodde i den enkelte. På den måten kunne han følge så mange noen skritt videre på veien mot Emmaus.

De tre siste årene av sitt liv bodde Hallvard i pensjon hos Josephsøstrene, som den gang hadde en kommunitet på Montebello, like ved Radiumhospitalet. Hans helse ble stadig dårligere, men han beholdt helt til det siste sin forunderlige

evne til å kvikne til i selskap med andre. Når man kom, kunne han sitte i sin stol og ha nok med å puste. Men etter at han hadde fått avlevert noen galgenhumoristiske betraktninger over sin tilstand, kunne han holde det gående med spøk og alvor i flere timer. Etterpå var han lykkelig utmattet, og han gledet seg som et barn når noen kom.

Han talte gjerne om døden, og var forberedt på at den kunne komme når som helst. Stundom holdt han den på avstand ved å spøke med den, men etter hvert ble den hans venn. Hans angst var å måtte leve uten å kunne arbeide. Han var overlykkelig da han hadde klart å få ferdig manuskriptet til sin bok om Sigrund Undset, «Sten på sten». Det hadde vært et forferdelig slit, og han følte det nok som et kappløp med tiden. Han lot meg bære manuskriptet ned til Aschehoug forlag. ➤

«I sitt liv hadde pater Rieber-Mohn opplevd det nesten utrolige: At en katolsk prest i Norge ble respektert av alle og avholdt av de fleste.»

Dagen etter ble han bragt til Ullevål sykehus med hjerteinfarkt. Han så et symbol i dette. Nå kunne han dø. Nå hadde han også lagt siste sten til sitt eget verk. Men han kom seg igjennom enda en vinter, og fikk oppleve et mer håndfast varsel: Den dagen han ble ført til sitt siste sykeleie, brøt hans skrivebord sammen med et brak. Humoristen i ham lo, alvorsmannen tenkte nok sitt.

MENNESKE FØRST, KRISTEN SÅ

I sitt liv hadde pater Rieber-Mohn opplevd det nesten utrolige: At en katolsk prest i Norge ble respektert av alle og avholdt av de fleste. Det forundret ham selv kanskje mer enn andre, men han var ydmyk nok til å glede seg over alle godord, han var rørt og takknemlig over rosende kritikker og ærefulle priser. Men mest av alt undret han seg over at så meget av det som for ham var noe selvfølgelig, kunne åpne helt nye horisonter hos andre. Han gjorde jo ikke annet enn å fordøye virkeligheten i lyset av en tro som hadde vært forkynt for all verden i henimot to årtusener. Hva sa det om vår egen kultur når noe slikt kunne bli et særsyn?

Når pater Rieber-Mohn nådde frem til mennesker langt utenfor de troendes

rekker, skyldtes det ikke at han satte sin tro i parentes. Og når han i vårt hjemlige kristelige miljø, som ikke akkurat var preget av vidsyn, til og med oppnådde å komme ut på «Ansgar» og få fast spalte i *Vårt Land*, er forklaringen ikke at han var en lunken sønn av sin kirke. Som ung mann fant han sitt hjem og sin arena i Kirken, og i dette hjem forble han en tro husholder gjennom hele sitt liv. «Vi troens husfolk», sa han spøkefullt, og inkluderte seg selv. Han elsket Kirken. Den var for ham ingen bastion som beskyttet ham mot livet, ingen snever konfesjon hvor meninger skulle veies på hårfine vektskåler. Den var et universelt fellesskap, som pekte utover tid og sted, et folk av syndere og helgener underveis til Faderhuset. Den var Herrens mystiske legeme, og Åndens farverike tempel. Den var sannelig også sannhetens klippe og grunnvoll. I sine prekener kunne han si det rett ut; i alt det andre han skrev, lå det i premissene.

Hans klosterkall kom nok til å arte seg svært forskjellig fra det han forestilte seg da han forlot sitt land og bega seg ut i det ukjente. Som klosterbror ga han avkall på alt sitt eget, for å leve sitt liv i lydighet og gudstjeneste. Men dominikanerordenen viste ham at denne gudstjenesten ikke

består i å begrave sine talenter, men i å dyrke og utvikle dem, slik at de kunne bære rik og varig frukt. De gamle skolastiske teologer lærte den unge nordmannen en viktig lekse: at å forakte og fornekte det onde ikke er ensbetydende med å forakte og fornekte det menneskelige. Tvert imot: bare gjennom det menneskelige kan vi gripe det guddommelige. Dette ble Hallvards synsvinkel; så gammel og så enkel var den «uvanlige dimensjon» som så mange opplevde i samvær med ham. Den var uvanlig, fordi den hos ham aldri ble redusert til talemåter, men var en del av ham selv. Han elsket gamle Grundtvigs ord: «Menneske først, kristen så.»

Etter hvert som livsveien nærmet seg sin avslutning og målet var i sikte, kom der en ny tone til, både i tale og skrift. I sitt spøkefulle alvor uttrykte han det slik: «Jeg gamle humanist er blitt apokalyptiker.» 70-årene bragte ham mange skuffelser. Så vel i politikk som i kulturliv så han stadig klarere tegn på forsimpning og forsøpling. Den holdningsendring som i løpet av få år fant sted i forhold til grunnleggende etiske spørsmål, deprimerste ham dypt. De nye fosterdrapslovene rystet ham. Og helsen ble ikke bedre – det hadde vel også sin betydning for blikket. Det var

ST. DOMINIKUS KLOSTER: St. Dominikus kloster i Oslo var basen i Hallvard Rieber-Mohns virksomhet. Her klosterkirken.

som om han følte at han hadde hatt sin tid, og særlig de siste to-tre årene kunne det komme en resignert stemning inn i både samtaler og brev. Han hadde et yndlingsuttrykk av Evelyn Waugh som han gjerne brukte på fortiden: *When the going was good*. Det var den ikke mer.

Men i alt dette mistet han ikke sitt humor. Han nedla heller ikke sin penn, selv om han til tider spurte seg selv – som alle skribenter med samvittighet vel stundom gjør – om det han skrev ikke egentlig var forgjeves. Det betød ikke at han mistet troen på verden eller menneskene; den surnede gammelmannspessimismen hadde han ingen sans for. Men han opplevde seg selv stadig mer som et pust fra fortiden. Han så at det trengtes nye krefter, som han selv ikke hadde. Han hadde gjort sitt. Livet hadde vært en god reise, men nå var han trett, og stundet etter å komme frem.

BARE KRISTUS IGJEN

Det er to dager i en klosterbrors liv som er større enn den dagen han avlegger sine klosterløfter; den ene er dåpsdagen, den andre er dødsdagen. Pater Hallvard Rieber-Mohn kom til sin dødsdag etter lang og tålmodig forberedelse, og etter noen ukers sykeleie midt i en varm sommer,

kunne han møte døden i avklart ro. Litt etter litt tok han farvel med både pipe og aviser, gradvis mistet han interessen for mye av det som hadde vært hans hverdag. Men også hans dødsleie må ha vært ett av de muntreste i Ullevål sykehus' historie. Han kunne le så surstoffslangen falt ut av nesen, han kunne samtale så han glemte at han var i åndenød.

Om søndagene bragte jeg ham den hellige kommunion. Det følte besynderlig å skulle være prest for *ham*. Men i slike situasjoner legger Kirken oss ordene i munnen, og liturgien bærer oss, gjennom all forlegenhet, inn i det egentlige.

Etter at han hadde mottatt Herrens legeme, bad han meg alltid bli sittende en stund. Om morgenen var det søndagsstillhet selv på sykehuset, og i denne stillheten uttalte han de ordene som rommet hele hans kall og alt hans håp: «Nå har jeg bare Kristus igjen.» Dit var det han skulle, og så enkelt kunne den uttrykkes, den erfaringen han hadde brukt et liv på å nå frem til. Derfor lå der en slik dyp glede i ordene. For han visste at nå var han rede til å forlate bildene og skyggene, nå var han beredt til å skue ansikt til ansikt.

Og en solfylt augstmorgen i 1982 ble han kalt hjem. •

Katolikker som preger vår samtid

Det internasjonale katolske ukemagasinet *The Tablet* har i desember kåret de 50 mest innflytelsesrike katolikkene i verden. Det dreier seg om forfattere, forskere, filosofer, teologer, musikere, filmskapere og arkitekter som er med å forme den moderne verden. Eller som redaksjonen skriver: «menn og kvinner som tilsetter litt katolsk salt i vår tids kulturelle suppe.»

På listen finner vi, ikke overraskende, de to nålevende pavene Benedikt XVI og Frans. Av andre kan nevnes:

► Den irske moralfilosofen **Alasdair MacIntyre**, en tidligere marxist og ateist som ble katolikk og nythomist i femtiårsalderen etter å ha studert Thomas Aquinas.

► Den engelskfødte kollega **John Haldane**, også han nythomist.

► Den rumenske forfatteren og nobelprisvinneren **Herta Müller**.

► Den skotske dirigenten **James MacMillan**.

► Den meksikanske kjemikeren og nobelprisvinneren **Mario Molino**.

► Den engelskfødte teologen **Celia Deane-Drummond** som har gjort en viktig innsats for å etablere en dialog mellom vitenskap og teologi.

► Den amerikanske nonnen og teologen **Elisabeth A. Johnson**, som i likhet med Pierre Teilhard de Chardin har arbeidet med å utforme en teologi som omfatter hele Skaperverket.

► Og, kanskje mer overraskende: den amerikanske popsangeren og poeten **Bruce Springsteen**. I sin bok *Born to run* forteller han om sitt forhold til Kirken.

► De førti andre får vi ikke plass til her.

Ingen norske var å finne på listen. Nå må noen ta seg sammen! •

BRUCE SPRINGSTEEN: Katolsk salt i vår kulturelle suppe.

KIRKEN I MALI:

Politikontroll hver søndag

– Fundamentalistiske krefter er blitt aggressive de siste årene. Dette er nytt og en direkte innflytelse fra wahabbismen som er på framgang i Mali, sier abbe Timotée Diallo i Bamako i Mali.

TEKST OG FOTO: GURI CHARLOTTE WIGGEN

Angsten for at noe skal skje kristne er fortsatt til stede. Den har vært der helt siden kristne ble jaget ut av nordområdene i 2012, da væpnede islamister tok kontroll over det nordlige Mali.

Mali midt i Vest-Afrika er norsk «fokusland» innen bistand. Det fattige landet er plaget av jihadisme, selv etter at nordområdene ble frigjort i 2013, etter den franske militære intervensjonen og av FNs fredsstyrke MINUSMA. Krigen mot terror fra væpnede islamister har eskalert i løpet av 2017. Mali er farligere og fattigere enn hva det var da konflikten startet for seks år siden.

Religion og samfunn flyter over i hverandre her, selv om Mali er et sekulært land. Kulturen er preget av et muslimsk levesett, men gir rom for kristne. Og flere konverterer til katolisismen enn i tidligere år. På folkemunne heter det at «90 prosent er muslimer, fem prosent er kristne, men 100 prosent er animister.»

BLANDING

Synkretisme er blandingen av folkets tradisjonelle tro (animisme) og andre

religioner. Kristendommen kom til Mali i det nittende århundret med franske kolonister, men islam kom til det nordlige Mali allerede på 1100-tallet.

Landet har mange etniske grupper, men en svak regjering, som ikke har maktet å følge opp fredsplanen fra 2015. Dette har ledet til stor påvirkning utenfra, og fundamentalistiske krefter innen islam er på framgang i Mali.

MÅTTE FLYKTE

Vi har besøkt prest og kurator abbe Timotée Diallo i den katolske kirken Paroisse Sacre Cœur i Bamako. Hans kontor ligger et stenkast fra kirken, men på den andre siden av den trafikkerte gaten. Han åpner døren og inviterer inn mens andre går ut.

Kontoret har ikke vinduer, bare elektrisk lys. Mange bøker og dokumenter ligger i høye bunker på skrivebordet og rundt omkring. Han har en lang hvit kjortel, har et vennlig uttrykk, og snakker lavt, men tydelig.

– Både protestanter og katolikker flyttet tilbake til nordområdene til Gao og Timbuktu, men ikke til regionen Kidal.

I Kidal har det aldri vært kristne. Vi fikk aldri bygge kirke der. I Mali er det 95 prosent muslimer og 5 prosent kristne, fordelt på 3,5 prosent katolikker og rundt 1,5 prosent protestanter, forteller han.

SHARIA

Det startet i 2012 da kristne måtte flykte fra nord til sør i Mali, da al-Qaeda kontrollerte store deler av det maliske territoriet. Sharia ble påtvunget befolkningen i de

«Mange muslimer kommer til kirken sammen med kristne medlemmer i familien, det er ikke noe problem. Men vi opplever aggresjon fra fundamentalistiske krefter.»

MÅ HA POLITIKONTROLL: Utenfor Paroisse Sacre Cœur, den katolske kirken i hovedstaden Bamako, må de ha politikontroll hver søndag.

kontrollerte områdene. Områdene ble frigjorte etter militær intervensjon fra Frankrike, men jihadistene kom raskt på banen igjen på en annen måte. De væpnede gruppene har utbytte av kaos i nordområdene, som er et ingenmannsland uten administrasjon fra regjeringen i sør. Og konflikten har bredt seg ned til Mopti, en region i det sentrale Mali.

FN-styrken som ble innsatt like etter frigjøringen av områdene i 2013 er nå

blitt til bekymring for befolkningen, fordi den er målskive for al-Qaeda.

POLITIKONTROLL

– Folk flest forstår ikke fredsstyrken MINUSMA's oppdrag i landet. De er her for å skape fred, men folket spør likevel hva de gjør her. Det kommer folk fra ambassadene og sjekker sikkerheten i kirken jevnlig, fordi mange europeere kommer til kirken. Folk fra MINUSMA

kommer også. Hver søndag er det anti-terrorkontroll i kirken og det har aldri skjedd tidligere i historien, sier Diallo.

Han understreker at sameksistens mellom kristne og muslimer vanligvis er problemfritt.

– Sikkerhetstiltakene i den katolske kirken er vårt eget initiativ for å gi folk trygghet. Det betyr å sjekke alle som kommer inn i kirkerommet, på samme måte som man blir sjekket på en flyplass. >

«Sikkerhetstiltakene i den katolske kirken er vårt eget initiativ for å gi folk trygghet.»

FLERE BLIR KRISTNE: Prest og kurator for den katolske kirken i Bamako i Mali, abbé Tomotée Diallo, ser ikke lyst på Malis framtid. De opplever aggresjon fra reaksjonære krefter innen islam.

Abbe Timotée Diallo er bekymret for ekstreme krefter innen islam og mener det skjer en utvikling ikke alle er bevisste.

– Mange muslimer kommer til kirken sammen med kristne medlemmer i familien, det er ikke noe problem. Men vi opplever aggresjon fra fundamentalistiske krefter. Dette er en direkte innflytelse fra wahhabismen som er på framgang i Mali. Den er en fundamentalistisk gren av islam som egentlig kommer fra Saudi-Arabia. Vi ser at det handler mye om penger og interesser. De kommer med store midler for å bygge mange nye moskeer i Mali og de tiltrekker seg nye mennesker, forteller Diallo.

REAKSJONÆR

Wahhabi er en reaksjonær gren av islam, som startet på den arabiske halvøya på 1700-tallet. Det er en puristisk og tradisjonalistisk retning innen sunniislam.

– Islam utvider seg fra Saudi-Arabia og det skjer nærmest en form for kolonisering av Mali. Det finnes også en sammenheng mellom de fundamentalistiske kreftene og jihadistene. Men det må understrekes at de fleste muslimer i Mali er moderate, understreker Diallo.

– Wahhabi-salafistene er spesielt aggressive mot kristne. Vi besvarer aldri denne aggressiviteten. Men den nye situasjonen med aggresjon kan få negativ innflytelse for kristne her. Vi er redde for denne utviklingen. Vi ser at mange konverterer og blir kristne. Det er en trend som begynte under okkupasjonen i nord

i 2012-2013, etter mange attentater og forsøkene på å innføre sharia.

Diallo mener økt fundamentalisme ikke er spesielt for Mali.

– Denne nye fundamentalismen spres over hele verden. Folk er redde over alt. Det er ikke lenge siden attentatene i Frankrike. Mye har endret seg de siste 15 årene, fundamentalismen har vokst i disse årene. Nå går mange kvinner med niqab i Mali, dette er helt nytt for oss, det har vi aldri sett tidligere. Min bekymring er at folk ikke forstår hvor alvorlig denne innflytelsen er.

BER OM FORSONING

Diallo forteller at biskopene ber om fred og forsoning kontinuerlig, slik han også gjør.

– Mennesker må lære å tilgi, og vi må jobbe med å skape en stat som inkluderer alle. I dag går alle etter egen vinning. Mentaliteten i Mali i dag styres mye av egoisme og jaget etter det materielle. Det er mye korrupsjon og staten har ingen autoritet. Dersom den hadde hatt autoritet på alle nivåer, ville ikke problemene eksistert, slik de gjør i dag.

Kirken har ingen innflytelse på fredsprosessen, som mer eller mindre har stagnert.

– Vi prøver å påvirke forsoningsinitiativet mellom stridende parter, men vi har bare en uformell rolle foran fredsprosessen. Akkurat nå er det vanskelig å tenke seg at situasjonen i landet kan endres med det første, sier Diallo. •

MALI

- **Republikk i Vest-Afrika med 17 millioner innbyggere. 90 % er muslimer, 5 % er kristne.**
- **Mali-riket var på 1300-tallet en av verdens største stater.**
- **Kristendommen kom til Mali på 1800-tallet med franske kolonister, som døpte regionen til French Sudan.**
- **Kirken etablerte seg i 1955 med hovedsete i Bamako. Til tross for maliernes voksende motstand mot fransk styre, gikk landet sammen med fem andre nasjoner og ble til Vest-Afrika i 1958.**
- **Uavhengighet fra Frankrike i 1960, den nye regjeringen tok navnet Mali tilbake.**
- **Flere norske organisasjoner jobber i Mali: Kirkens Nødhjelp, Stømmestiftelsen, Normisjonen og Frikirken.**
- **Caritas Norge samarbeider med Caritas Mali og har startet et fireårig program for å dempe negative sosiale og økonomiske følger av fattigdom. Sahel-regionen er et prioritert område for Caritas, som arbeider med mat- og ernæringsikkerhet for sårbare rurale husholdninger i Kayes-, Koulikoro- og Ségou-regionene i Sentral-Mali.**
- **Den nåværende krisen i Mali har vedvart siden starten på Libya-krigen i 2012. Krisen i Libya forplantet seg til Mali og på nyåret 2013 klarte opprørere fra Nord-Mali å komme seg helt sør til byen Konna i region Mopti før de ble stoppet av franske spesialstyrker.**

En stille og hellig natt

TEKST: INGRID JOHANNA HASSELGÅRD

Det var en frostklar vinterdag under 1. verdenskrig ved fronten i Belgia i 1914. Fire måneder tidligere hadde tyskerne invadert landet, men den 23. desember stilnet skuddvekslingen, og det rådet en spent stemning i de franske og britiske skyttergravene.

Pave Benedikt XV hadde oppfordret de stridende parter til våpenhvile, men dette ble det ikke tatt hensyn til. Man fryktet et massivt angrep fra tysk side. Det var blitt observert hektisk aktivitet, men det var umulig å se hva som var i gjære.

Julekvelden, da mørket falt på, oppdaget britiske og franske soldater en lang rekke lys langs kanten av de tyske skyttergravene, og åpnet øyeblikkelig ild. Men skuddsalvene ble, overraskende nok, ikke besvart. Igjen ble det stille.

Da med ett hørtes en klar tenorstemme, akkompagnert

av en kornett: Den gamle julesangen *Stille Nacht, heilige Nacht* lød ut over skyttergravene.

Etter det første verset kunne man høre at stadig flere tyske soldater stemte med i sangen. Modige briter og franskmenn krøp med undring frem fra skyttergravene og opp på bakken. Da så de at tyskerne hadde satt opp små juletrær med lys for hver 20. meter, og mellom disse trærne stod de og sang.

I et brev hjem skrev en engelsk offiser siden: «Det brøt ut klappsalver og jubelrop. Deretter hørtes sanger flere steder i skyttergravene våre. Jeg kommer aldri til å glemme det. Det var et av mitt livs største øyeblikk».

I sannhet en stille og hellig natt midt i krigens gru, en krig som ikke fikk sin ende før nesten fire år senere, den 11. november 1918 – for hundre år siden. •

200-ÅRSJUBILEUM

«Stille Nacht, heilige Nacht» kan feire 200-årsjubileum i år. Teksten ble skrevet av presten Joseph Mohr og melodien komponert av organisten Franz Xaver Gruber til julefeiringen i den lille landsbykirken i Oberndorf i Østerrike i 1818. Foranledningen var at orgelets belg var blitt ødelagt av gnagende mus natten før julaften. På rekordtid laget så de to et musikalsk alternativ for kor og gitar – og dermed var en populær julesalme født!

Man kan saktens undre seg over at den danske salmedikteren B.S. Ingemann med sin gjendiktning «Glade jul, hellige jul» fra 1850 forvandlet Mohrs stillferdige og meditative tilbedelse til en mer frydefull og jublende juleglede.

I den katolske salmeboken «Lov Herren» finner man imidlertid ved siden av den kjente og populære «Glade jul» også p. Kjell Arild Pollestad's gjendiktning fra 1993: «Stille natt, hellige natt». Denne teksten har tatt bedre vare på originalens stemningsleie. Det samme gjelder Erik Hillestad's gjendiktning fra 1991, som står i Norsk Salmebok 2013.

Kanskje 200-årsjubileet kunne gi en god anledning til å synge disse variantene?

STILLE NATT, HELLIGE NATT

*Stille natt, hellige natt!
Alt i ro, kun de to
våker over sin nyfødte sønn,
gutten hviler i krybben så skjønn,
/: sov nu i himmelens fred. :/*

*Stille natt, hellige natt!
Gud er her; se nu ler
frelsen til oss i denne stund,
smiler kjærlig fra barnemunn:
/: Jesus, for oss er du født. :/*

*Stille natt, hellige natt!
Himlens røst hørtes først
der hvor engler for hyrdene sang,
siden over all jorden den klang:
/: Jesus vår frelser er her. :/*

Tekst: Joseph Mohr 1818.
Gjendiktning: Kjell Arild Pollestad 1993

Gratis finansiell rådgivning

Vi hjelper med å skaffe nye økonomiske midler til hva du vil,
til og med å innfri gammel gjeld

tlf.: 21 984 119

Bezpłatne doradztwo finansowe w języku polskim

Pomagamy w pozyskaniu środków finansowych
na dowolny cel, także na spłatę starych kredytów

tel.: 21 999 413

www.multinor.no

Eff.rente 14,0%, 65 000kr. over 5 år,etablering 950kr., Totalt 89 093 kr.

Med kjærlighet til Gud og vår neste

Noen kilometer nordvest for Wien ligger Klosterneuburg, en liten by ved elven Donau, vennlig, sjarmerende og attraktiv for mange turister.

TEKST: **EWA BIVAND** FOTO: **KLOSTERNEUBURG**

For en katolikk er Klosterneuburg et mål i seg selv, et pilegrimsmål, fordi her ligger Stift Klosterneuburg, augustinerkorherrenes hjem, en kirke og klosterbygning som dominerer i landskapet.

For norske katolikker er det spesielt interessant at klosteret er hjem for både biskop Eidsvig av Oslo (klosternavn Dom Markus) og sogneprest i Bergen, Dom Alois Brodersen. Flere andre korherrer er fra eller knyttet til Norge, nå også Gregor.

Det er sommer og feststemning her i august. Korherrer og pilegrimer kommer hvert år den 28. august til «Augustini», for å feire den hellige Augustins minnedag. Det er også på denne dagen, under Høymessen, at nye korherrer avlegger sine løfter. To noviser, Wilhelm Hjálmar Blöndal Guðjónsson og Grzegorz Gregor Orkisz, avla timelige løfter i år. Begge to godt voksne menn, Wilhelm; en jurist fra Island, og Gregor, en polsk prest som er godt kjent i Norge som kapellan i Trondheim og

administrator i Kristiansund. Det er prelaten Bernhard Hermann Backovsky som tar imot dem. Han er både klosterets leder og en far for korherrene. Han utstråler kjærlighet, godhet og skaper tillit. Og hans oppgave er å sørge for både åndelig og materiell utvikling av Stiftet.

LANG TRADISJON

Klosteret har en lang historie og tradisjon. Det ble etablert i 1114 av markgreve Leopold III, kanonisert i 1485. Hans relikvier hviler i klosterkapellet, hvor også det berømte «Verdun-alteret», en skatt fra middelalderen, står.

Den hellige Leopold er Østerrikes skytshelgen. Hans festdag den 15. november er en av de viktigste dagene for korherrer og for mange pilegrimer som kommer til helgenens grav.

I løpet av 900 år har mye forandret seg i klosteret. Arkitektoniske nyheter fra renessanse og barokk ble plussset på den opprinnelige >

MUSEUM: Stiftet, med klosterkirken dominerer landskapet i byen. Den praktfulle palassdelen – bygget for keiser Karl VI – er i dag et museum.

FAKTA

- Klosterneuburg er en by med rundt 25 000 innbyggere i delstaten Niederösterreich i Østerrike.
- Klosteret Stift Klosterneuburg ble grunnlagt i 1114 av Leopold av Babenberg og i 1133 overlevert til augustinerkorherrene.
- Prestene fra klosteret har ansvar for en rekke menigheter i området, samt St. Paul menighet i Bergen og St. Rocco og St. Patrick menighet i Long Island i USA.
- Leder siden 1995: Prelat Bernhard Hermann Backovsky.
- Stiftet er en av de største landeierne og vinprodusentene i Østerrike.
- Stift Klosterneuburg støtter lokale og internasjonale hjelpeprosjekter.

FEIRING PÅ STIFT KLOSTERNEUBURG: Korherrer og pilegrimer kommer hvert år den 28. august til «Augustini», for å feire den hellige Augustins minnedag.

bygningen fra middelalderen. Særlig den praktfulle palassdelen, bygget for keiser Karl VI, tiltrekker seg oppmerksomhet. Det er nå museum. I klosterets lange historie har det også vært vanskelige tider, men kontinuiteten har vært påfallende i over 900 år. En tanke melder seg: kunne det ha blitt sånn på Utstein eller Halsnøy også, hvis historien hadde vært annerledes her i nord?

AUGUSTINS REGEL

Leopold valgte Den hellige Augustins regel, Ordo Monasterii, for korherrene: tidebønner, faste, lydighet, måtehold, livet i fellesskap og «fremfor alt, kjæreste brødre, må vi ha kjærlighet til Gud, og så til vår neste».

Det fantes mange klostre som fulgte Augustins regel i Europa, også i Norge, som bl. a. i Bergen, Utstein og Halsnøy. Det var først i 1959 at de samlet seg i én konføderasjon av «regulære kanniker» av St. Augustin, (can. reg.).

Klosterneuburg tilhører den østerrikske kongregasjon. Men korherrene kommer fra flere land, som Tyskland, Polen, Romania, Vietnam, USA og Norge.

Nåværende novisemester, Dom Albert Tomasz Mączka, (kjent i Norge fra den tid han var kapellan i Bergen og generalvikar i Trondheim), sier at det er nettopp det multikulturelle preget som trekker flere til Klosterneuburg.

– Vi er samlet i ett hus og én ånd, med ett hjerte rettet mot

Gud. Vårt mål er felles – Kristus er veien, understeker han.

Dom Albert forteller at det ikke er få som er interessert i Klosterneuburg og tar kontakt. Men ikke alle interesserte blir noviser og fortsetter løpet.

KREVENDE

Noen har nokså urealistiske forventninger til klosterlivet, andre finner at lydighet er et urealistisk krav. Fri oppdragelse og forventninger knyttet til sosial status kan også være en hindring for enkelte.

For andre er det tyske språket for vanskelig å lære i voksen alder. Studiene må gjennomføres på tysk som er kongregasjonens språk. Dom Albert setter inngangskravene ganske høyt. Som novisemester prøver han å bli kjent med kandidatene, være sammen med dem og ta en faderlig prat når det trenges.

Veien gjennom novisiatet er krevende, og etter de timelige løfter begynner den åndelige og teologiske utdannelse for alvor, og den kan ta opp til 9 år. De evige løfter betyr et valg for resten av livet og et løfte til Gud. Det er et livsvalg som må tas på alvor.

– Dette er en vanskelig periode med selvransakelse, usikkerhet, åndelig modning og voksende kjærlighet til Kristus, sier Dom Albert.

– Kandidaten må spørre seg selv: Hva skal jeg gjøre med livet mitt? Hvordan kan jeg leve et verdig liv? Hvordan kan jeg

«Vi er samlet i ett hus og én ånd, med ett hjerte rettet mot Gud. Vårt mål er felles – Kristus er veien.»

DOM ALBERT, NOVISEMESTER

KIRKESKATT FRA MIDDELALDEREN:
I den vakre klosterkirken kan vi se det berømte «Verdun-alteret», en skatt fra middelalderen.

oppnå mitt endelige mål, som er det evige liv i himmelen? Og plutselig kan det skje at man finner svaret og sier JA til Kristus. Å følge Kristus betyr en stor forandring i livet. Som Paulus sier i Korinterbrevet: om noen er i Kristus, da er han en ny skapning, det gamle er forbi, se, alt er blitt nytt. Denne veien er anstrengende, men den er også vakker og full av glede, understreker Dom Albert.

– Man lærer å tjene Gud i vår neste. Gud kaller oss hele tiden, også i dag, men ofte drukner Hans stemme i hverdagens støy. Bare noen få hører og enda færre tør å gi svar. Dermed er det ikke hvert år at det kommer nye noviser, innrømmer novisemesteren, og oppfordrer oss alle til å be for dem som tar dette valget.

RUVER

Når man går tur i vinmarkene og åsene som ligger ovenfor, ser man klosteret som et dominerende element i bybildet. Det minner oss om dets 900-årige historie og korherrenes kontinuitet på dette stedet.

Klosteret har opplevd vekst, men også vanskelige tider. Reformasjonen, invasjoner fra det osmanske riket, særlig beleiringen av Wien i 1683, samt keiser Josef II's reformer, som reduserte antall medbrødre og forpliktet dem til å jobbe i menigheter utenfor klosteret.

Avskaffelsen av Det østerriksk-ungarske imperiet for hundre

år siden førte til mange endringer og nye tanker. Et forslag om å feire messe på nasjonalspråket, tysk, resulterte den gang i et interdikt fra Vatikanet. Man måtte vente til Det annet Vatikankonsil (1962–65) for å få lov til det.

NAZISTENE

Etter «Anschluss» av Østerrike i 1938, ble Klosterneuburg konfiskert av nazistene. Mange brødre ble utskrevet til Wehrmacht, noen sluttet seg til motstandsbevegelsen og noen ble senere fengslet. Korherre Roman Scholtz ble dømt til døden og henrettet.

Men korherrene, også de som var soldater, fortsatte sitt felles liv i de store prestegårdene. Etter krigen og frem til 1955, var Østerrike okkupert av de allierte, og Klosterneuburg befant seg i den sovjetiske sonen. Korherrene måtte bygge opp igjen klosterlivet, ødelagte kirkebygninger i nærliggende menigheter, og ikke minst, stiftets økonomi. I dag finnes det 45 kanniker. Mange er sogneprester og kapellaner i menigheter i Klosterneuburg og omegn.

Stift Klosterneuburg er ikke bare et kloster, men også en stor land- og skogeier. I løpet av hundreårene fikk det mange gaver fra keiseren og østerrikske aristokrater. Stift Klosterneuburg er i dag også en av de største vinprodusentene i Østerrike, med mange gode viner som kan smakes på i klosterbutikk og i klosterkjeller. •

ST. MIKAEL MENIGHET

- I 1878 ble den første St. Mikael kirke i tre vigslet i Hammerfest. Pastor Kjeldsberg fra Gjesvær ved Nordkapp regnes som den første sognepresten. Hammerfest var i begynnelsen underlagt den katolske menigheten i Alta, og ble til som resultat av den såkalte «Nordpolmisjonen». Denne misjonen omfattet områdene nord for polarsirkelen, og ble ledet fra Alta. I ca. 1888, ble St. Mikael kirke en egen menighet.
- I 1880 kom St. Elisabethsøstrene til Hammerfest. De ble fort populære fordi de pleide barn og syke uten betaling, og støttet de fattige med mat. To år etter at søstrene kom til Hammerfest, innviet de St. Vincents hospital. Søstrene der hadde sitt virke i Hammerfest til 1980. Selv om hospitalet ble nedlagt, er søstrene fortsatt en aktiv drivkraft i menigheten, og et fast syn i bybildet.
- Antall katolikker i Alta ble med tiden meget redusert på grunn av dødsfall og emigrasjon til Amerika. Altagård ble solgt i 1898, og i 1902 ble Alta en del av St. Mikael menighet i Hammerfest.
- I dag omfatter St. Mikael menighet hele Finnmark, som i flateinnhold er større enn Danmark.
- P. Antonius Maria Sohler er sogneadministrator for de 1595 katolikkene som sogner til menigheten.

ANTONIUS MARIA SOHLER

- P. Antonius Maria Sohler ble født 9. september 1965 i Wangen im Allgäu (Tyskland).
- Bodde 15 år i Roma, der han studerte teologi. Ble diakonviet 25. januar 1999 og presteviet i Rožňava (Slovakia) i 1999 av biskop Paul Hnilica.
- P. Antonius kom til Tromsø Stift 16. juni 2015. Virket som kapellan i St. Mikael menighet i Hammerfest fra 1. juli 2015 til 5. april 2016. Han ble deretter utnevnt til sogneadministrator for St. Mikael menighet fra samme dato som han opphørte sitt virke som kapellan.
- 8. september 2016 ble han inkarnert i Tromsø Stift. 1. januar 2018 ble han utnevnt til generalvikar for Tromsø Stift av biskop Berislav Grgić.

«De fleste som kommer hit søker noe. Arbeid, eventyr, lykke eller felleskap. Men det er ikke det viktigste. Egentlig leter vi etter oss selv.»

Finner roen *i nord*

I Hammerfest finner vi verdens nordligste katolske kirke. – Mange av dem som besøker oss sier at de finner ro, og opplever en sterkere kontakt med Gud og med seg selv, sier pater Antonius Maria Sohler.

TEKST OG FOTO: **KATHRINE LÅVER**

Pater Antonius Maria Sohler har vært sogneadministrator for St. Mikael menighet i tre år.

– Begynnelsen var ganske utfordrende. Jeg snakket ikke norsk, og ble utnevnt til kapellan kun få dager etter at jeg kom til Norge. Helt fra begynnelsen av har jeg vært den eneste presten i Hammerfest. Det var vanskelig å forstå hvordan alt fungerte i menigheten. Heldigvis snakket sr. Dominika hos St. Elisabethsøstrene tysk, og kunne vise meg rundt.

På grunn av dette måtte han lære seg norsk raskt, og han begynte med en gang å feire messen på norsk.

– Dette hjalp meg til å lære å snakke norsk etter kort tid. Selv om det var en vanskelig start, visste jeg fra første stund at Hammerfest var der Gud ville at jeg skulle være. Nå har jeg vært her i tre og et halvt år, og jeg trives godt. I løpet av denne tiden har jeg sammen med menigheten bygget et godt forhold preget av vennskap og tillit.

– Hva er det beste med å være sogneadministrator for denne menigheten?

– Det beste for meg er at jeg kan jobbe selvstendig, med mange ulike oppgaver. Det er hele tiden noe å gjøre innenfor menighetens grenser. Ikke bare i Hammerfest, men også andre steder, som for eksempel Honningsvåg, Kjøllefjord og Alta. Hammerfest er en liten by, og jeg har god kontakt med lokalbefolkningen.

– Hva er mest utfordrende?

– Det er flott å ha mange oppgaver, men noen ganger kan det også bli for mye. Slik

det er i alle menighetene i Nord-Norge, er jeg den eneste presten her i Hammerfest. Det er store avstander, så vi lever ganske isolert fra hverandre, og må også bære alt det åndelige alene.

– Hva slags type mennesker besøker St. Mikael menighet?

– Kirken vår ligger sentralt i sentrum av Hammerfest. Hver dag kommer det turister på besøk. Mange med hurtigruten. Sammensetningen generelt i menigheten har i løpet av de siste årene blitt mer internasjonal. Før var det kun nordmenn, men nå består menigheten av mennesker fra ulike nasjonaliteter som for eksempel Polen, Filippinene, Sri Lanka og Eritrea. De norske er i mindretall.

– Hvordan vil du karakterisere miljøet i menigheten?

– Miljøet er delt inn i tre grupper. En består av arbeidsinnvandrene, som kommer til Hammerfest bare for en periode. Den andre består av filippinske damer som har giftet seg med nordmenn. Den tredje består av den gamle norske katolske befolkningen her i Hammerfest. En av mine viktigste oppgaver er å skape en følelse av felleskap mellom gruppene, selv for dem som bare er her for en kort periode.

– St. Mikael menighet omfatter hele Finnmark, som i flateinnhold er større enn Danmark. Hvordan fungerer de store avstandene, og hvilken påvirkning har det på menigheten?

– Det er et stort område, men forholdene er ikke så store. Det er ikke like mange

GJENNOM DAGEN
P. Antonius Maria Sohler

ANTALL E-POSTER

10

ANTALL RINGEMINUTTER

30

ANTALL KOPPER KAFFE

3

ANTALL MØTER

4

ULIKE BAKGRUNNER: Menigheten består av troende fra flere forskjellige bakgrunner, men her i kirken kommer de sammen.

PRAKTISK ARBEID: Det er viktig å måke vei slik at alle kan komme tørrskodde inn i kirken.

EN TYPISK DAG

- 07:00** Begynner dagen med bønn og frokost.
- 08:00** Åpner dørene til kirken. Så tar jeg fatt på kontorarbeidet.
- 10:00** Tid for å gjøre forskjellige ærender i byen.
- 12:00** Så må det tas fatt på endel praktisk arbeid, som enten er i hagen eller i kirken.
- 14:00** Lager middag og tar en liten pause. Etter dette besøker jeg folk i menigheten, eller fortsetter det praktiske arbeidet.
- 18:00** Feirer messe med de troende. Etterpå er det tid for kveldsmat.
- 20:30** Er på kontoret og utfører ulikt administrativt arbeid som å svare på e-poster, skrive brev og artikler osv.
- 22:00** Tid for å oppdatere meg på dagens nyheter.
- 23:00** Dagen er over.

ÅTTE RASKE

Kristus er: Frelseren

Tro betyr: Tillit

Kirken gir meg: Et hjem. Det føles bra å leve og jobbe i Kirken.

Ett bibelvers: «Så blir de stående, disse tre: tro, håp og kjærlighet. Men størst blant dem er kjærligheten.» (1 Kor 13,13)

Favoritthelgen: Therese av Lisieux

Favorittforfatter: Hans Urs von Balthasar

Det å være sogneadministrator er: En åndelig far, bror og venn til folket.

Jeg vil gjerne bli husket for: Min nestekjærlighet.

katolikker som bor her som for eksempel sørover i Norge. Jeg betjener heller ikke hele området alene. Det bor fast en kapellan i Kirkenes og en pensjonert prest i Alta. Allikevel må det en del reising til. To ganger i måneden kjører jeg til Honningsvåg for å feire messe. Deretter tar jeg hurtigruten til Kjøllefjord for å feire messe der. Hele turen tar over 20 timer, og jeg er ofte hjemme kl. 03.00 natt til søndag. Det er en strevsom tur for få mennesker, men det er verdt å møte menighetens troende, selv om det kun er for én person.

– Det bygges nå en ny kirke i Alta. Ikke mange menigheter har flere enn én katolsk kirke. Hvordan blir det når den står ferdigstilt?

– Den nye kirken er for oss et håpets tegn. I de siste årene har antall troende vokst sterkt i Alta, så det ble bestemt for fire år siden at det skulle bygges en ny kirke. Til nå har det kun vært et kapell i enebolig. Alta var en selvstendig menighet inntil 1902, og om de troendes samarbeid øker, kan det kanskje igjen bli en selvstendig menighet. Kapellet i Alta betjenes i dag av en pensjonert prest. Med den nye kirken blir det nødvendig med flere prester. En viktig bønneintensjon for oss, er å be for at Gud sender oss flere prester som kan passe inn i vår situasjon her i nord.

– Menighetene i Norge er ofte sammensatt av mennesker fra mange ulike land og kulturer. Hvordan fungerer det her i Hammerfest?

– Menigheten består i dag av troende fra flere forskjellige bakgrunner. På grunn av dette bringer de med seg sine tradisjoner inn i fellesskapet. Filippinerne liker godt å danse, de polske synger og er veldig praktiske. Polakkene tok også med seg tradisjonen med påskematvelsignelse. Filippinerne har stor venerasjon for Jesubarnet og de fleste nordmenn synger i kirkekoret. Så vi er alle ulike, men vi tar del i fellesskapet.

– Hva i menighetens virksomhet er du mest stolt/glad over?

– Jeg er veldig stolt over at vi fortsatt kan holde den nordligste katolske kirken åpen hver dag, og tilby sakramentene til de troende. Forsvinner en menighet eller en kirke her i Nord-Norge, så har det påvirkning på et stort område. Når kirken

MESSE: – Jeg er veldig stolt over at vi fortsatt kan holde den nordligste katolske kirken åpen hver dag, og tilby sakramentene til de troene, sier pater Antonius.

er åpen, er det en viktig påminnelse til de troende om at vi må beholde fellesskapet med Guds kirke.

– Du kom til Tromsø stift i 2015, men er født i Tyskland, og har bodd mange år i Roma. Hvorfor valgte du å komme til Norge?

– I 15 år virket jeg som prest i ungdoms- og voksenundervisning i Tyskland, Italia, Sveits og Nederland. I denne fruktbare tiden, hvor jeg fikk mulighet til å veilede mange unge og voksne i deres åndelige liv, oppsto et ønske om å arbeide blant dem som bor i samfunnets yttergrenser. Pave Frans sa i sine første år «Gå til dem som står på kanten av samfunnet». Det var for meg en bekreftelse på at dette ønsket ikke bare kom fra meg selv, men fra Gud. Jeg begynte å se på Kirkens situasjon i diasporaområder, og leste i Bonifatius blad at det var en tysk prest, p. Gunther Jäger, bosatt i Narvik. Jeg tok kontakt med ham, og mens jeg var på besøk traff jeg biskop Berislav Grgić fra Tromsø. Fra første øyeblikk hadde vi en felles forståelse av at det var en mulighet for at jeg kunne komme til Tromsø stift. Så valgte biskopen å sende meg til den nordligste og største menigheten i Tromsø stift.

– Har du gjort noen endringer siden du ble kalt til å være sogneadministrator?

– I de siste tre årene har jeg konsentrert meg først og fremst om vedlikehold av kirken. Mye som var for gammelt eller for slitt er byttet ut. Kirken er malt i en ny farge, vi har renoverert orgelet og fått installert nytt lys- og høytalersystem. Det feires nå flere gudstjenester, og vi har mange aktiviteter i løpet av kirkeåret som er viktig for at de troende skal kunne oppleve kirkens åndelige rikdom. I tillegg er vi mer tilstede for eksempel på internett, og vi har laget informasjonsbrosjyrer på flere språk.

– Hvis noen flytter til Hammerfest, eller kommer på besøk, hvorfor vil du anbefale dem å besøke menigheten?

– St. Mikael kirke er den nordligste katolske kirke i verden. De fleste som kommer hit søker noe, arbeid, eventyr, lykke eller fellesskap. Men det er ikke det viktigste. Egentlig leter vi etter oss selv. Mange av dem som besøker kirken vår, sier at de finner ro og opplever en sterkere kontakt med Gud, og med seg selv. Vi vil selvfølgelig at så mange som mulig kan oppleve dette. Erfare at vi ikke er alene her på jorden, men at Gud kjenner oss og går hvert skritt sammen med oss. •

1 MARIAHOLM

Leir om adventsaksjonen

► 26. til 28. oktober samlet flere katolske ungdommer fra rundt omkring i Norge seg for en koselig og lærerik helg på Mariaholm. Hovedtemaet for leiren var adventsaksjonen. Deltakerne fikk blant annet lære om hva det er og hvorfor det holdes hvert år. Leiren var fylt med mange gode presentasjoner om adventsaksjonen, og en veldig spennende presentasjon av leirsjef Martin Nguyens reise til Uganda. Adventsaksjonen i år går til jenters rettigheter. Alle lærte om hvordan jenter blir behandlet i to av de fattigste landene i dag, Den demokratiske Republikken Kongo og Uganda. Tema festen var en av de morsomste og lærerike av alle fester. Temaet var BRYLLUP! Ungdommer fikk oppleve et arrangert ekteskap, som også var et barneekteskap. Julie (5 år) ble «gift» med Jan (18 år). Festen var også full av mye dans og høy musikk.

2 BERGEN

Katolsk gildetradisjon gjenopptas

► 16. oktober, minnedagen for Olav den helliges omvendelse, ble det første katolske Olavsgildet siden middelalderen stiftet i Bergen. Det største middelaldergildet befant seg i Nidaros. Det ble kalt Miklagildet, og var opprettet av Olav Kyrre (norsk konge fra 1067 til sin død i 1093). Det nye gildet har sete i Bergen, og styret består av sogneprest Alois Brodersen, Solveig Holth, Stig Frode Samnøy, Lars Georg Nygaard, Frode Hestad, Miguel Angel Pacheco og Anne-Britt Høibye (leder). – Gildene er jo opprinnelig en katolsk oppfinnelse, så vi som har tatt initiativet til dette, og arbeidet det frem, går inn for både fellesinteresser og gjestebud. Gildene var sosiale sammenslutningslag på kristelig grunnlag, og det ønsker vi at Olavsgildet også skal være, forteller Høibye. Styret i Olavsgildet: Solveig Holth (f.v.), Anne-Britt Høibye og Frode Hestad. Foto: Stig F. Samnøy

3 SAUHERAD

FULL SEIER I HØYESTERETT

► Den polske legen Katarzyna Jachimowicz (bildet) vant i saken mot Sauherad kommune i Høyesterett. Oppsigelsen av henne er kjent ugyldig. Jachimowicz-saken gjelder oppsigelse av en fastlegeavtale fordi legen Jachimowicz av samvittighetsgrunner ikke ønsket å sette inn spiral som prevensjonsmiddel. Hun ble på denne bakgrunn sagt opp av Sauherad kommune. Jachimowicz tok ut stevning mot sin tidligere arbeidsgiver i juli 2016, men tapte saken i tingretten. Hun anket saken til Agder lagmannsrett og vant der mot kommunen. Sauherad kommune anket dommen til Høyesterett, som nå har avsagt dom med full seier til Jachimowicz.

Norge rundt

KART: FREEVECTORMAPS.COM

6

6 ALTA

NY KIRKE PÅ TRE UKER

► Etter 120 år er det bygget en ny kirke i Alta, som nesten står klar. Antall troende i området har vokst sterkt de siste årene, og til nå har de kun benyttet et kapell i en enebolig. Kirken ble reist i løpet av tre uker i september måned. Det var syv håndverkere fra Erich Bundschuh Zimmerei fra Sør-Tyskland som fikk hjelp av syv frivillige under ledelse av tømmermann Bernhard Thoma fra organisasjonen «Kirchen für den Osten» – en tysk organisasjon som bygger kirker i Øst-Europa. De jobbet alle gratis, og brukte av egen ferie for å bistå i den hektiske fasen med å reise vegger, tak og tårn. Konstruksjonen består kun av tre, som passer perfekt til kirkens vernehelgen, den hellige Josef, Marias ekteviende og Jesu adoptivfar. Alle troende i Alta, i Tromsø Stift og i hele Norge takker Gud og alle velgjørere som har gjort det mulig at Alta etter lang tid, igjen får en katolsk kirke.

5 OSLO

Årets Livsvernseminar

► Årets Livsvernseminar i regi av Oslo katolske bispedømmets pastoralavdeling ble arrangert lørdag 15. september. Tema var «Familien – livets helligdom». Foredragsholdere var Morten Dahle Stärk fra Menneskeverd, lege Katarzyna Jachimowicz, livsvernprisvinnerne Siri Fuglem Berg, Anna Solberg og Åsta Årøen, samt fransiskanerpater Hallvard Hole (bildet). – Hvorfor er Kirken hellig? Fordi Gud er der. På samme måte er familien og mennesket hellig fordi de er skapt av Gud. Og denne helligheten skjer ikke uten andre; vi vokser ikke opp til hellighet, vi lever ikke med Gud uten andre. Hellighet skjer i samfunnet – og fremfor alt i familien, sa p. Hole i sitt foredrag.

5 OSLO

Friskoleprisen til skoleråd Gjermund Høgh

► Skoleråden for Oslo katolske bispedømme, Gjermund Høgh, mottok mandag 23. oktober Friskoleprisen 2018. – Gjermund Høghs engasjement og kunnskap har hatt betydelig verdi og bidratt sterkt til å fremme kristen skoletenkning, og til å finne praktiske løsninger på friskolespørsmål, sa prisudeler Martin Ruud før han overrakte Friskoleprisen 2018. Formålet med Friskoleprisen er å gi et synlig uttrykk for anerkjennelse overfor personer og institusjoner som på en spesiell måte har utmerket seg ved å gjøre en betydelig og inspirerende innsats for den kristne friskolesaken. Biskop Bernt Eidsvig hilste forsamlingen og gratulerte Høgh med prisen etter overrekkelsen.

4 JESSHEIM

Relikvievalfart

► Kl. 21.45 lørdag 6. oktober ankom Den hellige Therese og de hellige Louis og Zélie Martin til St. Gudmund menighet (bildet), Jessheim. Der ble det holdt velkomstandakt ved biskop Bernt Eidsvig, som innledet med å si: – Vi er alle kalt til å leve et hellig liv, til å dø en hellig død. Dette kall mottok vi i dåpen, men for de fleste av oss kommer det noe på avstand – fordi vi så tydelig ser våre tilkortkommelser og synder. Hellighet er noe vi kan fristes til å plassere hos andre personer, som hos den hellige Therese, Frans av Assisi eller Moder Teresa. Relikviene valfartet videre til elleve andre katolske menigheter.

1 UNGARN

Et sterkere sivilsamfunn

► Ungarn trenger et sterkere sivilsamfunn og en mer pluralistisk kultur, sier tidligere abbed Asztrik Varszegi ved territorialabbedit Pannonhalma i Ungarn, i et intervju med *kathpress*. Abbeden viser til den lange humanitære tradisjonen ved benediktinerklosteret, grunnlagt allerede i 996. På slutten av 1700-tallet søkte franske nonner tilflukt i Pannonhalma, senere kom abbeder som flyktet fra Napoleon. Under andre verdenskrig skjulte klosteret jøder, og etter oppstanden i 1956 fikk kommunister på flukt ly der. «Det handlet aldri om politikk, men om vår kristne forpliktelse til å hjelpe og bistå mennesker i nød,» påpeker Varszegi.

3 KINA

KATOLSKE KIRKER REVET

► Bare noen uker etter at Kina og Den hellige stol undertegnet en avtale om pavens autoritet over kinesiske bispeutnevnelser, rev kinesiske myndigheter to helligdommer, Our Lady of the Seven Sorrows i Dongergou og Our Lady of Bliss i Along. En av grunnene skal være at myndighetene mener de var prydet av «for mange kors». Begge de to stedene var pilegrimsmål for offisielle og underjordiske katolske menigheter. Rivningen vakte sterke reaksjoner på sosiale medier.

Verden rundt

2 VERDEN

300 millioner forfulgte kristne

► Den pavelige stiftelsen «Hjelp til kirken som lider» rapporterer at kristne og andre troende diskrimineres og forfølges i mer enn 38 land. Hver syvende kristen i verden lever i et land hvor forfølgelse er en realitet, heter det i rapporten, som ble lagt frem i Vatikanet i slutten av november. Islamsk ekstremisme og ultranasjonalisme er blant de største truslene for kristne. 21 av de 38 landene på listen er spesielt ille. Det er blant annet Afghanistan, Saudiarabia, Bangladesh, Burma, Kina, Nordkorea, Eritrea, India, Indonesia, Irak, Libya, Niger, Nigeria, Pakistan, Palestina, Syria, Somalia, Sudan, Turkmenistan, Uzbekistan og Jemen.

4 TYSKLAND

Vil ha kvinnelig leder

► Erkebispedømmet München og Freising ønsker at sentralforvaltningen deres heretter ikke lenger skal ledes av en geistlig generalvikar, men av en kvalifisert leg person, og aller helst en kvinne. Beslutningen ble tatt av erkebiskop og kardinal Reinhard Marx, og ble begrunnet med behov for reform og endring på toppledernivå. En «kontorsjef» skal nå lede den operative delen av forvaltningen, mens den geistlige generalvikaren representerer erkebiskopen og vil lede alt innenfor det teologiske området. Formålet er å profesjonalisere forvaltningen ytterligere, samt å unngå ensidig maktkonsentrasjon hos presteskabet.

5 VATIKANET

Frans vinkjenneren

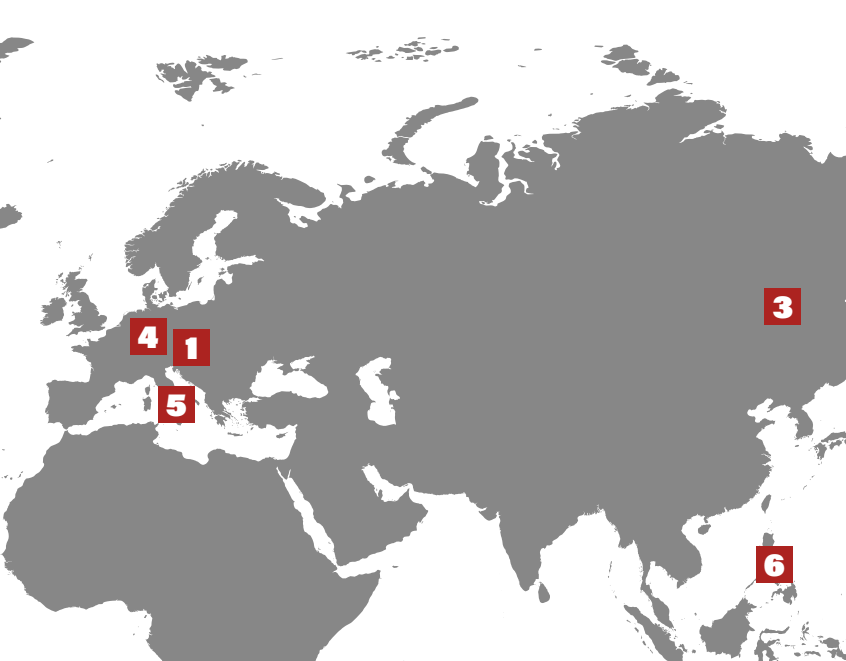
► Visste du at pave Frans er heders-sommelier i Associazione Italiana Sommelier? Joda, i 2015 mottok paven utmerkelsen samt en sølvkopp, et diplom og to flasker rødvin. Pave Frans er kjent for å ha sagt: «Ingen fest uten vin». Dessuten var hans farfar, Giovanni Angelo Bergoglio, vinbonde i Piemonte. Pave Frans drikker selv vin fra hele verden, men «bare litt om gangen». Pavens favoritt sies å være lette, lyse viner fra Piemonte, laget på Grignolino-druen.

7 USA

Prisbelønnet nonne leder sykehus

► Den katolske kirke er en av de største aktørene innen helse og omsorg i USA. Catholic Health Association of the United States (CHA) driver rundt 600 sykehus og mer enn 1600 andre helse- og omsorgsinstitusjoner. CHA er tilstede i samtlige av USAs delstater. CHA ble grunnlagt i 1915 og ledes i dag av sr. Carol Keehan DC (Daughters of Charity). I 2010 var hun på Time Magazines liste over de 100 mest innflytelsesrike personene i verden. I 2015 ble hun hedret med First Human kindness in Health Care Award for arbeidet med å gjøre helse og omsorgstilbud tilgjengelig for alle amerikanere.

6 FILIPPINENE

VERDENS STØRSTE ROSENKRANS

► Rosenkransen i Tagum City syd på Filippinene går for å være verdens største. Den ble laget i forbindelse med et stiftsjubileum i 2005 og er 85,5 meter lang. Korset og kulene er laget av et lokalt treslag, og sammen med kjedet av jern veier rosenkransen hele 2,8 tonn. Rosenkransen er plassert inntil Kristus Kongens katedral, som i seg selv er et unikt byggverk.

EN KIRKE I KRISE

I fiksjonens verden, i romaner og filmer, har den katolske kirke gjennom årtier vært gjenstand for hets og grove beskyldninger – om perverse prester, om korruperte kardinaler og paver, om økonomisk svindel i Vatikanets regi, samarbeid med den italienske mafia osv.

TEKST: **GEORG FR. RIEBER-MOHN** ILLUSTRASJON: **MALGORZATA PIOTROWSKA**

Det har vært til å leve med, selv om mange troende har følt seg krenket på kirkens vegne, og enkelte har tatt til motmæle mot harseleringen. Men dette er ganske uinteressant for oss katolikker i dagens virkelige verden, når kirken lider under sin verste omdømmekrise noensinne, i alle fall i nyere tid.

FORNYELSEN PÅ 1960-TALLET

I løpet av min levetid hadde kirken antakelig sin beste tid under og etter Det annet vatikankonsil i 1960-årene. Den nye vind som pave Johannes XXIII, godt hjulpet av Den Hellige Ånd, sendte gjennom kirken på begynnelsen av dette tiåret, førte til *aggiornamento* – fornyelse – og en langt høyere anseelse for den verdensvide katolske kirke, også her i Norge. Det var godt å være katolikk. Jeg konverterte i denne perioden og var – som norske katolikker flest – full av optimisme og håp på kirkens vegne.

På denne bakgrunn er det underlig å tenke på alt det som nå avdekkes av overgrep mot mindreårige og andre, utført av geistlige helt opp til kardinaler. En betydelig del av disse overgrep fant sted nettopp i 1960-årene, da alle – bortsett fra de impliserte – var lykkelig uvitende om denne skrekkelige realitet. Nå er ingen uvitende lenger.

OVERGREP MANGE STEDER

En kardinal med nær forbindelse til paven står tiltalt for overgrep utført for en del år siden mot mindreårige gutter i Australia. I Chile ble det våren 2018 kjent at en biskop utnevnt av pave Frans, og andre ledere i den chilenske kirken,

hadde latt prester som hadde forgrepet seg på gutter, få fortsette i stillingene sine og arbeide med barn. Kirken vegret seg også for å samarbeide med myndighetene i denne saken, og nektet utlevering av relevante dokumenter. Dette igjen ledet til omfattende ransaker og beslag i flere av kirkens eiendommer.

I USA er det kommet sjokkerende nyheter om geistliges overgrep og overordnede unnfalighet. Det mest rystende er den 900-siders rapporten som statsadvokaten i Pennsylvania offentliggjorde i august. Rapporten beretter om tre hundre overgripere som over flere tiår systematisk har forgrepet seg på mindreårige. Det dreier seg angivelig om over tusen ofre.

I Tyskland er det nylig lekket en rapport som er ventet i nær fremtid, der 1670 katolske prester i årene 1946-2014 anklages for å ha forgrepet seg på mindreårige, fortrinnsvis gutter, der ofrenes antall angivelig er 3677. Rapporten bygger på 38000 dokumenter samlet inn fra 27 tyske bispedømmer.

«Jeg ber om unnskyldning for at kirken har sviktet og for all den smerte den har forårsaket», uttalte kardinal Reinhard Marx på vegne av bispesrådet. «Jeg vil i klartekst si at seksuelt misbruk er en forbrytelse. De som er skyldige, må straffes».

INGEN UNNSKYLDNING

Det er ingen unnskyldning for kirken at de fleste av de overgrep som er avdekket, fant sted for mange år siden. Men dette faktum gir et håp om at situasjonen er bedre i dag, hvor oppmerksomheten mot misbruk og overgrep er enorm, og skandalene flommer over i kirken. Kirken

kan heller ikke unnskyldes seg med at de rapporter som foreligger, i stor utstrekning bygger kun på ofrenes anklager, og at de anklagede, hvorav mange er døde, har små muligheter for å forsvare seg. Anklagene er så overveldende mange og sammenfallende at det ikke kan være tvil om at overgrep har funnet sted i betydelig omfang. Det gjelder selv om det også kan finnes fiktive ofre og fabrikkerte anklager, ikke minst etter at kirken gikk med på å utbetale enorme summer i erstatning etter Boston-avsløringene. Det hjelper heller ikke kirken mye at det bare er et lite mindretall av de geistlige som har begått overgrepene, anslagsvis under 5 prosent. Her er jeg enig med dem som hevder at ett overgrep er ett for mye. Det dreier seg til dels om ødelagte liv for mange av ofrene. En ting er at de har mistet tillit til kirken og det den står for. Verre er det at de er traumatiserte, med svekket eller endog ødelagt psykisk helse, brutte familierelasjoner og alkoholisme. I enkelte tilfeller kan selvmord ha sammenheng med overgrep ofrene har vært utsatt for i barndom og ungdom.

Det hjelper heller ikke den katolske kirke at overgrep finner sted i andre kirkesamfunn og i en rekke verdslige sammenhenger, som f.eks. frivillige organisasjoner.

Så til det virkelige vanskelige spørsmålet: Hvilke veier er det ut av det uføret kirken er inne i nå? Det er naturligvis viktig at kirkelige ledere, med paven i spissen, offentliggjør oppriktige beklagelser og unnskyldninger til ofrene for overgrep. Ekte skamfølelse på kirkens vegne og ekte medlidenhet med ofrene er en selvfølge. Den videre oppfølging med utbetaling >

«Ved mistanke om straffbare overgrep bør kirken anmelde forholdet til sivile justismyndigheter»

av substansielle erstatningsbeløp er også utmerket. Disse gjenopprettende handlingene og den oppmerksomhet de får vil kunne gi en viss forebyggende effekt.

OVERGREPSKONFERANSE

Men virkningsfull forebygging vil kreve langt mer av tiltak. En viktig begynnelse vil være den konferansen som paven har innkalt til i Vatikanet 21-24 februar 2019. Her vil lederne av verdens bispekonferanser komme sammen for å drøfte «forebygging av overgrep mot mindreårige og sårbare voksne».

Dette temaet indikerer at det stort sett vil dreie seg om straffbare handlinger. Det leder rett inn i det som må være en av de viktigste problemstillingene: Når skal mistanke om overgrep anmeldes til politi og påtalemyndighet, og når er det tilstrekkelig med en internkirkelig behandling av saken etter kirkerettens regler? Ved anmeldelse til ordinære justismyndigheter, som eventuelt ender med domfellelse av overgriperen, vil den kirkerettslige behandling av saken komme i tillegg.

Noe av årsaken til at kirken er kommet så uheldig ut ved behandlingen av overgrepssaker, er at den etter mitt skjønn har trådt feil her. Kirken har i altfor mange tilfeller og altfor lenge ønsket å holde ordinære myndigheter utenfor saken og heller valgt å «rydde opp» i egen regi. Eller enda verre: I mange tilfeller har den ikke anlagt sak etter kirkeretten overhodet, men kun flyttet overgriperen fra ett sogn til et annet, eventuelt med formaninger om å holde seg på den rette vei, med den tragiske følge at flere er kommet i nye situasjoner med overgrep og misbruk. I mer alvorlige saker er det reist sak etter kanonisk rett, som eventuelt kan ha ført til at overgriperen har mistet retten til å være prest for fremtiden. Men kirken synes ikke å ha forstått at denne manglende

eller interne saksbehandling, for ofrene selv og for utenforstående, har virket som om kirken beskytter sine egne og er mer opptatt av overgripernes rettigheter enn ofrenes. Man har nemlig historisk sett viet ofrene altfor liten oppmerksomhet. Dette er heldigvis blitt mye bedre etter avsløringene i de siste to tiår.

Det finnes eksempler på at kirken har forsøkt å holde de interne, kirkerettslige saksdokumenter unna politiets etterforskning. Det gir et meget uheldig signal til omgivelsene. For ordens skyld: Det dreier seg ikke her om opplysninger som stammer fra skriftemål eller sjelesørgeriske samtaler, og som etter kirkeretten er underlagt absolutt taushetsplikt. Det dreier seg om dokumenter fra kirkens saksbehandling, som f.eks. hva ofre og overgripere har uttalt til dem som internt har behandlet saken. Om kirken er uvillig til å utlevere slike dokumenter, har heldigvis politi og påtalemyndighet rettslige virkemidler som ransaking og beslag til sin rådighet. Derved skaffer de seg relevante dokumenter uansett. Det er derfor ganske fånyttet og meget uheldig at kirken vegrer seg for å samarbeide med ordinære myndigheter i saker av denne karakter.

POLITIANMELDELSER MÅ TIL

Konklusjonen på dette er klar: Ved mistanke om straffbare overgrep bør kirken anmelde forholdet til sivile justismyndigheter, slik at politiet kan etterforske saken grundig innenfor rammen av straffeprosesslovgivningens rettssikkerhetsgarantier. Et problem her vil være at sakene ofte er gamle og derved strafferettslig foreldet. I så fall blir det ingen etterforskning, men anmeldelsen henlegges uten videre. Her kan det likevel være grunn til å merke seg at det er en gryende debatt om å forlenge foreldelsesfristene, eller i det minste utsette tidspunktet for når fristen begynner å løpe.

Det siste er skjedd ved lovendring i Norge nylig. Blant annet ved grove overgrep mot mindreårige, begynner ikke foreldelsesfristen å løpe før barnet fyller 18 år. Det er et kjent fenomen at mange ofre vegrer seg for å gjøre noen kjent med hva de har vært utsatt for. Det kan gå mange år før de forteller at de psykiske problemer de sliter med, stammer fra overgrep av en prest. Dette faktum, som også er avdekket i den tyske rapporten, kan være et argument for å forlenge foreldelsesfristene for seksualforbrytelser av mer alvorlig karakter.

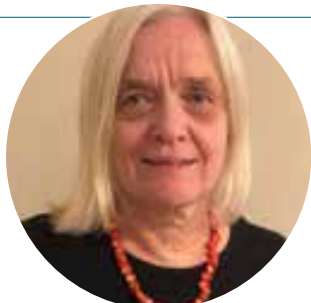
Det har fra tid til annen vært reist spørsmål om det pliktmessige sølibatet for katolske prester kan være en medvirkende årsak til mange av overgrepene. Dette er et meget sammensatt spørsmål, som jeg har behandlet i en tidligere artikkel. Det er ikke mulig å påpeke klare årsakssammenhenger her, og jeg fastholder konklusjonen fra artikkelen: Spørsmålet om sølibatets stilling krever en grundig utredning. Til min glede konkluderer den tyske granskingsrapporten i samme retning.

Den utmerkede katolske skribenten Eivor Oftestad har i en artikkel i Klassekampen 13. september 2018 blant annet pekt på at det er nødvendig å endre «maktstrukturene» i kirken, der et «prestehierarki stort sett hegner om seg selv». Hun gir anvisning til at legfolk bør inn og få deltakende makt over «ansettelsesprosesser og over økonomi». Dette er vidtgående forslag. Selv synes jeg vi nå bør ha litt tålmodighet og se hva opprullingen av alle skandalene leder til. Det er nå stor bevegelse i kirken i disse spørsmålene, og det store flertall av geistlige har utvilsomt rene rulleblad og er fortvilet over situasjonen kirken befinner seg i. Vi må ha tillit til at disse vil bidra til radikal nytenkning og virkningsfulle reformer. Det er millioner av kritiske øyne som vil følge det arbeidet som nå må gjøres i kirkens organer. •

FEM PÅ KIRKEKAFFE

Hva tenker du om temaet i «En kirke i krise»?

Navn: Inger Fossheim
Alder: 65 år
Fra: Kvinnherad (Bor i Oslo)

1. Jeg tenker at Kirken som jordisk organisasjon aldri har vært fullkommen. Ikke engang da Jesus gikk rundt. Han hadde en forræder. Paulus skriver at det blir begått skammelige ting i menigheten som selv hedningene ville skjemmes over. Jesus sier at hveten og ugresset må få vokse side om side. Dersom man rykker opp ugresset, risikerer man å rykke opp hveten også.

2. Kirkens ledere har en vanskelig og utfordrende posisjon. De trenger å være omsluttet av et nettverk av troende og av våre bøtner. Ut over dette har jeg ikke tilstrekkelig informasjon om denne sakens behandling.

3. Kirken bør bevisstgjøre seg på faktorer som eksponerer geistlige for fristelser, og jeg tenker spesielt på oppfinnelsen TV, med avleggere som presenterer et stort utvalg av filmer som kan virke motsatt av Guds ånds kall.

Navn: Laila Melleby
Alder: 71 år
Fra: Oslo

1. Jeg tenker at dette aldri skulle kunne skje: At de som skal ta vare på alle, kan gå inn i en rolle der de fornædrer andre. Fortielsen er en nesten like stor synd.

2. I noen tilfeller har Kirken vært for svak og passiv slik at sakene har passert uten at den har grepet inn. Mitt inntrykk er at paven tar sakene på alvor.

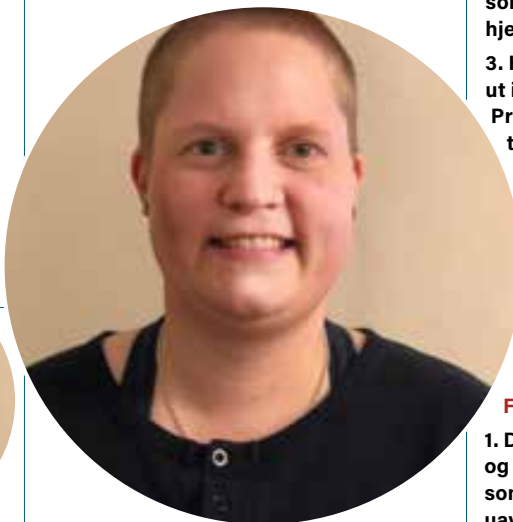
3. Paven må være den som går inn og tar ondt ved roten, og delegerer ansvar til alle i Den katolske kirke. Vi har alle et ansvar.

SPØRSMÅL

1. Hvilke tanker gjør du deg om avsløringer og rapporter den siste tiden om overgrep begått av prester og fortielseskulturen rundt dette?

2. Hvordan synes du Kirken har håndtert overgrepssakene?

3. Hva er det viktigste Kirken kan gjøre både for å forhindre overgrep og for å komme seg videre?

Navn: Stine Arctander
Alder: 33 år
Fra: Oslo

1. Det er forkastelig og veldig trist. Dette reflekterer ikke den katolske kirken som jeg identifiserer meg med.

2. Helt ærlig, så har jeg ikke lest så mye om dette og satt meg inn i det, fordi det er så tragisk at slike ting fortsatt skjer.

3. Dette må tas på alvor. Det må tas et oppgjør. Slike handlinger må få konsekvenser for dem som utfører dem.

Navn: Ingunn Cecilia Lyng
Alder: 67 år
Fra: Oslo

1. Det gjør sterkt inntrykk. Vi vet jo hvem som er vår yppersteprest: Kristus. Det dreier seg om å lytte til Ham også i krisetider. Vi har sakramentene og hele fellesskapet med mange helgener blant oss. Vi må se hen til dem og unngå å bli deprimeret og lammet.

2. Fortielsen eller hemmeligholdelsen har vært en stor svikt. Vi bærer hverandres synder, så hele Kirken lider. Nå har dette kommet fram i lyset, og Kirken tar ansvar. Ved riktig håndtering kan vi komme styrket ut av krisen. Noe som trøster meg er ofre som har fått god hjelp av geistligheten.

3. Handlingsplaner som settes ut i praksis viser seg å virke. Presteutdannelsen må være god og ta opp temaer som maktmisbruk, seksualitet og sølibatets utfordringer.

Navn: Agnes Haug
Alder: 74 år
Fra: Oslo

1. Dette er en del av et dypt og helt forferdelig samfunnsproblem, som rammer alle miljøer i befolkningen, uavhengig av trostilhørighet. At det rammer oss er veldig smertefullt, men ikke overraskende.

2. I boken *Last testament* forteller pave emeritus Benedikt at pave Johannes Paul II først ikke greide å tro at noe så grusomt virkelig var sant. Derfor tok det tid før Kirken reagerte. Men så gikk det fort. Selv avsatte pave Benedikt 400 prester pga. seksuelle overgrep/fortielser. Eksemplarisk.

3. Gode varslingsrutiner er viktige, samt åpenhet som gjør det mindre skambelagt å anmelde.

Julenøtter

VED: KRISTINE DINGSTAD

DEL 1: VI VENTER!

1. Hvor lenge varer adventstiden?

- a) Fra den søndag som faller på eller nærmost 30. november og frem til julenatt
- b) Akkurat fire uker
- c) Fra syvende søndag før første halvmåne etter Martinsmesses fullmåne og til 25. desember

2. Hva er Kirkens egentlige fokus i adventstiden?

- a) Kristi første komme – inkarnasjonen
- b) Kristi annet komme – i herlighet ved verdens og historiens ende
- c) Kristi tredje komme – i våre hjerter

3. Hvilke(t) messeledd utelates i adventstiden?

- a) Gloria
- b) Halleluja
- c) Både a) og b)

4. Siden adventstiden er en bots- og fastetid, skal man da ikke pynte alteret med blomster, med unntak av hvilke(n) dag(er)?

- a) Søndager
- b) Tredje søndag i advent
- c) I perioden med O-antifonene

5. O-antifonene? Hva er egentlig det?

- a) Antifoner til Magnificat under vesper de siste dagene i advent
- b) Antifoner til Magnificat under kompletorium de siste dagene i advent
- c) Antifoner til Nunc Dimittis i roratemessen de siste ni dagene av advent

6. Roratemessen? Hmm ... Hvordan var det «Rorate-antifonen» lød igjen?

- a) Rorate caeli desuper, et pubens ruant lustum
- b) Rorate caeli resuter, et nubis kuant iustum
- c) Rorate caeli desuper, et nubis pluant iustum

7. Jesaja kalles den store adventsprofeten. Særlig Jes 7,14 står sentralt i adventstiden: «Se, en jomfru skal bli med barn; hun skal føde en sønn og gi ham navnet ...» Hvilket navn?

- a) Immanuel
- b) Messias
- c) Jesus

8. En annen Messias-profeti fra Jesaja er Jes 11,1: «En kvist skal skyte fra Isais stubb ...». Hvem er denne Isai, egentlig?

- a) Kong Samuels sønn
- b) Faren til kong David
- c) Sønn av Abraham og Sara

9. Hvilken kjent julesang bygger på profetien i Jes 11,1?

- a) Så går vi rundt om en enebærbusk
- b) Du grønne, glitrende tre
- c) Det hev ei rose sprunge

10. Slik Jesaja peker på Jesus i Det gamle testamente, peker Døperen Johannes på Jesus i Det nye. Johannes ble, som vi vet, halshugget av kong Herodes. Hans disipler gravla den hodeløse kroppen i Samaria – men hvor befinner hans hode seg? Det strides man om den dag i dag, men muslimene, som regner Johannes som en profet, mener at hans hode befinner seg hvor?

- a) Omjademoskeen i Damaskus
- b) Klippemoskeen i Jerusalem
- c) Fødselskirken i Betlehem

11. Vanligvis feires helgenfester på helgenens dødsdag. Kirken gjør imidlertid to unntak fra denne regelen – Johannes Døperens fødselsdag 24. juni og én annen. Hvem har bursdag 8. september?

- a) Peter
- b) Josef
- c) Maria

12. Jesus og Johannes Døperen var slektninger. Hvilket slektsforhold hadde de?

- a) Tremenninger
- b) Fettere
- c) Uvisst

13. Hvor lang er adventstiden i Den ortodokse kirke?

- a) Fire uker
- b) Seks uker
- c) De har ikke adventstid

14. Når ble egentlig advent fastsatt som begynnelsen av kirkeåret?

- a) Ved apostelmøtet i Jerusalem (slutten av 40-årene)
- b) Ved Det annet vatikankonsil (1962–1965)
- c) Ved synoden i Lerida i 524

15. Inger Hagerup har skrevet et kjent og kjært adventsdikt: «Nå tenner vi et lys i kveld, vi tenner det for glede ...». Hva tenner vi det tredje lyset for?

- a) Tro, håp, kjærlighet
- b) Lengsel, håp og glede
- c) Håp, ro og fred

16. Den tyske 1600-tallssalmen «Gjør døren høy, gjør porten vid» er vel uten sammenligning den mest brukte salmen i adventstiden. Salmen har åtte vers. Hvordan begynner det siste?

- a) «Rettfærdig kommer han her ned»
- b) «Ja, ved din hellig Ånd det gjør»
- c) «Han roper ut et nådens år»

17. Skandinaver bruker gjerne i adventstiden en syvarmet elektrisk lysestake som vinduspyrd? Ha skal denne minne oss om?

- a) Menoraen, en syvarmet lysestake som ble brukt i tempelet i Jerusalem
- b) De syv søstre
- c) De syv lysestaker av gull i Åpenbaringen

DEL II: VI FEIRER!

18. I nesten alle andre europeiske land har julen et kristent navn, for eksempel Christmas («kristmesse»), Weihnachten («vienatt») og Noël (i betydningen «fødsel»). Hvorfor kalles høytiden i Norge «jul» – etter det norrønne jöl eller jólablót – fra den opprinnelige norrøne offerfeiringen av midtvinterdagen 12. januar?

- a) Håkon den gode forbød juleblotet 12. januar, men bøndene snek seg til å feire det noen uker før, tilfeldigvis med høydepunktet 25. desember. Da Harald Gråfjell tok over makten, for han så mildt med bøndene at juleblotet stoppet av seg selv og den kristne feiringen ble etablert.
- b) Olav Haraldsson, som ved lov innførte kristen julefeiring i Norge etter europeisk mønster, ønsket å «please» bøndene for å erobre tillit og makt – derfor bestemte han at den kristne høytiden kunne kalles «jul».
- c) Håkon den gode bestemte at Norge heller skulle feire sin jöl 25. desember, samtidig med at den kristne høytiden ble feiret over hele Europa. Når landet siden ble kristnet, overtok man da rett og slett det gamle navnet «jul».

19. Jesus ble antageligvis født i en grotte i Betlehem, og over denne grotten ble det allerede på 300-tallet reist en kirke. I dag

består bygningen egentlig av to kirker. Fødselskirken ligger under den gresk-ortodokse patriarken av Jerusalem og hele Palestina, mens Den romersk-katolske kirke har oppsyn med den andre delen – hvor den latinske patriarken av Jerusalem feirer midnattsmessen juleaften. Hva heter egentlig den delen av kirken?

- a) Fødselskirken, selvsagt
- b) Katharinakirken
- c) Bethlehemitissa

20. «Et barn er født i Betlehem» er en av de mest kjære julesangene i Norge. Den er en oversettelse av en latinsk middelalderhymne (1300-tallet) som er en av verdens mest kjente julesanger. Hva heter den?

- a) Puer natus in Betlehem
- b) Tu est Petrus in Betlehem
- c) Tuer natus im Betlehem

21. Av høyst sentrale bibelske personer er det ikke bare Jesus som er født i Betlehem. Hvem andre?

- a) Kong David
- b) Moses
- c) Maria

22. Ifølge Matteus fulgte noen vise menn fra østen en spesiell stjerne som viste dem vei til Betlehem og kongen som skulle bli født. Hvor mange vismenn var det ifølge Matteus snakk om?

- a) «Da Jesus var født i Betlehem i Judea, på den tid Herodes var konge, kom tre vismenn fra Østen ...»
- b) «Da Jesus var født i Betlehem i Judea, på den tid Herodes var konge, kom noen vismenn fra Østen ...»
- c) «Da Jesus var født i Betlehem i Judea, på den tid Herodes var konge, kom en lang, lang rekke vismenn fra Østen ...»

23. Det var langt å reise for vismennene. Hvor hviler de i dag?

- a) Peterskirken, Roma
- b) Kölnerdomen, Köln
- c) Visilijkatedralen, Moskva

24. Lik Josef og Maria som flyktet fra Egypt, flykter nå mange kristne egyptere til vesten av frykt for sine liv. IS-angrep på Egypts kristne minoritet er noen av de mest brutale religiøse massakre i nyere tid. Hvilken konfesjon tilhører de fleste kristne i landet?

- a) Den koptiske ortodokse kirke
- b) Den koptiske protestantiske kirke
- c) Den koptiske katolske kirke

25. Hva er det Betlehemsstjerna gjør – ifølge Alf Prøysen i Julekveldsvisa?

- a) Blinker
- b) Blunker
- c) Blunder

26. Prøysen synger videre at vi kan se julestjerna over taket til Jordmor-Matja. Hvem var egentlig hun?

- a) Prøysens oldemor, Maria «Matja» Guri Andersen
- b) En oppdiktet skikkelse Prøysen brukte mye i sin diktning
- c) Helga Johansen, distriktsjordmor i Ringsaker Søndre Distrikt 1888–1931

27. Også musene feirer jul, skal vi tro visekongen fra Rudshøgda. Hva er det musefar trekker fem på juleaften og små og store mus pynter og danser rundt?

- a) En flaske uten kork
- b) En ost uten lukt
- c) En støvel uten tå

28. Hvor stor del av Norges befolkning spiser pinnekjøtt i løpet av julemat-sesongen?

- a) 70 %
- b) 40 %
- c) 95 %

29. Hvordan i all verden oppsto skikken med å spise risengrynsgrot i julen?

- a) Grøttris var fattigmanskost, så de aller fleste hadde det i hus og kunne lett servere den i festlige lag med litt søtt til, for eksempel tørkede bær
- b) Grøttris var en kostbar importvare og derfor status å servere julegjestene
- c) Ifølge en norrøn tradisjon levde åsynjen Siv, guden Tors hustru, utelukkende på risgryn vinterstid for å bli like vakker som Frøya

30. Hva er det gjennomsnittlige matbudsjettet for nordmenn i desember (basert på 2017-tall)?

- a) 4460 kr
- b) 6763 kr
- c) 10647 kr

31. Akevitt hører absolutt til det norske julematbordet. Hvor gammel drikken er, vet man ikke, men den første skriftlige kilden er et brev skrevet av dansken Espen Bille i år 1531, som følgebrev til en pakke. Han skriver: «... nogit watn mett Jonn Teiste som kallis Aqua vite og hielper szamme watn for alle hande kranchdom som ith menneske kandt haffue indwortis.» Hvem mottok denne spennende pakken?

- a) Siden det er St. Olav som spør, må det være Olav Engelbrektsson, Norges siste erkebiskop
- b) Kong Frederik I, konge av Danmark og Norge
- c) Fru Inger til Austrått (Inger Ottersdotter Rømer)

32. «Du grønne, glitrende tre», som vi hilser med et «God dag!», er pyntet med «julelys og med norske flagg, og høyt i toppen den blanke stjerne». Hvor mange nordmenn synes egentlig at norske flagg har noe på juletreet å gjøre (iflg. Plantasjens store juletreundersøkelse i 2011)?

- a) Dette har aldri vært undersøkt
- b) Hele én tredel av befolkningen
- c) Knappe 7 % av befolkningen

33. Grønt og glitrende, ja – men kan treet være av plastikk? Hvor mange norske hjem sverger faktisk til den kunstige varianten?

- a) 3 %
- b) 17 %
- c) 10 %

34. Knappt noen norske hjem starter julefeiringen i heimen skikkelig før Sølvguttene har sunget julen inn på NRK. Hvor mange julekonserter holder Sølvguttene i år?

- a) 8
- b) 19
- c) 24

35. For de av oss som har noen tiår på baken, er det lite som gir like god julestemning som «Jul i Skomakergata». Hvilket år ble «Skomakergata» sendt på NRK for siste gang?

- a) 1989
- b) 1995
- c) 2003

36. Ingen juleblomster selger like godt som den gode, gamle julestjernen – den selger det dobbelte av nummer to på listen, asalea. Hvor mange julestjerner kjøpte nordmenn i fjor?

- a) 900 000
- b) 3,2 millioner
- c) 5 millioner

37. Kjøp gjerne en av disse julestjernene til noen du vet er ufrivillig alene juleaften! Hvor mange nordmenn sitter faktisk alene i julen?

- a) Én av ti
- b) Én av tjue
- c) Én av tredve

38. Hvilken ukedag faller juleaften på i 2020?

- a) Søndag
- b) Tirsdag
- c) Torsdag

39. Hvorfor er det 39 og ikke 40 spørsmål i denne quizen?

- a) 39 er et sentralt tall i adventstiden (7+9+23 = 39)
- b) 39 svarer til antall o-er i o-antifonene
- c) Forfatteren kom virkelig ikke på ett eneste spørsmål til

Fasit finner du på side 83

VIL DU DELE DIN
FAVORITTOPPSKRIFT
PÅ SØNDAGSMIDDAG
MED ST. OLAVS LESERE?

Kontakt Kathrine Låver:
kathrine.laver@katolsk.no

Navn: Manuela Linke
Alder: 33 år
Fra: Ulm i Sør-Tyskland
Yrke: Butikksjef for Backstube bakeri i Oslo

- Hvilken rett ønsker du å anbefale til årets julemiddag?

- *Weihnachtsgans mit Knödelfüllung und Apfelrotkraut* som er julegås fylt med knödel, servert med eplerødkål.

- Hvorfor anbefaler du denne retten?

- Det har vært en tradisjon siden jeg var liten å spise julegås første juledag. Så det er den første retten jeg tenker på når du spør meg om en typisk tysk julerett.

- Hva er vanlig å spise til jul i Tyskland?

- Hver region i Tyskland har sine egne tradisjoner og oppskrifter, så det kommer veldig an på hvor man er fra. I min familie spiser vi noe veldig enkelt på julaften, fordi da er man jo i kirken. Det store festmåltidet holdes første juledag, og da serveres ofte fugl, som gås eller and. Vi har også en tradisjon med å bake julekaker kalt Plätzchen. Hvert år konkurrerer jeg med min mor om hvem som klarer å lage flest ulike typer kaker. I fjor vant jeg med 18 forskjellige varianter. Vi begynner med å lage kakene i slutten av november, og gir dem som gaver til venner og familie.

- Hvilke ingredienser brukes mest i julen i Tyskland?

- Vi bruker mye av de samme krydderne som du finner i pepperkaker. For eksempel kanel, anis, pepper og nellik. Disse brukes ikke kun til kaker, men også i sauser og til kjøtt.

- Hva er ditt beste julemiddagsminne?

- Julen i fjor inviterte vi venner på julegås hjem til oss. Det var veldig hyggelig fordi de er som min andre familie her i Norge. De ville ellers ha tilbrakt julen alene fordi de kommer fra andre land og jobber her i Norge, så da er det ikke alltid lett å få fri for å reise hjem i julen.

Fylt julegås med eplerødkål.

Det er tid for å by inn familie og venner på en skikkelig festmiddag.

VED **KATHRINE LÅVER**

GÅS OG FYLL

DU TRENGER

1 hel gås
salt og pepper
1 bunt persille
4 grønne eller syrlige epler
ca. 10 Brezels (saltkringle)
eller rundstykker fra dagen før
2 egg
1 purreløk
1 pakke bacon i terninger
2 dl melk
rotgrønnsaker etter smak
smør til steking

EPLERØDKÅL

DU TRENGER

750 g rødkål
3 epler
1 ts salt
2 ½ dl kjøttkraft
2 ts rødvinseddik
1 ts sukker
1 kopp rødvin
3 nellikspiker og 1 kanelstang

SLIK GJØR DU EPLERØDKÅL

Snitt kål fint og skjær 2 epler i båter. Legg kål og epler lagvis sammen med salt og 3 nellikspiker i en kjele.

Hvis du har lyst, kan du også tilsette en kanelstang.

Tilsett kjøttkraft og eddik. Kok opp og la det trekke i ca. 45 minutter. Rør godt innimellom og smak til med sukker mot slutten. Tilsett rødvin og 1 eple i biter. Kok opp til alkoholen fordampes. Smak til med salt og pepper.

SLIK GJØR DU FYLT GÅS

Først må fyllet tilberedes. Varm opp melken (må ikke koke). Del opp brezel eller rundstykker i tommelstore biter i en bolle. Hell den varme melken over, og sett bollen til siden slik at brødet trekker opp melken.

Stek baconterningene og oppkuttet purre til purren er blank. Hell det over i bollen med brødblandingen. Tilsett salt, pepper og hakket persille etter smak. Når blandingen er avkjølt, tilsett ett egg. Elt egget inn i deigen. Føl på konsistensen. Deigen er ferdig når man kan lage en bolle som holder formen. Er deigen for tørr, tilsett det andre egget. Er den for bløt, tilsett mer brødsuler.

Når deigen er klar, kutt epler i biter. Fyll deretter gåsen lagvis med deig og epler. Deig til overs legges i en ildfast form, og stekes senere sammen med gåsen. Etter at gåsen er fylt, må den lukkes. Dette kan gjøres enten med tannpirkere eller sys med kokegarn.

Lag en blanding av salt og vann. Gåsen pensles med saltblandingen. Legg gåsen på rist over et stekebrett og sett i stekeovn.

Varm oven til 170 grader. Hell 6–7 dl vann i langpannen og stek gåsen i ca. 3 timer.

Pensle gåsen med saltvannsblandingen under steketiden, og snu den to til tre ganger.

1 time før steketiden er over, fjern fett som har rent ut av gåsen. Spar en kopp til sausen, og resten kan brukes til steking resten av året. Legg deretter oppkuttete rotgrønnsaker/løk/hvitløk i stekebrettet under gåsen.

20 min før steketiden er over, sett inn den ildfaste formen med deigen. Gåsen må ligge med ryggen opp på slutten av steketiden. Om du ønsker sprøtt skinn, skru temperaturen opp til 230 grader i ca. 5 minutter før steketiden er over.

Sjekk med tannpirker om deigen i den ildfaste formen er ferdigstekt på samme måte som en kake.

Når steketiden er over, la gåsen hvile i minst 15 minutter før den kuttes opp.

SAUS

DU TRENGER

1 kopp fløte
2 kopper kjøttkraft
1 kopp fett fra gås
salt og pepper
gressløk

SLIK GJØR DU

Rør sammen fløte, gåsefett og kraft. Tilsett salt, pepper og gressløk etter smak. Kok opp og la det småkoke i 10 minutter.

Gåsen kuttes på bordet foran gjestene. Server med saus, rødkål, rotgrønnsaker og epler.

ENGLEFIGURER

St. Olav bokhandel har et stort utvalg av små figurer. Disse søte englene er produsert i Italia. Gå innom butikken, eller bestill via telefon. Referanser ser du på stolavbok.no

SEGL 2018

Katolsk årsskrift for religion og samfunn

C.S. Lewis' uttrykk Mere Christianity er vanskelig å oversette til norsk, men «Kristendom – rett og slett» dekker langt på vei hans anliggender. Hovedtemaet for årets SEGL – det syvende i rekken (!) – peker i samme retning. Mer inspirerende og utfordrende julegave kan du ikke gi – eller få! Tilgjengelig hos alle våre bokhandlere og på nett.

Gaveideer

Usikker på hva du skal legge under juletreet til kjære og kjente i år? Her har du noen gode tips.

ST. OLAVS PILEGRIMSKRUKKE

St. Olavs pilegrimskrugke er en håndlaget reproduksjon av en leirkrugke som ble funnet i Olavsbrønnen inne i Nidarosdomen. For katolikker er de velegnet til vievann, og kan enten henge på en krok etter hyssingen, eller stå på en hylle uten hyssing. Pilegrimskrugken er merket med logoen til «Pilegrimsleden/St. Olavsvegene til Trondheim». Høyde (med kork) 7 cm. Tilgjengelig i St. Eystein bokhandel, Trondheim.

KATOLSK ALMANAKK 2019

Inneholder ukedagsplan og liturgiske referanser for hver dag i kirkeåret, gjeldende liturgiske farge, angivelse av tidebønnuker, helgenfester og andre høytider samt dager med kirkeplikt og offisielle flaggdager. Tilgjengelig i St. Olav bokhandel i Oslo og St. Eystein bokhandel i Trondheim, eller spør din lokale bokhandel.

RINGBLOMSTKREM

Ringblomstkrem er den nyeste økologiske kremen nonnene i Tautra Mariakloster lager. Den er full av solsikkeolje og karatesmør, kakaosmør, jojobaolje, kokosfett og ringblomstolje, med eteriske oljer av kamille og ylang-ylang. Den er 89,7 prosent økologisk. Kremen mykner huden og gir den næring. Tilgjengelig i St. Olav bokhandel i Oslo, Tautraklosterets butikk, Karmelittklosteret «Totus Tuus». For flere steder, se klosterkrem-saape.com.

ROSENKRANSER

St. Olav bokhandel selger rosenkranser i plast, tre, glass, tau og ulike steinsorter.

IKONER

Ikon betyr religiøst bilde og kan være alt fra et prospektkort til de fineste kunstverk. Ikonet nede til venstre er en del av St. Eystein bokhandels Olavsserie. Det er en reproduksjon av Olavsfrontalet som nå henger ved Olavsalteret i St. Olav domkirke. Ikonet finnes i to størrelser, fra St. Eystein bokhandel, Trondheim. De to andre er håndmalte ikoner du kan kjøpe i St. Olav bokhandel i Oslo.

RØKELSE OG RØKELSESKAR

Røkelse er en flott gave. I Bibelen hører vi om de hellige tre konger som bærer frem røkelse som gave til Jesusbarnet. St. Olav-røkelsen blir blandet med aromatiske oljer og krydderier i et benediktinerkloster i England. Tilgjengelig i St. Olav bokhandel i Oslo, og på stolavbok.no.

OLAVSKORS

Olavskorset er en del av Olavsserien til St. Eystein bokhandel. Den finnes som nål og anheng. Nålen egner seg godt på jakkeslaget. Begge passer både til menn og kvinner. Høyde 37 mm. Lenken på bildet er av nysølv og 50 cm lang. Anhenget selges også uten lenke. Tilgjengelig i St. Eystein bokhandel, Trondheim.

MILDHETENS GAVE

Munkene som grunnla Lyse kloster ville få bukt med det utemmede i oss!

TEKST: **DOM ERIK VARDEN** ILLUSTRASJON: **MALGORZATA PIOTROWSKA**

Siste søndag i september, reiste jeg sammen med tre medbrødre til Fountains Abbey i Yorkshire for å feire messe i klosterets gravlund. Vedlikeholdsarbeid i sommer hadde medført grøfting. Rester fra enkelte gravsteder var blitt gravet opp. De skulle legges endelig til ro. Ansvarshavende arkeolog hadde skrevet og bedt meg ledsage jordfestelsen med bønn—en oppbyggelig forespørsel, ikke minst når man husker at den kom fra en høyst sekulær instans.

Fountains ble grunnlagt i 1132 av benediktinere fra St Mary's Abbey i York. Munkene søkte innlemmelse i cisterciensernes orden. Det ble innvilget og de ble adoptert av Clairvaux, hvor Bernard styrte som abbed. Klosteret vokste, blomstret og bar frukt. Bergensbispen Sigurd, viden kjent for høye idealer, oppsøkte Fountains på 1140-tallet og bad innstendig abbeden, Dom Henry Murdach, om en grunnleggelse på det norske vestlandet. Abbeden spurte medbrødrene til råds, gav så sitt tilsagn. Et konvent (etter Ordenens regler: tolv munk) satte avsted under ledelse av Dom Ranulf, innsatt som abbed. De ankom Bergen i 1146. Derfra grunnla de Lyse, cisterciensernes første kloster i vårt land, som et halvt hundreår senere var ressurssterkt nok til selv å grunnlegge klostre i Trøndelag, på Tautra, sannsynligvis etter et første forsøk i Munkebydalen.

EN NORSK CISTERCIENSER nærmer seg Fountains med andakt. Omgitt av medbrødrene, arkeologen samt lederen for sommerens utgraving, feiret jeg messe for Fountainsbrødrenes sjelefred en tidlig morgenstund. Vi sang gregoriansk fra Ordenens *Graduale*, og til slutt *Salve Regina*, antifonet til Guds Mor: en tillitsfull bønn om en glans av salighet over vårt strev «her i tårenes dal».

Arven som kommer én så nær i Fountains, innbyr dog til mer enn from sentimentalitet. Man tenker spontant på gløden som næret brødrenes liv på stedet, som for snart 900 år siden fikk tretten av dem til å sette segl mot øst, mot «jordens yttergrense». Hva drev dem? Hva slags mål satte de seg? Vi finner delvise svar i brødrenes grunnleggelseskronikk, *Om Lyse*, gjengitt i Arne Odd Johnsen bok fra 1977, *De norske cistercienserklostre 1146–1264 sett i europeisk sammenheng*. Om Ranulf sies at han «styrte [Lysekloster] i mange år og lærte et barbarisk folk å bli mildt under Kristi åk». Vi skal ikke glemme at kristendommen ennå var ung i Norge den gang. Selv døpte kristnes vyer og levnet vil ha båret preg av gammel, hedensk skikk. Å omvende et folk, det er ikke gjort på én, to, tre.

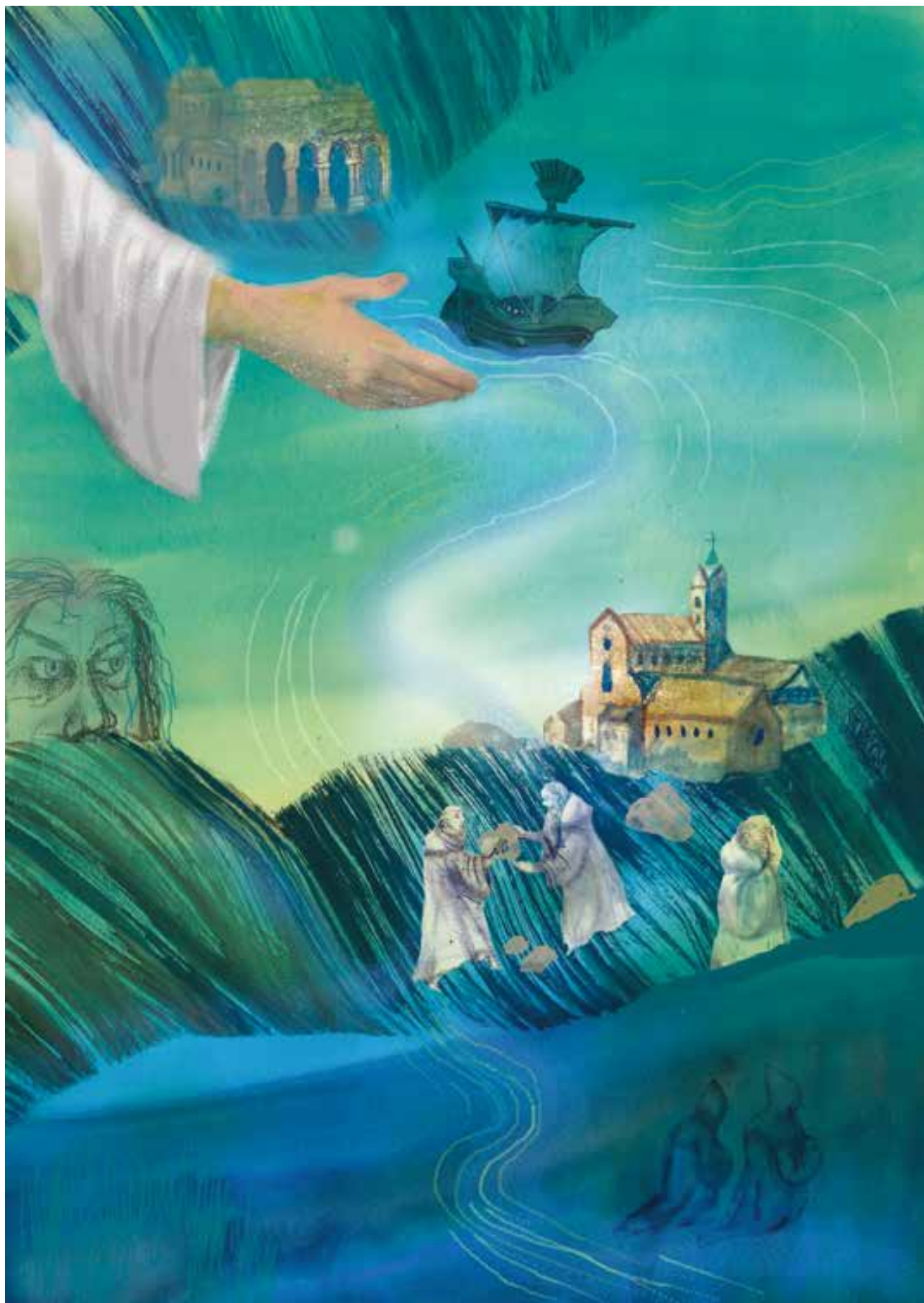
DET GJØR INNTRYKK at skriftet *Om Lyse* forbinder fortidens skikk med noe brutalt, mens det spesifikt kristne er «mildt». Det latinske ordet kronikøren bruker er «mansuescere». I

Antikken ble verbet brukt om temming av villdyr. Adjektivet «mansuetus» stod for oppførsel som ikke var menneskefiendtlig, som virket fellesskap istedenfor gjensidig angst. Da Hieronymus på 300-tallet oversatte Davidsalmene, valgte han dette betydningsregister til å gjengi det vanskelige første vers i Salme 132. I 1930-oversettelsen heter det «Herre, gi David lønn for all hans møie»; i den fra 2011 «Herre, husk David og alt han holdt ut». Hieronymus skrev «Memento, Domine, David et omnis mansuetudinis eius»: «Herre, husk David og all hans *mildhet*». David er for munken, som har Salmene til daglig brød, bildet på den troende, et levende bevis for omveltningen Guds nåde kan virke i et liv. Skriften gir ingen illusjoner. Den viser oss en mann som *var* vill, troende til å forføre Batseba, til å beordre Uria drept, men som tross alt forble mottagelig for nåde, bot, frelse og forvandling. Å tenke seg Davids livsløp som tilnærming til «mildhet», en gradvis fraserivelse av brusende instinktivt liv til fordel for opplyst, fredsæl hellighet, er å åpne for vesentlige assosiasjoner. Troen dreier seg ikke bare om 'møie', om å holde noe ut, men om å bli et nytt menneske.

Og det var dette Dom Ranulf og hans brødre ville bibringe det norske folk. De gjorde det ved sin lære, i enda større grad ved sine liv. Ranulf var «fremragende i hellighet, rik på trøst», en man kunne ta som forbilde for eget kristenliv og samtidig ty til når gode forsetter gikk på tverke, trygg på å finne trøst, tilgivelse og oppmuntring til ny dyst i Jesu navn. Ranulf pekte ved sin livsførsel mot en ny form for liv. Han tiltrakk folk ved sitt *vesen*. Det Glade Budskap var i ham inkarnert, derfor troverdig. Å bli «mild» slik han var det, var ingen feig kapitulasjon, men en oppdagelse av nyvunnet frihet, glede og fred. Slik var arven han hadde fått overgitt i Fountains, arven han selv ville gi videre.

I DAGENS TILSTAND av kirkelige kriser, i en samtid hvor barbariet overhodet ikke synes fjernt, minner munken Ranulf oss om grunnleggende ting. Skal evangeliet vinne frem, ja komme til orde, må vi som forfekter det, først og fremst få bukt med det utemmede i oss selv. Vi må inngå under Kristi åk betingelsesløst, for derved å oppdage dets mildhet, for å sanne at Herrens byrde er lett, at den opphever bedrøvelsens tyngdekraft i mangt som ellers er for vondt og tungt. Kirkens misjon handler ikke om institusjoners prestisje, men om hellighetens gryning—først i våre enkelte liv, deretter i livet vi utgjør sammen som lemmer på Kristi legeme. Er vi rede til å vandre mot denne nye dag, koste hva det koste vil? Er vi villige, lik Fountainsbrødrene, til selv å gjøre oppbrudd for å vitne om morgenrødens seier over natt, om at det ville *kan* temmes, det voldsomme formildes, det døde oppstå til liv? •

JANNE HAALAND MATLARY
(f. 1957)

- Professor i statsvitenskap ved Universitetet i Oslo og professor II ved Forsvarets Høgskole.
- Fra 2001 professor i internasjonal politikk ved Universitetet i Oslo.
- Matlary har særlig vært opptatt av sikkerhetspolitikk og EU-spørsmål. Hun har også vært rådgiver for flere pavelige råd og har forhandlet for Den Hellige Stol i flere FN-konferanser.
- Gift med dr. Arpad Matlary som kom til Norge som politisk flyktning fra Ungarn i 1956. De har fire barn.

– VI PLIKTER Å BRUKE FORNUFTEN

Migrasjon utfordrer oss. Personlig, nasjonalt og som kontinent. Idag mener FN at det finnes 258 millioner migranter i verden. I 2050 forventer organisasjonen at tallet øker til 316 millioner.

TEKST: **PETTER T. STOCKE-NICOLAISEN** FOTO: **KRISTIN SVORTE**

Hvem er migrantene? Hvor flytter de? Hvordan tar vi dem imot? Eller: Tar vi dem i det hele tatt imot? Spørsmålene – og svarene – oppleves som presserende. De utfordrer oss moralsk: 1 av 14 afrikanske migranter som tar sjøveien til Italia, dør. De utfordrer oss som nasjon: Hvor mange vil vi ta oss råd til å ønske velkommen? Og som kontinent: Europas befolkning er ventet å synke fra 742 millioner til 715 millioner. 80 prosent av befolkningsveksten består av innvandrere. Hvilket Europa, kulturelt, sosialt, politisk og religiøst, ønsker vi oss i fremtiden?

Pave Frans har satt migrasjon på agendaen en rekke ganger. På Verdensdagen for flyktninger 2018 uttalte han: «Innflytteren som bor hos dere, skal være som en av deres egne landsmenn. Du skal elske ham som deg selv. For dere har selv vært innflyttere i Egypt.» I desember 2018 skal FN forsøke å vedta sin nye migrasjonsplattform. I Norge protesterer FrP. Og under det moralske og politiske teppet ulmer terrorfaren: Fire av ti nordmenn mener at flyktninger og migranter utgjør en stor trussel mot Norge, ifølge en undersøkelse fra Norsk utenrikspolitisk institutt.

Nylig skrev Janne Haaland Matlary, professor i statsvitenskap, katolikk og medlem av en rekke pavelige råd, kronikken «Moralisering og migrasjon» i Dagens

Næringsliv. Hun lister opp 14 punkter om migrasjon og etikk som utfordret etablerte holdninger – og vakte debatt.

– I kronikken skriver du at «Moralisering er å utøve makt». Er det mye maktutøvelse gjennom moralisering i migrasjonsdebatten?

– Absolutt. Det var ingen ordentlig debatt hele høsten 2015 på grunn av moraliseringen, som tok form av at man måtte være for åpne grenser og være 'raus'. Den tyske forbundskansler Angela Merkel fikk seg ikke til å kontrollere egen statsgrenser, fordi kritikken ville blitt så hard. Min kollega Asle Toje sa nei til å være 'den slemme' i NRK-debatter om dette; disse var vinklet over samme lest. Man kan si at moraliseringen overskygget enhver realistisk debatt om problemløsning. At grenser må kontrolleres, var tydeligvis rene nazismen for mange, sier professor Janne Haaland Matlary.

– Du skriver at «Det er uetisk om borgerne ikke blir i eget land og bygger det – såfremt de kan». Gjelder dette alle, for eksempel svensker som flytter til Norge for å arbeide, eller kun for dem som bor i fattige eller korrupte land med det vi kan kalle «reparasjonsbehov»?

– Verden er inndelt i stater, basert på et fellesskap vi kaller nasjonen, og de fleste stater har demokrati, om enn bare nominelt. Der det er demokrati kan vi

snakke om en samfunnskontrakt – borgerne selv er ansvarlig for å bygge egen stat. Ingen andre. Staten blir bare så god som borgerne gjør den. Det er selvsagt en etisk plikt å bygge ens egen stat, ingen andre kan eller vil gjøre det for deg. Bistand er bare dét – bistand, heldigvis. Vi driver ikke med imperialisme lenger. Vi kan hjelpe andre land til å bli bedre demokratier, men ikke erstatte dets egne borgere som eier sin egen stat. Afrikas problemer er korrupsjon og krig, ikke mangel på ressurser eller økonomisk vekst. De fleste migranter kommer fra Afrika og er unge menn med nok drivkraft og penger til å betale seg opp til Europa. De bør absolutt bli hjemme i stedet: Deres egne land trenger slike som dem. Det er absurd at disse menneskene skal komme til våre land. I Europa og Norden har vi et indre arbeidsmarked, dette er noe annet – ingen land i Europa trenger statsbygging i dag, bortsett fra noen i Sentral-Europa. Der har de samme problem som i afrikanske stater: massiv brain-drain av høyt utdannede som svekker eget land. Vi har selv unge slektninger i Ungarn og Serbia som er tannleger og leger og som vil til Vest-Europa. De tjener ti ganger så mye her. Men etisk sett bør de heller bli. For når alle slike drar vestover, svekkes eget samfunn veldig mye. Men her har vi lovlige muligheter, vedtatt i EUs indre marked, mens alle utenfra Europa er

BLI OG BYGG LANDET: - De fleste migranter kommer fra Afrika og er unge menn med nok drivkraft og penger til å betale seg opp til Europa. De bør absolutt bli hjemme i stedet: Deres egne land trenger slike som dem, mener professor i statsvitenskap Janne Haaland Matlary.

ulovlige migranter, med mindre de har visum, forklarer professor Janne Haaland Matlary.

– Er den moralske borger-forpliktelsen overfor hjemlandet sterkere enn forpliktelsen overfor seg selv til å leve et godt liv?

– Er det en forpliktelse å leve et best mulig liv, materielt sett? Og å krysse grenser ulovlig for å realisere dette, noe som er kriminelt? Jeg er i tvil om det første, og kan si at det andre er klart uetisk. Et land som ikke inviterer migranter, vil ikke ha migranter. Vil man migrere, må man søke visum til Canada, USA, eller andre land som p.t. tar imot arbeidsmigranter. Gjør man det, vil man oppdage at det stilles krav til å få lov til å komme. Det er altså ingen rett å migrere, hverken i politikk eller folkerett. Det er opp til enkelte land å bestemme om man trenger arbeidskraft. Og ja, jeg vil si at plikten til å bidra til å bygge eget land er meget stor, det er den primære borgerplikten, så sterk at vi er forpliktet til å legge ned livet for eget land – verneplikten, og vi betaler opptil 50 prosent skatt til fellesskapet i egen stat, skatteplikten er solid. Hvis vi

mente at disse forpliktelsene ikke er etisk forsvarbare, ville vi neppe godtatt dem.

– Påstanden «Det er uetisk at valgte politikere mener seg å ha like mye ansvar for resten av verden – eller mer – enn sine egne velgere» har falt særlig professorene Trygve Wyller og Katja Franko samt forsker Cathrine Thorleifsson tungt for brystet. De karakteriserer din tenkning som «Norway First», inspirert av president Donald Trumps «America First». Hvorfor tror du det provoserer så sterkt å si at norske politikere først og fremst er valgt for å ivareta nordmenns velferd?

– Det henger sammen med nevnte tendens til moralisering. Professor Terje Tvedt har skrevet mye om dette, han kaller det godhetsregimet. Siden 1990-tallet har det vært sterkt fokus på at menneskerettighetene og globaliseringen betyr at vi skal 'redde verden', kombinert med en overbevisning om at vi vet best: Norge er verdens beste land, vi viser vei, look to Norway (and Sweden). En tidligere britisk ambassadør sa til meg «you Norwegians suffer from a moral superiority complex», treffende sagt.

Vi har også en lang tradisjon som såkalt fredsnasjon, deri ligger en forestilling om at Norge er bedre enn andre moralsk sett. Sverige lider av den samme irrealismen, men i mye større grad. De skal virkelig frelse verden og vise vei. Dette er vel og bra på den måten at det fører til mye godt, mye bistand og tilskudd til FN og fredsprosesser, men det skygger for det faktum at utenrikspolitik primært handler om realpolitikk, NATO, forholdet til Russland, EU. Og økonomi. Demokratiet som gir oss stemmerett, gjelder kun i Norge, for norsk politikk. «All politics is local», sa Tip O'Neill, og har rett i det. Trump skal ha ros for sin insistens på at sterke, bærekraftige nasjonalstater er den eneste måten å forbedre verden på; han har snakket om dette i detalj i sine to store FN-taler. Hverken FN eller EU har makt til å styre overnasjonalt. Og takk for det, for demokratier er alltid forankret nasjonalt. Disse forskerne som forsøker å klistre meg til Trump, er primitive i sin argumentasjon og forsøker å de-moralisere meg ved å moralisere. Deres kronikk er et meget godt eksempel på den hersketeknikk, gjennom moralisering,

«Vi har selv unge slektninger i Ungarn og Serbia som er tannleger og leger og som vil til Vest-Europa. De tjener ti ganger så mye her. Men etisk sett bør de heller bli.»

JANNE HAALAND MATLARY

som jeg snakker om innledningsvis. I tillegg trekker de katolikk-kortet som en ytterligere de-moraliseringstaktikk; et triks som vi katolikker dessverre har lang trening i å takle her i Norge, konstaterer Haaland Matlary.

– President Trump sender hæren til grensen mot Mexico for å stanse de såkalte migrantkaravanene. Han mener innvandringen til USA er ute av kontroll, og vil begrense den. Hva mener du om hans politikk på dette området, er den etisk eller uetisk?

– Enhver statsleder må kunne kontrollere egen stats grenser, alltid, men spesielt når det kommer organiserte grupper over grensen, i store antall. Frankrike har stengt grensen mot Italia nå, Østerrike mot Ungarn, Ungarn mot Serbia, Norden og Tyskland har visumplikt innad i EU og Tyskland har interneringsleirer ved grensen. EU, Tyskland, Frankrike og Italia betaler banditter i Libya og president Recep Tayyip Erdoğan i Tyrkia for å holde migranter vekk. Det samme gjør Spania til Marokko. Så svaret er at det som må til for å kontrollere egne grenser, settes inn. Mexico-grensen er stort sett upatroljert og det er lett å ta seg over illegalt. Dette ser man gjennom fingrene med, men om det kommer tusener i organiserte grupper, er ikke dette lenger mulig. Igjen: Enhver stat bestemmer selv om det skal ha migrasjon inn, og hvor stor denne skal være.

– Når du sier at en stat først og fremst plikter å ta vare på egne borgere, sier du samtidig at andre borgeres rett til

velferd, trygghet og sikkerhet ikke kan bety like mye for disse myndighetene. Altså: Vi tar vare på oss og våre først, dernest andre – om vi vil eller kan. Tåler vi ikke at denne realismen støter an mot den norske naivismen, blir det for ubehagelig?

– Ja, det er jeg enig i: Vi nordmenn blir forskrekket over at vi ikke kan redde hele verden, og det er så naivt – skulle 5 millioner gjøre en forskjell for mange milliarder? Jeg påpeker at vår etiske plikt først gjelder familien vår, dernest våre landsmenn, så resten. Slik må det være, selv om alle har samme menneskeverd, sier professor Matlary. – Vi må hjelpe andre land til å bli bærekraftige demokratier, og det må være hjelp til selvhjelp – bistand innrettet mot effektiv endring i Afrika og andre steder.

– I én av dine 14 påstander skriver du at «Det er uetisk at man belaster andre lands velferdsstater ved å migrere ulovlig til dem.» Hva vil du si til dem som får dårlig samvittighet av å stenge ute migranter som man vet vil få det bedre her enn i sitt hjemland?

– At enhver vestlig velferdsstat vil bryte sammen meget raskt, om grensene er åpne. De som har bygd opp og skattefinansiert sin velferdsstat, gjør det primært for sine landsmenn, ikke for resten av verden. Jeg tenker at mange millioner vil få det bedre med norsk velferdsstat enn hjemme. Det sier alt: Kommer de hit, blir total kollaps resultatet. Etikk og samvittighet har en relasjon til problemløsning: Løser du problemet med masse-migrasjon som

mega-trend ved åpne grenser? Svaret er definitivt nei, konstaterer Haaland Matlary.

– Pave Frans tar til orde for at vi skal åpne våre hjerter for migrantene – og dermed også grensene. Tidligere i år sa han «Disse personene [migranter] er våre brødre og søstre som trenger vedvarende beskyttelse, uavhengig av hvilken status de måtte ha». Hva mener du om pave Frans' budskap om migranter?

– Nestekjærlighet er grenseløs, men det er ingen løsning på noens problemer at grensene er åpne. Vi som kristne vil gjerne hjelpe, og skal hjelpe, men vi plikter å bruke fornuften når vi skal finne løsninger på konkrete problemer. Jeg tror ikke paven mener at grenser skal åpnes bokstavelig talt. Katolsk sosiallære snakker også om nasjonenes rettigheter, og om behovet for å bevare nasjonene, og støtter fullt og helt nasjonalstaten og demokratiet.

– Hvordan kan du som medlem av Det pavelige vitenskapsakademi være uenig med paven om migrasjon?

– Han er ikke krystallklar i det han sier om dette, så jeg vet ikke hvor uenige vi er. Men generelt er det slik at hvis han uttaler seg om politikk, er hans mening hverken viktigere eller viktigere enn din og min. Sosiallæren er meget generell nettopp for å unngå at kirken skal bli politisk, og dette var de to foregående paver meget opptatt av; de unngikk konkrete politiske utsagn og standpunkter. Det synes jeg er et meget viktig prinsipp for å bevare pavens autoritet. Han skal ikke gå inn på det vi kaller 'policy', altså konkret politikk, hvor han hverken er ekspert eller har mandat. •

**SEGL - KATOLSK ÅRSSKRIFT
FOR RELIGION OG
SAMFUNN 2018**
ST. OLAV FORLAG, 2018
379 SIDER, KR 298

OLAV RUNE BASTRUP er kirke-
kjemusiker, forfatter og journalist,
tidligere domorganist i St Olav
domkirke.

Menneskelighet og hellighet

OMTALT AV **OLAV RUNE BASTRUP**

den katolske kirke tilber man helgener som guder.

Omtrent slik ordla humanetikerer Levi Fragell seg i et Facebookinnlegg for en tid tilbake. Han fant det hele kvalmende. Jeg svarte – uten å nå frem – at stort mer misforstått kunne det ikke få blitt. Det forholder seg nemlig motsatt: Hellighet er ikke et vedheng til det menneskelige. Hellige personer æres tvert imot for at de har gått helt inn under de menneskelige kår. Slik har de blitt Kristusvitner som hjelper oss å finne hellighetens grunn i oss selv. Som skapte og elsket av Gud er vi nemlig alle helgener. På bunnen.

Redaktørene for årets utgave av SEGL – katolsk tidsskrift for religion og samfunn – uttrykker det slik i en innledende artikkel: «Sann kristen tro bekrefter og utfyller det menneskelige og gjør mennesket helt». Kortere og mer konsist kan en katolsk humanisme ikke formuleres. Kristentroen er ikke et programtillegg som skal gjøre oss til noe annet og mer enn vi allerede er: mennesker, rett og slett. Troen på Kristus er en identifikasjon uten forbehold med alt menneskelig, og en veiviser til den sanne menneskelighet som ligger som et hellighetens reservoar i oss alle.

KRISTENDOM, RETT OG SLETT

Mer innholds- og kunnskapsmettet enn noen gang belyser årets utgave av SEGL temaet fra ulike vinkler, både historiske, filosofiske og de høyst dagsaktuelle. Antall artikler er for stort til at det er mulig å referere dem rettferdig. Helligkåringen av erkebiskop Oscar Romero i oktober i år

danner en tematisk inngangsport, sitater av erkebiskopen dukker opp gjennom skriftet som et tilbakevendende fugetema som vever mangfoldet av artikler sammen rundt hovedtemaet: «Kristendom, rett og slett». La meg ta med et slikt sitat av Romero som sammenfatter et viktig budskap hos den hellige Oscar:

Kristendom er ikke en samling sannheter som skal tros, av lover som skal adlydes, eller av forbud. Fremstilt slik gjøres kristendommen svært usmakelig. Kristendom er en person, en som elsket oss så høyt, en som kaller på vår kjærlighet. Kristendom er Kristus.

Historien om erkesbiskop Romero, hans vei til martyriet og om det blodstenkte salvadorianske folk han var en tjener for, fortelles innsiktsfullt av journalist Heidi Marie Lindekleiv, pater Arne Marco Kirsebom og journalist Flor Santamaria. Lindekleivs artikkel kan leses som en helgenbiografi. Den forteller om en mann som forvandles gjennom Guds kall i en gitt situasjon, men som i seg selv ikke hadde egenskaper man ville trodd kvalifiserte for en helgenkarriere.

Mange forstår ikke dette – at helgenkåring ikke er et moralsk diplom, men en anerkjennelse av Guds inngripen i en gitt situasjon og gjennom et bestemt menneske, som besvarer Guds kall og lar seg beslaglegge av det. Lindekleiv forteller at Romero var både gretten, sta og uredgjørlig. Folkesky var han visst også. Som prest var han ganske tradisjonell, han var autoritetstro og

«Med sitt store omfang og sin faglige tyngde er SEGL på alle vis en imponerende utfoldelse av kunnskap og innsikt som ethvert kunnskapssøkende menneske vil ha utbytte av å fordype seg i.»

konservativ, en forsvarer av bestående samfunnsorden og kritisk til alle forsøk på å politisere evangeliet. Han var ikke populær i noen leire da han i 1977 ble utnevnt til erkebiskop. De radikale så ham ikke som sin mann, de konservative var usikre på hvor de hadde ham.

KALL MED KONSEKVENSER

Vendepunktet for Romero var Guds kall i den ekstreme situasjon fedrelandet stod i på 1970-tallet, da myndighetsstøttede dødsskvadroner massakrerte sivilbefolkningen i tusentall. Verst gikk det utover den lutfattige landbefolkningen. Det var ikke et politisk kall for Romero, men i konfrontasjon med El Salvadors høyreorienterte herskere og deres stadig mer rabiate forsøk på å beskytte sine privilegier, fikk dette Guds kall uunngåelige politiske konsekvenser. Romero ble en farlig mann. Som erkebiskop brukte han sitt embetes autoritet til å protestere mot uretten og nøden som særlig rammet landets fattigste. Slik ble han et samlingsmerke for El Salvadors utpinte folk. Da en venn og kollega av erkebiskopen også falt for dødsskvadronenes kuler, så Romero det som en profeti om sitt eget kommende martyrium. Vissheten om at det var uunngåelig gav ham styrke og frimodighet til å være et Kristusvitne uten forbehold de siste årene han levde. Den dødelige kulan traff ham 24. mars 1980 mens han hevet den innviede kalken ved alteret i kapellet til Det guddommelige forsyns sykehus i San Salvador. Men ved å betale med sitt liv, beseiret han dødens

håndlangere og ble et levende håp for El Salvadors undertrykte folk som ingen kuler kunne skyte ned. Så om humanetikeren Fragell ennå ikke har skjønt hva hellighet er: Les historien om erkebiskop Romero. Det er kristendomsundervisning så det holder for både fattig og rik.

KORSETS MYSTERIUM

Historien om erkebiskop Romero klinger igjen i Magdalene Thomassens innsiktsfulle artikkel om Edith Stein med den megetsigende tittel: «Velsignet av korset». Thomassen doktorerte for noen år siden ved Sorbonneuniversitetet i Paris på en avhandling om Emmanuel Levinas, men har også arbeidet inngående med Edith Stein og utgav i 2014 en bok om henne, *Den troende tanke*.

«I Steins søken etter hva det vil si å være menneske, å være person, avtegner «korsets mysterium» seg som en nøkkel i så vel hennes arbeid som hennes kall og livsløp», skriver Thomassen – et livsløp som endte i Auschwitz' gasskamre i 1942.

Stein var født i en jødisk familie, men var selv ikke-praktiserende. Tilværelsens religiøse dimensjon ble først reell for henne gjennom filosofistudiet og senere i arbeidet som assistent hos fenomenologiens grunnlegger, Edmund Husserl. I 1922 konverterte hun til den katolske kirke, i 1933 trådte hun inn i karmelitterklosteret i Köln-Lindestal.

Steins møte med Kristus i korsets mysterium ble ifølge henne selv det avgjørende religiøse gjennombrudd. Her fører det for langt å gå inn på hennes videre utvikling

som troende og som filosof. Stikkordsmessig nevner jeg den store vekt hun la på bønner som det sentrale i troens liv, og betydningen sentrale begreper som *person, frihet og nåde* har i hennes filosofiske univers.

Hennes tenkning har dagsaktuell relevans, hun har et fyldestgjørende kristent svar som utfordrer sekulære frihetsforestillinger på dypt vann, hva enten de fremtrer som frigjøringsideologier eller som liberalistiske ideer om selvrealisering og individets autonomi. Thomassen skriver innsiktsfullt om det alt sammen. En av Steins siste og mest berømte tekster har tittelen *Ave Crux, Spes unica*. Den ble skrevet i 1939 mens verden stod i flammer. Som Romero så hun martyriet komme, som Romero æret hun korset til siste åndedrag, som Romero var hun velsignet av korset i sitt martyrium.

KATOLSK BEBELOVERSETTELSE

I mangfoldet av lesverdige artikler (de fleste ikke nevnt, men ingen glemt) fattet jeg særlig interesse for Christine Amadous historiske gjennomgang av katolske bibeloversettelser i Norge. Det har vært ukjent for meg (og sikkert for flere enn meg) at den første norske oversettelse av Det nye testamente kom fra katolsk hold. Mannen bak var den senere biskop Olav Offerdahl. Det skjedde i 1902, to år før Bibelselskapet utgav den første riksmålsoversettelsen.

Offerdahls formål var apologetisk og polemisk på samme tid: Han ville vise at til tross for hva antikatolsk propaganda ofte hevdet, var Bibelen ikke forbudt lesning for katolikker, men tvert imot nyttig og nødvendig.

ADVENTSAKSJONEN 2018

NORGES
UNGE
KATOLIKKER

 Caritas
Norge

JENTERS RETTIGHETER I UGANDA OG DR KONGO

SEND EN DONASJON
TIL KONTONR:
3000.16.91410

ELLER VIPPS TIL:
13424

[norgesungekatolikker/adventsaksjonen](https://www.facebook.com/norgesungekatolikker/adventsaksjonen)

[norgesungekatolikker](https://www.instagram.com/norgesungekatolikker)

**«Tillat meg likevel å fremme et ønske for neste års utgivelse.
Jeg ønsker meg en kristen og katolsk belysning av begrepet
frihet. Hva er kristen frihet i møte med sekulære forestillinger
om politisk og individuell frigjøring?.»**

Videre lå det Offerdahl på hjertet å presentere en oversettelse uten de teologiske forvanskninger man fra katolsk hold mente var lagt inn i de lutherske oversettelsene. Den nasjonale gjenreisningen rundt århundreskiftet tigger også som et motiv i bakgrunnen. I et land med luthersk statskirke var en norsk bibeloversettelse like mye et nasjonalt som et kirkelig anliggende. Katolikkene ville være i forkant og vise at de var like nasjonale som lutheranerne. Tonen kirkesamfunnene imellom var derimot besk. Offerdahl omtaler de i troen atskilte søsken konsekvent for «vranglærerne». Den katolske sokneprest Theeuwes i Hammerfest bidrog ikke akkurat til å knuse lutherske fordommer om katolikkers forhold til Bibelen da han så sent som i 1930 oppfordret katolikker til å kaste lutherske bibeloversettelser på bålet. (!)

Den katolske kirke har vært nyskapende i bibeloversettelsesarbeidet på mange fronter. I 1906 fulgte Offerdahl opp med en oversettelse av Salmenes bok. Også språklig sprengte Offerdahl grenser ved å ta i bruk fornorskende språkformer som distanserte seg mye klarere fra den danske arven i bibelspråket enn det Bibelselskapets første riksmålsoversettelse gjorde. På sett og vis gikk Erik Gunnes i Offerdahls fotspor da han i 1968 lanserte sin egen ideomatiske NT-oversettelse, dvs oversettelse etter mening og ikke ord for ord. Gunnes' ambisjon var et bibelspråk som synkroniserte leseren med teksten.

Oversettelsen vakte betydelig oppmerksomhet, men høstet også mye kritikk. Gunnes' grep var radikalt, men det lå i tiden. Det nye testamente i pocketbokutgave på Pax forlag – mer 1968 kunne det ikke få blitt.

Først med Bibelselskapets oversettelse fra 2011 har lutheranere og katolikker fått en felles bibel, riktignok med en særavtale som tillater katolikker å foreta visse liturgiske justeringer. Sett mot bakgrunn av den turbulens som alltid har fulgt nyoversettelser av Bibelen, er dette et økumenisk gjennombrudd av historiske dimensjoner. Om den felles bibel vil bestå for historiens domstol, kan bare tiden vise.

HEMMEIGHETSSIRKELEN

To artikler belyser den kritiske situasjonen i Kirken i kjølvannet av de mange overgrepsskandalene blant presteskapet verden rundt. SEGL presenterer konklusjonene fra en omfattende rapport avgitt av en storjury nedsatt av høyesterett i den amerikanske delstaten Pennsylvania.

Rapporten tar for seg overgrepssaker over et tidsrom på sytti år og identifiserer mer enn tre hundre prester anklaget for overgrep mot mer enn ett tusen barn bare i denne delstaten. Storjuryen presiserer at deres etterforskning ikke er et angrep på katolsk tro, men er rettet mot sviket som det katolske hierarki har gjort seg skyldig i gjennom systematiske og strategisk uttenkte forsøk på å skjule overgrepene og hindre rettsforfølgelse.

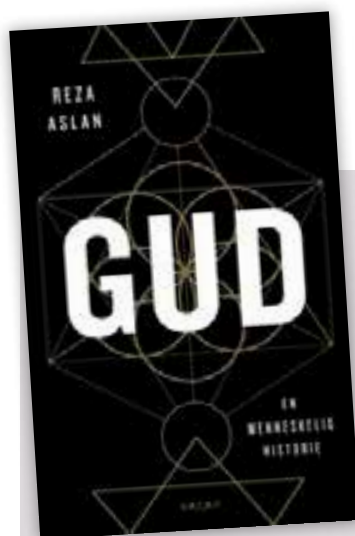
Storjuryen gav systemet et navn: Hemmelighetssirkelen. Det er neppe helt utdekkende for hva vi har med å gjøre. Historien journalisten Ines San Martin forteller fra chilenske presteseminarer, viser at vi her også står overfor en ondskapens sirkel: unge prestespirer som misbrukes av sine åndelige overordnede og som repeterer overgrepsadferden i sin fremtidige gjerning

som prester. Det er et vanskelig, men viktig perspektiv å ha med: I den uendelige rekken av persontragedier inngår også overgriperne selv.

Overgrepsskandalene forteller i sum om en kirke som befinner seg i en systemkrise og i en moralsk krise. De vil få historiske ringvirkninger for Kirken som vi i dag ikke kan se den fulle rekkevidde av. I dette ligger også håpet – at Kirken lutres i denne skjærsild og gjennom bot og ydmykhet finner tilbake til seg selv. Uten hjelp og påtrykk fra et engasjert lekfolk vil en slik lutring neppe skje. Skal lekfolket kunne ta sitt ansvar for Kirken, trenger det grunner til å tro at forandring er mulig. Mer enn noen gang trenger Kirken modige mennesker.

Med sitt store omfang og sin faglige tyngde er SEGL på alle vis en imponerende utfoldelse av kunnskap og innsikt som ethvert kunnskapssøkende menneske vil ha utbytte av å fordype seg i, katolikk eller ikke. Tillat meg likevel å fremme et ønske for neste års utgivelse. Jeg ønsker meg en kristen og katolsk belysning av begrepet frihet. Hva er kristen frihet i møte med sekulære forestillinger om politisk og individuell frigjøring?

Ansatsene til videre fordypning i temaet er nemlig allerede gitt i artiklene SEGL presenterer om erkebiskop Romero og Edith Stein i årets utgave. Det er høyaktuelt. I møte med *Metoo*, i møte med overgrepsskandalene, i møte med minoriteters krav om frigjøring, i møte med moderne materialisme og individers krav om full autonomi – hva er den kristne frihet? Jeg er sikker på at SEGLs redaksjon kan levere på en slik bestilling. •

REZA ASLAN
**GUD, EN MENNESKELIG
 HISTORIE**
 BAZAR FORLAG/
 CAPPELEN DAMM, 2018

ODDVAR MOI er siden 2016 sykehusprest i Oslo og sekretær for liturgisk kommisjon. Han er cand. theol fra MF i 1982, konverterte i 1994 og ble presteviet i 2000 av biskop Schwenzer i St. Paul kirke. Moi har vært kapellan i St. Paul i Bergen, St. Svithun i Stavanger og St. Hallvard i Oslo. Han har eget nettsted og egen blogg.

Panteist med «vitenskapelig» bok om Gud

OMTALT AV **PATER ODDVAR MOI**

Jeg har lest en bok som prøver å forklare menneskers ulike oppfatninger av Gud, og må innrømme at jeg ble skuffet da forfatteren gang etter gang skrev om det noe meningsløse utgangspunktet han har for sin forskning: «*Denne trangten til å menneskeliggjøre det guddommelige er innprogrammert i hjernen vår. Derfor har den blitt et sentralt trekk ved nesten enhver religiøs tradisjon verden har sett. Den prosessen i den menneskelige evolusjonen som har gjort at tanken om Gud oppsto, kan være bevisst eller ubevisst, men uansett tvinger den oss til å forme Gud i vårt eget bilde.*» (s. 11)

Men forskning skal vel ha et åpent utgangspunkt, og ikke starte med et bestemt svar på hvordan menneskenes oppfatning av Gud har oppstått?

BEVIS ELLER SANNSYNLIGGJØRING?

Han skriver også innledningsvis noe annet som etter min mening viser at boken egentlig er uinteressant: «*Jeg skal ikke prøve å bevise eller motbevise at Gud finnes, av den enkle grunn at ingen av påstandene lar seg bevise. Tro er et valg, og alle som sier noe annet, prøver å omvende deg.*» (s. 12)

Man kan ikke bevise at Gud finnes på samme måte som man beviser noe i matematikken eller ved empirisk etterprøving, men man kan argumentere for hva som er mest sannsynlig utfra den verden vi lever i: Hva gir best svar på de store spørsmål i tilværelsen?

Jeg hadde (vel altfor optimistisk) regnet med at man i en bok om gudsforestillinger skulle åpne med «blanke ark» og aller først stille spørsmålet om Gud virkelig finnes, argumentere for og mot dette før den gikk videre for å se på ulike gudsforestillinger og utviklinger.

Men her har vi altså en bok som bevisst avstår fra å undersøke det som er virkelig avgjørende når det gjelder Guds eksistens og vesen.

Katolikker (som har lest katekismen) vil vite at presentasjonen av det kristne synet på hvem Gud er, begynner med den såkalte allmenne gudsåpenbaring. Denne sier at vi kan lære og oppfatte litt om Gud ved å observere verden rundt oss, og hvis mennesker ikke tror at en gud eksisterer, må man ta opp det spørsmålet separat før man kan komme til en kristen tro. Katekismen viser så videre hvordan Gud stadig tydeligere har åpenbart seg; gjennom Abraham, Moses, profetene og til sist aller tydeligst gjennom Jesus Kristus.

FENGENDE FREMSTILLING

Ingen kan imidlertid ta fra Reza Aslan at han skriver på en fengende og interessant måte. I en svært mye solgt bok som kom noen få år tidligere (på engelsk i 2013 og på norsk i 2017): *SELOTEN, Historien om hvordan Jesus fra Nasaret ble Jesus Kristus*, er dette fortellerdrivet enda tydeligere. Der bruker han nesten 100 sider til å beskrive Romerriket og Israel på Jesu tid, det er interessant lesning, men heller ikke den boken bidrar særlig mye når det gjelder å forstå hvem Jesus Kristus var og er.

Kanskje man da skal spørre seg hvor interessant vår bok GUD er, og om man bør lese den. Jeg synes den er interessant på to måter; den presenterer enkelte for meg ukjente kulturers gudsoppfatning, og den presenterer en dramatisk omtolkning av gudsbildet i Det gamle testamente, som jeg aldri hadde hørt om før.

Et eksempel på det første interessante elementet er beskrivelsen av utgravningene

«Det er når forfatteren skal presentere fremveksten av monoteismen at jeg virkelig skvetter til og blir svært interessert, eller kanskje heller irritert.»

i byen Göbekli Tekle i det østlige Tyrkia, der man har funnet en kultur man mener er fra 12 000 til 10 000 f. Kr., som jeg må innrømme at jeg ikke kjente noe til fra før. Aslan beskriver også kulturer og deres religiøse elementer fra andre tidligere kulturer i Midtøsten, Anatolia og Hellas på en interessant måte.

MONOTEISMENS FREMVEKST

Men det er når forfatteren skal presentere fremveksten av monoteismen at jeg virkelig skvetter til og blir svært interessert, eller kanskje heller irritert. For når han skal beskrive fremveksten av monoteismen, begynner han med Akhnaton i Egypt, som var farao rundt 1350 f. Kr. Deretter går han til Zarahustra i Iran rundt år 1100 f. Kr. Hvor er det blitt av Abraham, tenkte jeg, som levde ca. 1800 f.Kr. og er opphavsmannen til de tre store monoteistiske religionene Jødedom, Kristendom og Islam?

Svaret er at Aslan med utgangspunkt i den kjente firekildehypotesen i Det gamle testamente, påstår at Israelsfolket lenge hadde minst to guder. Den ene var El som beskrives slik: «*El var en mild, fjern og faderlig guddom som tradisjonelt sett ble avbildet enten som en konge med skjegg, som en okse eller en kalv. Han var Kanaans høyeste gud ...*» (s. 130) Den andre guden var Jahve, som viste seg for Moses ved den brennende busk. Han beskrives bl.a. slik i boken: «*En ørkengud fra Midjan ved navn Jahve.*» (s. 128)

Det var ikke før år 586 f. Kr., da Jerusalem ble knust og folket sendt i eksil til Babylon, at noe nytt skjedde, skriver Aslan. Da kom «*jødedommens fødsel, slik vi kjenner den – ikke gjennom pakten med Abraham, ikke ved utvandringen fra Egypt, men i de ulmende restene av et rasert tempel, og et*

beseiret folks vilje mot å godta muligheten for en beseiret gud. Selve trosbekjennelsen innen jødedommen, kalt shema, "Hør Israel! Herren er vår Gud, Herren er én" (5 Mos 6,4) ble formulert etter dette endringsøyeblikket i israelittenes historie.»

Aslan rekonstruerer altså jødefolkets historie slik det passer ham (så krast vurderer jeg det han gjør), flytter ting frem og tilbake i deres historie, og ender da opp med at den jødiske monoteismen ikke oppstod før år 586 f. Kr.

MED MUSLIMSK BLIKK

Etter en slik behandling av monoteismen i Det gamle testamente har jeg ikke store forhåpninger når boken etter hvert kommer til Det nye testamente, og jeg må si at mine manglende forventninger slår til. Kapittelet om Kristendommen har overskriften «Gud er tre» og tar opp enkelte kristologiske stridigheter i Kirkens første tid, før «*Kompromisset fra Nikea*» (s. 156) nevnes og den hellige Augustin får æren av å formulere det synet på Den hellige treenighet som blir stående: «*Gud er evig og uforanderlig. Men selv om det er sant, finnes Gud likevel i tre former: Faderen, Sønnen og Den hellige ånd ... (og) om det virker som (dette) motsier selve definisjonen av Gud, må den troende bare godta det som et mysterium og komme seg videre.*» (s. 157)

Når man så kommer til bokens fremstilling av Islam, blir fremstillingen en del mer positiv, og da må vi nok ta med at Reza Aslan vokste opp i en lite praktiserende muslimsk (iransk) familie, før han i et karismatisk kristent ungdomsmiljø i USA ble en kristen.

Men han var ikke en kristen mange år; kort tid etter at han begynte med universitetsstudier mistet han all tro på

at Gud finnes, men gikk likevel tilbake til Islam.

Men heller ikke fremstillingen av gudstro Islam kan på noen måte regnes som konvensjonell, for den leder ham til det som nå er hans gudstro; panteismen, også en svært overraskende utledning av Islam, mildt sagt. Han argumenterer (på en måte) med at Gud er én, og fører så dette videre til «*alt er ett og ett er alt*» og at «*den Gud jeg tror på, er ikke en personliggjort Gud, det er en avhumanisert Gud, en Gud uten materiell form, en Gud som er ren eksistens – uten navn, essens eller personlighet.*» (s. 180). Det siste sitatet jeg tar med er dette ganske sære (syns jeg) utsagnet: «*Den eneste måten jeg virkelig kan kjenne Gud på, er ved å stole på det eneste jeg virkelig kan kjenne: meg selv.*» (s. 182)

OPPSUMMERING

Oppsummerende om Reza Aslans bok *GUD, En menneskelig historie*, vil jeg si at den på en ganske interessant måte beskriver en persons arbeid med religiøse spørsmål over flere år (20 år skriver han selv). Men bortsett fra dette personlige – og det overraskende synet på monoteismen i jødedommen, og den like overraskende konklusjonen med panteismen – har boken vel nokså liten verdi.

Helt til slutt er det tydelig fra media (det har vært en hel del mediedekning i USA og bøkene SELOTEN og GUD) at Aslan mener at det han skriver er vitenskap, og hans bok har 180 sider tekst og nesten 100 sider bibliografi og noter. Jeg er likevel ikke blitt særlig overbevist av de ganske dristige og spektakulære konklusjonene han presenterer ut fra det historiske og religionsvitenskapelige materialet han referer til. •

JON MICHELET
EN SJØENS HELT
 SERIE PÅ 6 BØKER
 FORLAGET OKTOBER

HANS FREDRIK DAHL er historiker, professor em. i medievitenskap, tidligere kultur-redaktør i Dagbladet.

Med sjøens helt i krigens farvann

OMTALT AV **HANS FREDRIK DAHL**

Avslutningen av Jon Michelets krigsseiler-serie *En sjøens helt* er utvilsomt en av årets store litterære begivenheter. Forfatteren døde altså i april i år; kanskje blandet det seg derfor inn et stenk av vemod inn i rosen som nå blir bøkene til del. La meg likevel forsøke å vurdere bokserien i en litt annen sammenheng – som «krigslitteratur», dvs. som kilde for opplysning om hva vi *vet* om annen verdenskrig i Norge og årene 1940–45.

Det er ikke urimelig å vurdere et romanverk slik. Romanen er rett nok fiksjon og kan som sådan ikke sammenliknes med fakta; det står på 'egne bein' og utgjør sitt eget univers. Men den er samtidig en del av den større bevissthets-situasjon. Ikke minst gjelder det oppfatningene av et dramatisk tidsrom som dette. I forståelsen av «krigen» hører romanene med. Det er nok å minne om Sigurd Evensmos *Englandsfarere* – en fiksjonshistorie som har hatt enorm betydning for oppfatningene om årene 1940–45. Forfattere har gitt et bidrag til totaloppfatningen av krigen, og må også vurderes som fakta-leverandører.

Resepsjonen hører med. Den er spesiell her. Bøkene til Michelet mottas i en egen atmosfære. Atmosfæren er denne: Krigsseilerne har aldri før fått den oppmerksomhet de fortjener. De er blitt fortidd i krigshistorien og den alminnelige oppfatningen. Men her får de sitt monument som fortjent!

NØYE BESKREVET YRKESGRUPPE

Men er dette helt sant? Det er vel ingen yrkesgruppe som er så nøye beskrevet som sjøfolkene. I romaner, fagbøker, doktorgrader, hovedoppgaver, radioprogrammer, TV-reportasjer – over alt er deres utrolige og dramatiske liv beskrevet om igjen og om igjen. Og med full rett. Offentligheten vet derfor svært mye mer om krigsseilerne enn om andre grupper av krigsdeltakere. Likevel sies det at de er blitt «fortiet» og ikke har fått den oppmerksomhet de fortjener. Dette er

litt eiendommelig, for om denne gruppen blir det *alltid* sagt «omsider». Man kan lure på hvorfor. Ser man nøkternt på det, kan vel mange grupper regnes som «fortiet» når det gjelder årene 1940–45. Det sies om jødene, finnmarkingene, dobbeltagentene, NS-barna, flyktning-lø-sene, kommunistene osv. Er det noe med å komme til orde og innta en plass i offentligheten som mange – kanskje egentlig de fleste – føler seg forbigått i? En sårhet, som mange deler? Det kan vel være. Det er i alle fall få grupper om hvem man sier at takk, der har vi dem igjen, de kommer *alltid* fram i lyset. Noe slikt kunne man si om frontkjemperne kanskje, eller quislingene, de dødsdømte, motstandshelter som Max Manus og Oluf Reed Olsen. Mange vil også si at de er lei av å høre mer om Jens Chr Hauge ...

Kort sagt: plassen i offentligheten er et mangfoldig og kanskje et lite forstått emne. Men det gjør seg gjeldende! Om krigsseilerne heter det i alle fall nesten bestandig at omtalen er fortjent.

URETTFERDIGHET

En særlig grunn kan være indignasjonen over den urettferdighet som følger dem. Krigsseilerne fikk ikke som de skulle – hverken i offentligheten eller i oppgjøret, fordi de etter krigen ble snytt for utbetalinger fra Nortraships hemmelige fond, heter det. De ble urettferdig behandlet!

Denne historien om krigstillegget som de ble snytt for, går igjen som en gjenganger, og vil vel aldri stedes til hvile. Vi *vil* at oppgjøret skal være urettferdig, det er del av vår forestillingsevne som mennesker at de store (rederne) går fri mens de små blir flådd; det er alltid blitt sagt om rettsoppgjøret og det blir alltid sagt i dette tilfellet. Med rette? Ikke helt, etter mitt syn. Og regjeringens – stortingsflertallets – domstolens. Men avisene, den medieformidlede offentlige mening, tilsier at krigsseilere led urett, også økonomisk.

Når Jon Michelets romanserie tas

«Hele historien om den verdenskrigen som romanen ruller opp, er basert på informasjonen vi har i ettertid – i motsetning til den gang.»

imot under en tilsvarende stemning, er det altså naturlig nok. Det er slik det er i Norge: krigsseilerne regnes som fortiet, og deres innsats benektet. Derfor er en serie på seks store romaner som nå ligger ute på bokhandlernes disk, så hjertelig velkommen. Endelig får de sitt monument! Og siste bind (*Krigerens hjemkomst*, Oktober 2018) handler nesten bare om dette, og striden mellom arbeiderpartiregjeringen og kommunistene i så måte.

Men får man virkelig større forståelse av krigen – og ikke bare av romanpersonen og hans kolleger – av disse bøkene? Jeg kommer da inn på et vanskelig tema – hva kronologi har å si for den menneskelige forståelse, og hva vi kan vente oss i så måte.

Kronologi er et spisst ord. Men kan si at det nettopp er kunstens vesen å slå i stykker det vanlige petimeter-kravet om korrekt tidsrekkefølge – og slå et slag for opplevelsen, følelsene – alt slikt som ikke følger en «riktig» etterhverandre-het og en «rettferdig» tidsrekkefølge. Men igjen vil jeg minne om det egentlige formål med disse betraktningene – å vurdere Michelets romanserie som bidrag til hva vi bør vite om virkeligheten. Og da snakker vi ikke om subjektive leseropplevelser – de kan være reelle og legitime nok – men en mer allmenn forståelse av virkeligheten. Og da kan det reises spørsmål.

FORKJÆRT KRONOLOGI

Første gang jeg leste innledningsbindet av romanserien høsten 2012, ble jeg slått av det forkjærte i kronologien. Hovedpersonen – som altså er en ung sjømann langt ute på havet – følger i dette bindet ivrig med i hva som i april dagene 1940 foregår med hans hjemland. Det er klart; dette danner jo opptakten til det som er hele romanseriens sentrale landskap – forskjellen mellom ute og hjemme, og «Halvors» lengsler og tanker i så måte. Romanen tegner et tydelig bilde her. Nazityskland overfaller hans lille land med bomber, list, brann og svik i et omfang som forferder oss alle ved at det tegner et tilsynelatende realistisk bilde av sjømannens

fortvilte liv under krigen – bortsett fra en ting: informasjonslandskapet.

En ung sjømann fra Norge, bundet til sitt skip på havet, kunne umulig vite hva Michelet tillegger ham i 1940. Han kunne ikke ha detaljkunnskap om hvorledes okkupanten for fram mot hans hjembygd. Han kunne umulig vite hva som skjedde for eksempel da britiske tropper landet i Norge og forente seg med franske og polske i et felttog og slag om Narvik. De korte meldingene som ble gitt i BBC om dette, var jo villedende og forvridde – «misleading», som de ble kalt i Underhuset. Romanens Halvor ville, som enhver annen i hans situasjon, vært hjelpeløst fanget i et informasjonsgap som gjorde at han i stedet for å vite, svevde i uvitenhet. Men siden dette er en roman, trylles informasjonsgapet bort ved at Michelet lar skipets telegrafist følge nøye med på hva kortbølge-amatører fra hele verden fanger opp av nyheter – og informerer mannskapet. Det er bare det at slik kortbølge-informasjon ikke fantes. Amatørene var ikke der, og de som var, visste intet.

Detaljene om den tyske penetreringen av Norge, okkupasjonen av dalene og bombetoktene sørpå, med historier om hvordan byer og tettsteder ble lagt i grus den ene etter den andre – de fantes ikke. Bortsett fra i romanen, da. Her vet kapteinen også å fortelle mannskapet at denne major Vidkun Quisling hadde vært på besøk hos Hitler fem måneder på forhånd og fått godkjennelse av sitt kupp. Man nikker megetsigende. Men hvordan vet kapteinen dette? Besøket hos Hitler var jo helt ukjent for verden inntil forhandlingene i forhørsretten i august 1945. Hadde man visst om det, ville nok 1940-historie vært en annen ....

KUNNE IKKE HA SKJEDD

Strengt tatt; det som skjer i romanen, kunne ikke ha funnet sted. Og noe av det samme gjentar seg gjennom hele serien. Eksakt datering om krigens gang oppnås ved at Halvor fører en fyldig

dagbok. I omfang og innhold er denne dagbok-skrivningen ganske usannsynlig, og enda mer så ved at den bygger på de radiomeldingene Halvor hele tiden hører. «Ryktene går i eteren» stadig vekk, og de stemmer. Når Halvor ligger på køya og skriver (til glede for leseren naturligvis) er det ut fra fakta om annen verdenskrig som vi i dag kjenner – og som den oppegående samfunnsdebattant Michelet naturligvis kjenner – men som ikke var kjent da. Hele historien om den verdenskrigen som romanen ruller opp, er basert på informasjonen vi har i ettertid – i motsetning til den gang. Det er som om forfatteren hele tiden vil vise at han vet, og vil at personene hans skal vite det også – og dermed skapes to kronologier – romanens, og den faktiske.

En forsiktig kritiker i P2 antydte at fiksjonen kanskje blir litt lidende av at så mange fakta om krigen lastes inn i fortellingen. Det kan man si. Og det som blir litt rart, er at menneskenes motiver og håp blir borte ved denne «etterpåkløke» oppfatningen. Man kan si at det gjør da igjen ting. Et språk mellom hva man visste da, og hva som senere er kommet fram, er jo en realitet uansett. Men her gjelder det å sannsynliggjøre menneskers handlinger da. Og den var preget av usikkerhet, tvil – og mistro til propaganda. Dessuten av atskillig desinformasjon. Hva var sannheten om Rjukan-sabotasje mål og betydning, eller om Pearl Harbors bakgrunn, eller invasjonens omkostninger – hva kunne man tro?

Det er interessante spørsmål. Men dessverre, de blir omgått her.

For oss katolikker er det av en viss interesse at Halvor på s. 456 i siste bind gifter seg med sin irske Muriel. Enkelt og greit. Hun er katolikk, selvfølgelig, og derfor ikke så bekymringsløs med hensyn til prevensjon som ham. Men gikk det så greit? Det er først i forlagets etterord at vi får vite at dette ekteskapet nok ville vært «litt mer plundret» for å kunne godtas av Kirken, enn det som sies i romanen. Det blir altså sagt.

Til slutt!! •

OLA TJØRHOM (RED),
**KIRKESAMFUNN I NORGE.
 INNFORING I
 KIRKESAMFUNN**
 CAPPELEN DAMM
 AKADEMISK, 2018.

Oppdatert bilde av «norsk» kristenhet

OMTALT AV **JAN SCHUMACHER**

I mine studiedager ble det kalt «konfesjonskunnskap», og den store autoriteten på området het professor Einar Molland. To innsikter fra Molland har fremdeles etterlatt varige spor femti år senere. For det første lærte vi at de ulike konfesjonene eller kirkesamfunnene var høyst sammensatte størrelser – og slett ikke bare et sett med teologiske læremeningene – derfor skulle vi vokte oss for forenklinger når vi betraktet dem utenfra.

For det andre lærte vi oss som nærmest noe selvsagt at konfesjonskunnskap var en historisk disiplin, av den enkle grunn at ethvert trossamfunn er en tradisjonsbærer. Tradisjonen det er snakk om kan være århundrelang, eller kortere. Poenget er at en kirke som tillater at fortiden forstummer, løper den risiko at dens nåtidige tro og praksis sakte men sikkert mister sin meningsfylde.

FRA KONFESJONALITET TIL ØKUMENISITET

Mollands bok forelå allerede på 1950-tallet, og tjue år senere kom en revidert og oppdatert versjon, noe blant annet Det annet vatikankonsil hadde gjort nødvendig. Selve disiplinen konfesjonskunnskap befant seg imidlertid på 70-tallet i støpeskjeen, og dragkampen om hvilket teologisk fagområde den skulle høre inn under, var i full gang.

I sin velformulerte og informative innledning til boken *Kirkesamfunn i Norge* gjør redaktøren, professor Ola Tjørhom, rede for veien fra «konfesjonskunnskap» til «kirkekunnskap». Denne utviklingen gjenspeiler og fanger opp «forskyvningen fra konfesjonalitet til økumenisitet». I en tid da angivelig «konfesjonsbestemte identiteter nedtones», melder behovet for kunnskap om et bredere spekter av kirkelige livs- og strukturformer seg desto sterkere.

Dette er utfordringen denne omfattende fremstillingen av kirkekunnskap er ment

å svare på. Et viktig poeng har vært å la de ulike kirker og trossamfunn beskrives «innenfra». Forfatterne kommer (med ett unntak) fra de respektive kirker og trossamfunn de redegjør for.

Nå er ikke dette et nytt konsept i norsk sammenheng. Allerede for tjuefem år siden forelå det en fremstilling av *Kristne kirker og trossamfunn*, redigert av Peder Borgen og Brynjar Haraldsø og basert på samme prinsipp, og det er synd at denne boken er uteglemt i redegjørelsen for veien fra konfesjonskunnskap til kirkekunnskap.

VIKTIG FAGBOK

Kirkesamfunn i Norge er blitt en meget viktig fagbok og en verdifull kilde til oppdatert kunnskap om norsk kristenhet av i dag, og hvordan paradigmet for studiet av kirkesamfunn har endret seg. Boken omfatter ikke bare det som ofte omtales som de «klassiske» trossamfunn, men inkluderer også et eget kapittel om migrantkirkene.

Lutherdommen i Norge er emne for to av kapitlene. I et bredt anlagt kapittel skriver Trond Skard Dokka om folkekirke-utgaven av luthersk tro og liv, mens Helje Kringlebotn Sødal presenterer frikirkelig lutherdom under overskriften *Luthersk mangfold i Norge*. «Mangfold» er også et honnørord i Pål Repstads bidrag til et «sosiologisk blikk» på norske trossamfunn. Presentasjonen av Den katolske kirke er i de beste hender hos Anne Bente Hadland. Man undrer seg litt over at Det anglikanske kirkefelleskap dukker opp i et kapittel om «andre kirker og kirketradisjoner» sammen med Smiths Venner, Mormonerkirken og Jehovas Vitner. Tross alt er Anglikanismen en verdensvid kirke, med norsk nærvær i over hundre år. Den har spilt en sentral rolle i fremveksten av moderne økumenikk, for ikke å forglemme

«Man skal vokte seg vel for å klippe av røttene til tradisjonen. Da risikerer man å sitte igjen med tradisjonalisme, som er den forlengst døde utgaven av det som en gang var levende tro og praksis.»

at Den norske kirke for snart tjuedefem år siden sluttet seg til Porvoo-erklæringen med full anerkjennelse av de respektive kirkenes embeter, dåp og nattverd.

Alt i alt bidrar denne boken vesentlig til et oppdatert bilde av «norsk» kristenhet, og et kjærkomment kart over det økumeniske landskapet. Utførlige litteraturlister til de enkelte kapitlene, en fortegnelse over viktige nettstedet for respektive kirkesamfunn og økumeniske organisasjoner, og ikke å forglemme, et omfattende stikkordsregister gjør dette til en studie- og oppslagsbok man vil ha stor nytte av.

MOTFORESTILLINGER

Noen motforestillinger har likevel meldt

seg under lesningen. Det skyldes nok innflytelsen fra Molland som ikke så lett vil slippe taket. Man legger merke til at «kirkekunnskap» har forlatt «historien» til fordel for «empirien» eller «faktisk kirkelig liv», som det også blir kalt.

Eller sagt på en annen måte, det er religiøst liv som samfunnsfenomen som er i skuddet, sosiologien er den vitenskapen som fremskaffer empirien, som så sammenfattes i påstanden om at «læresetninger og teologi engasjerer kirkefolk mindre enn før».

Mon tro om abstrakte læresetninger noen ganger har vært i stand til å engasjere folk?

For min egen del tviler jeg sterkt på

det. Konfesjonell identitet har aldri vært noen sak for hodet alene. Hjerte, munn og hender hørte med, ja hele kroppen, ikke minst knærne som vi bruker når vi kneler. Og det rommet der all denne praksis utspilte seg, er det vi kaller for tradisjon.

Man skal vokte seg vel for å klippe av røttene til tradisjonene. Da risikerer man å sitte igjen med tradisjonalisme, som er den forlengst døde utgaven av det som en gang var levende tro og praksis.

Skal man overvinne den farlige form for hukommelsestap som i vår tid så lett får overtaket, så trenger man historien til å utfordre empirien og stemmene fra fortiden til å utfordre meningsmålingene. •

PRESSE- KLIPP

«Den bioteknologiske utviklingen gjør at den kulturradikale venstresida nå møter seg selv i døra. For ved å benekte fosterets moralske status, åpnes også for manipulasjon og instrumentell avveining av fostre. Dermed er «sorteringssamfunnet» i ferd med å bli en realitet. Dette er et samfunn som ei ekte venstreside, med bankende hjerte mot all urettferdighet, ikke kan gå god for.»

BJARNE BENJAMINSEN I
KLASSEKAMPEN

«Religion handler ikke bare om enkeltmenneskers tro, i form av personlig overbevisning og religiøst liv, det handler også om de rent praktiske, politiske og samfunnsmessige konsekvensene av religiøs tro og praksis.»

IVAR BU LARSEN I MINERVA

«Vi kan også kreditere middelalderens katolske kirke for å ha gjort moralsk likhet til et bærende prinsipp i vest-europeisk etisk og juridisk tenkning. Men i renessansen og den etterfølgende opplysningstiden ble verdiene likeverd og menneskeverd også gitt et sekulært innhold og begrunnelse.»

MORTEN FASTVOLD I DAGBLADET

«Konsilet ga oss biskoper og prester det innstendige råd at vi ikke skulle herske, men tjene. Hvis katolske journalister på lignende vis så det som sin oppgave å tjene, ville de med desto større rett kunne tale klart, ja sågar krast, hver gang de ser at Kirken kommer til kort. Det er ikke bare deres rett, men deres plikt.»

KARDINAL FRANZ KÖNIG I JULI 1968, IFØLGE THE TABLET

HENNING LAUGERUD (F. 1961)

Kunst- og kulturhistoriker ved Universitetet i Bergen. Har arbeidet med og skrevet bredt innenfor europeisk kultur-, idé- og kunsthistorie fra middelalder til 1500-tall. Han har særlig arbeidet med religiøs mentalitet og kristendommens materielle og visuelle kultur i middelalder og tidlig nytid.

Da erkebiskopens håp brast

Erkebiskop Olav Engelbrektsson (1480–1538) spilte høyt og tapte kampen mot danskekongens reformasjon, men bare såvidt: En militær styrke sto klar i Antwerpen for å komme Norge, Kirken og erkebiskopen til unnsetning.

TEKST: **PETTER T. STOCKE-NICOLAISEN** FOTO: **KRISTIN SVORTE**

Det var ingen allmen og folkelig oppslutning om reformasjonen i Norge. Uten kongens voldsmakt, ville reformasjonen ikke funnet sted, sier Henning Laugerud, førsteamanuensis i kunsthistorie ved Universitetet i Bergen.

I høst er han aktuell med boken *Reformasjon uten folk. Det katolske Norge i før- og etter-reformatorisk tid* på St. Olav forlag.

– *Du skriver at «Til stenderforsamlingen i oktober [1536] ble heller ikke den norske adel, bønder eller borgere regnet med. Med dette var reformasjonen formelt sett et faktum både i Danmark og Norge. Den var innført ved statskupp av en militærjunta ledet av hertug Christian», også kjent som den dansk-norske konge Christian III. «Kupp» og «junta» er ikke ord som skaper positive assosiasjoner. Hvordan vil du beskrive det regimet som ledet an i reformasjonen av Norge?*

– Jeg har lånt ordene av den danske kirkehistoriker Martin Schwarz Lausten, det er slik han karakteriserer det som foregikk. Som hertug var Christian var ingen opplagt arving. Han måtte tvinge riksrådet til å godta ham som konge. Det norske riksrådet gjør ikke det. Der sitter alle norske biskoper anført av erkebiskop Engelbrektsson av Nidaros. For Christian III, hertugen som ble konge, ble det derfor politisk viktig å kvitte seg med Kirken, for den var hans sterkeste politiske opposent. Dessuten, han trengte penger for å finansiere den krigen han nettopp har vunnet, mot den avsatte Christian II og bøndene, sier Laugerud.

Christian III er blakk – og sitter i

København med en hær av tyske leiesoldater som ikke har fått lønn. Christian III må finne en rask løsning på store pengeproblemer, derfor ble kirkegodset i Norge viktig. Det kan selges.

– Den nye kongens regime går brutalt frem når det er behov for det: Alle biskoper blir arrestert. Alle motstanderne som tas til fange, henrettes. Det danske bondeopprøret slås ned svært brutalt. Christian III er en maktpolitiker, han er skruppelløs.

Men han hadde én overbevisning, ifølge Laugerud: Han mente at det han gjorde var riktig og nødvendig.

ERKEBISKOP OLAV ENGELBREKTSSON (1480–1538)

Olav Engelbrektsson var av bondeætt eller lavadel. Han ble født i Trondenes ca. 1480. Fra 1503 til 1514 studerte han hovedsakelig i Rostock. 10. mai 1515 blir han nevnt som kannik i Nidaros. Den 17. september samme år ble han utnevnt til dekan av pave Leo X. Tross sin unge alder var han nå den fremste mann i domkapitlet, nest etter erkebiskopen. Engelbrektsson velges til erkebiskop i 1523 etter forgjengeren Erik Valkendorfs død under et opphold i Roma. Etter langvarig strid med danskekongen seilte han ut fra Trondheim 1. april 1537. Han hadde med seg Nidaros domkirkes arkiv og kostbarheter. Han bosatte seg etter hvert i Lierre i Brabant, Nederland, der han døde 7. februar 1538. Den siste erkebiskopen i Nidaros ble begravd foran høyalteret i kirken Saint Gommaire. (KILDE: KATOLSK.NO)

– *Det var ingen kongemakt i Norge, en svak adel – og befolkningen var tynt spredt utover et meget stort territorium. Du skriver at «Det er ganske åpenbart at Kirken, det vil si erkebispesetet i Nidaros, fylte et slags politisk vakuum i Norge som følge av at kongedømmets maktsentrum omkring 1380 ble flyttet ut av riket og til Danmark.» Kan du forklare for oss hvilken posisjon Kirken hadde før reformasjonen?*

– Kirken var så å si offentlig sektor. Den verdslige makten ble svekket i Norge da kongemakten flyttet ut av landet. Kongemakten stod svakere i Norge enn i våre naboland Danmark og Sverige – og Kirken fylte de viktigste funksjonene, fordi den kunne: Kirken hadde struktur, folk og kompetanse. Kirken tok også over store deler av kongemaktens oppgaver, slik som rettshåndhevelse. Den ervervet seg derfor enda mer kompetanse og makt. I senmiddelalderen står dermed Kirken svært sterkt i Norge, både politisk, økonomisk og religiøst. Når kongen med reformasjonen etterhvert blir den nye kirkens overhode, så overtar han hele den gamle kirkens administrative apparat. For kongemakten er dermed trosskiftet helt avgjørende, ikke bare politisk og økonomisk, men også administrativt: Det gir kongen instrumentet for å styre Norge, både i prinsippet og i praksis.

– *Kirkens tilstand er blitt beskrevet som i økonomisk og moralsk forfall før reformasjonen. Stemmer dette med dine funn?*

– Det var snarere tvert om: Den norske kirkeprovinsen var antageligvis en av de best organiserte og mest velfungerende i

HVIS BARE: – Norsk selvstendighet ville vært berget – og Norge ville fortsatt vært katolsk. Historien ville iallfall sett veldig anderledes ut, sier Hennig Laugerud om hva som kunne skjedd dersom Habsburger-hæren i Antwerpen hadde kommet Norge til unnsetning vinteren 1537.

«På mange og finurlige vis tvang myndighetene norske kvinner og menn inn i den nye tro med lov og makt.»

hele Europa. Presteskapet var kompetent, Kirken var ledet og drevet av ærlige og oppriktige kristne. Det er motstanden som erkebiskopen klarte å mobilisere, en klar indikasjon på: Dette er en veldrevet organisasjon som folk føler stor lojalitet til. Dessuten: Hvis man ser på hvor mye ressurser folk var villig til å legge ned i kirkebygg og kirkekunst, så skjønner vi at dette var viktig for dem. Hverken norske eller utenlandske bønder gir fra seg noe uten å tro at de får noe igjen. Folket var gjennom-kristnet, troen grep 100 prosent inn i deres daglige liv, sier Laugerud.

Han presiserer dessuten at Norge var like oppdatert på senmiddelalderens religiøsitet som resten av Europa; vi var ingen utkant. Det ble Norge først etter reformasjonen, fordi vi mistet kontakten – via Kirken – med Roma og andre kulturelle og religiøse sentre i Europa.

– Norge hadde et sted mellom 150 000 og 250 000 innbyggere på midten av 1500-tallet. Riket hadde begrensede militære og økonomiske ressurser. Hva var erkebiskop Olav Engelbrektssons

strategi i møte med den danske konge- og overmakten?

– Derom strides de lærde. Norge, i motsetning til Danmark, var et tynt befolket land. Det betyr at det er vanskelig å mobilisere store militære ressurser lokalt. Hva er det den svake part i en konflikt må gjøre? Hale ut tiden, forhandle, søke mektigere alliansepartnere. Erkebiskopen gjør alt dette, også det siste: Han forsøker å etablere en allianse med Karl V, en Habsburger, og Nederland, som var fullt og helt katolsk. Nederland var en viktig handelspartner med varer som fisk og tømmer. Mange norske geistlige var utdannet i Habsburger-land. Dessuten hadde både erkebiskop Erik Valkendorf og etterfølgeren Engelbrektsson personlige kontakter der, sier Laugerud.

Den siste erkebiskopen av Nidaros forsøkte desperat å få hjelp utenfra, mens han ennå holdt kontrollen over norsk territorium: Med sine begrensede militære ressurser beleiret han Akershus festning i 1536, Bohus festning lot han være, den lå for nært Danmark. Han forsøkte også

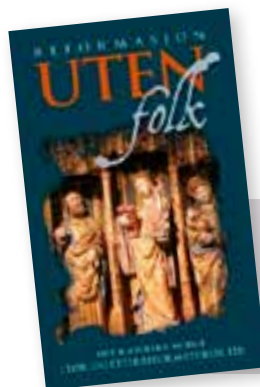
å innta Bergenhus festning, men garnisonen holdt stand. Befolkning og adel sluttet opp om erkebiskopens nasjonale militærfremstøt.

– I Antwerpen stod det en hær på 1400 mann klar for utseiling til Norge vinteren 1537. Erkebiskopens strategi var i ferd med å lykkes. Den danske kongen hadde nemlig også svært begrenset militærkapasitet på dette tidspunkt. Den lange borgerkrigen hadde tæret på ressursene og folket var krigstrett. Pengemangelen satte i tillegg grenser for hvor lenge han kunne holde på sin tyske leiehær. Christian III kunne foreløpig ikke sende forsterkninger til Norge, og det gav erkebiskopen tid og rom, sier Laugerud.

Den storpolitiske utvikling endrer så alt: Kriger i Tyskland gjør at Habsburgerne trekker tilbake sin hær fra Antwerpen. Den militære hjelpen utenfra kommer ikke likevel. Håpet brister. Tilbaketrekingen betyr slutten for erkebiskopens strategi og Norge som selvstendig nasjon.

– I løpet av våren 1537 sender Christian III flere tusen mann til Norge. Det høres kanskje ikke mye ut, men erkebiskopen

HENNING LAUGERUD
REFORMASJON UTEN FOLK
DET KATOLSKKE NORGE I FØR-
OG ETTERREFORMATORISK TID
 ST. OLAV FORLAG, OSLO 2018

hadde bare 300 mann til disposisjon. De var ikke engang profesjonelle soldater, men norsk adel, tjenestefolk, svenner og bønder. Noen hadde nok militær trening, men lite reell krigserfaring. Christian sender soldater som er trent, de har artilleri, kavaleri og moderne våpen – dette klarer ikke en uøvd og lite trent norsk styrke å stå imot, samtidig ser vi at de også klarte å gjøre motstand ganske lenge. Det erkebiskopen kunne gjort, var å sette i gang en almen mobilisering. Han kunne kalt folket til tjeneste. Noen historikere mener at «der sviktet erkebiskopen». Men alle så hva som skjedde i Danmark: Der ble et bondeopprør slått meget hårdt ned. Samtidig hadde man ferske erfaringer fra hvordan kongens styrker opptrådte i Norge, med drap, voldtekt og plyndringer. Det ville blitt et blodbad i Norge, og det kunne ikke Olav Engelbrektsson som erkebiskop utsette folket for med viten og vilje.

– **Litt kontrafaktisk historie: Hva om Habsburger-hæren hadde kommet, hva ville skjedd?**

– Da hadde det stått en stor og profesjonell hær i Trondheim, som også hadde kunnet ta kontroll over Akershus og Bergenhus festning. Reformasjonen ville sannsynligvis aldri blitt gjennomført i Norge. Med en Habsburger-hær på plass, ville den danske kongen rett og slett ikke turt å gå til krig. Da ville han ligget i konflikt med Habsburger-monarkiet, som ikke befant seg langt unna Danmark på kontinentet. Krig med Norge ville hatt det vi kaller en sikkerhetspolitisk konsekvens: Åpen strid med en europeisk supermakt. Det ville Christian III neppe tatt sjansen

på. Kort sagt: Norsk selvstendighet ville vært berget – og Norge ville fortsatt vært katolsk. Historien ville iallfall sett veldig anderledes ut, konstaterer Laugerud.

– **Kunne reformasjonen lyktes uten kongens maktapparat, særlig den militære arm?**

– Nei, reformasjonen i Norge forutsetter kongemaktens fysiske maktapparat.

– **I 1555 havnet to vestfoldbønder på bålet fordi de hadde oppfordret folket til å holde fast ved den katolske tro. Kan du fortelle om hvordan rettssystemet ble brukt i Luthers tjeneste?**

– Etter reformasjonen ble trosforholdene

regulert ved lov. Som borger av Norge er man plutselig lovpålagt å bekjenne seg til den evangelisk-lutherske tro. Det var ikke et privat anliggende. Man var pliktig å gå i gudstjeneste på søndag. Etter 1613 kommer også en lov som sier at det er forbudt for katolikker å oppholde seg i Norge; er du katolikk og på norsk territorium, kan du risikere landsforvisning eller dødsstraff. Slik blir lovverket en viktig del av reformasjonen. Kirketuksordningen fra 1629 er eksplisitt rettet mot «papisme», altså katolisisme. Det velges ut noen troverdige menn – på sognenivå – som skal hjelpe presten å overvåke folks tro og trosutøvelse, et slags religiøst politi hvis oppgave er å disiplinere befolkningen inn i den lutherske tro: De skal gå til nattverd og i gudstjeneste. Kirketjeneren går sågar rundt og passer på at folk ikke sovner under prekenen. Gjør de det, slår han dem med en lang stokk. Det var også forbudt å føre katolske bøker inn i riket. Dessuten kom krav om å være konfirmert i den lutherske kirke for å bli ansatt, lærling eller avtjene militærtjeneste. På mange og finurlige vis tvang altså myndighetene norske kvinner og menn inn i den nye tro med lov og makt.

– **Våren 1537 kunne reformasjonen av Norge begynne. På hvilke måter levde den katolske tro og praksis videre i folket?**

– Folkelig religiøsitet, slik som pilegrimsferder til Røldal og det undergjørende krusifikset der, foregikk til langt utpå 1800-tallet. Det er en praksis vi kjenner fra høyst levende katolsk tradisjon – åndelig og fysisk helbredelse. Stavkirkene i Hedalen og Eidsborg og Vatnås kirke var >

KONG CHRISTIAN III (1503–1559)

Christian III var norsk konge i perioden 1537–1559. Etter å ha overvært riksdagen i Worms ble Christian en ivrig lutheraner, og da han i 1525 fikk Tønning og Haderslev som len, begynte han å innføre reformasjonen der. Ved Københavns overgivelse i 1536 stod Christian III som seierherre, og i oktober samme år undertegnet han den danske håndfestning, som blant annet bestemte at Norge skulle ligge under Danmarks krone på linje med de danske landskapene. På riksdagen i København i oktober 1536 ble det vedtatt en ny kirkeordning som innebar innføringen av en luthersk statskirke. Ved Christian III's død var Danmark Østersjøens mektigste stat. (KILDE: SNL.NO)

også pilegrimsmål. Vi finner også igjen det katolske i mer dagligdagse gjøremål, spesielt når døden inntreffer: Lys tennes for de døde, vi holder likvake; det er tradisjoner som har holdt seg levende opp til våre dager. Utgangspunktet er avgjort av før-reformatorisk dato: Det den levende gjør, er viktig for den døde.

– Du skriver at «Det er nettopp bestrebelsen på å etablere en avstand mellom presten og folket som blir et sentralt kjennetegn ved den nye øvrighetskirken.»

Hva mener du?

– For det første: Myndighetene stod overfor det problem at befolkningen hadde en tro som man ikke anerkjente: Folket befant seg et annet sted enn staten og dens presteskap. Folket blir dermed noe som skal oppdras til å bli bedre, altså lutherske, borgere. Siden det aldri var noen folkelig oppslutning om reformasjonen, det lutherske, i Norge, blir dette noe som innføres ovenfra, gjennom tvang og press. For det annet: Prestene går fra å være Kirkens hyrder til å bli Statens embedsmenn. De må dermed etablere en avstand til dem de skal styre, de kan ikke komme folket for tett på, for hvor ligger da lojaliteten? Overfor kongemakten, som du representerer, eller folket, som du skal lære opp? Menigheten ble noen de ikke snakket med, men som de snakket til.

– Fant du noe i arbeidet med boken som overrasket deg?

– Mange ting! Det som er av kildemateriale, viser entydig hvor forankret det katolske var i Norge. Noe annet som jeg oppdaget, er: Vi har, som nevnt, kilder som viser at det stod en militær styrke klar til utskipning fra Antwerpen i 1537. Det er ingen som har tatt virkelig tak i dette før. Kildematerialet er bedre enn forventet, og viser en annen historie enn den som er blitt fortalt i Norge om Norge. Og det er mye mer å finne! Her er det stoff å arbeide med i årene som kommer. Denne boken er ingen oppsummering, den er bare en begynnelse, lover Laugerud. •

Claes Gill:

Olav Engelbriktsson

Jeg ser med sinnets fjerne syn:
mørkt imot hav og himmelrand
et skip på flukt, forfulgt fra land.
Ombord en slagen mann. Hans bryn

har dette lidelsens hell
som hos en mann hvem tunge år
har synt hvor dystert skjebnen rår
alt til hans fall, og alt til fall

for et elsket land. – En fjern kyst
blåner alt mer fjernt, og fjell
og fjord roper et siste farvel
i sjøfugls skrik. Så er det tyst. –

En mann på flukt: en slagen mann;
og dog, hvor ruvende i rom,
selv da den siste stripe skum
brast mellom ham og dette land. –

Han var den ene; bare ham
var dette gitt: å sette makt
mot fremmed makt, og hvem har sagt
at ånd skal verges av et lam?

Han var den siste. – Så kom år,
de hundreder av år da alt
som var av frihets ånd forfalt;
for hvem var herre i vår gård?

Fremmede. – Dengang nederlag.
For skjebnen ågret med sitt hell,
og der var brist i folkets sjel
etter så mange hårde slag.

Hvor fjernt i dag. – Jeg taler om
den store mann hvis bispestol
var rettens og vår ånds symbol.
Og etter ham, hvor sto den tom.

I hundreder av år, helt til
de nye tankers nye stil
skjenket den form av et symbol:
vår frihets ånd i lovens stol.

Claes Gill (1910–73) utga bare to diktsamlinger, men med disse sikret han seg en varig plass i norsk litteraturhistorie. Siden slo han inn på banen som skuespiller og teatersjef. Det er allment kjent at han mange år senere skrev diktet Gloria victis under inntrykket av Sovjetunionens brutale invasjon av Ungarn i 1956. Hva derimot ikke mange vet, er at han i Arbeidermagasinet nr 12, 1945 offentliggjorde denne hyllest til den siste katolske biskop i Norge før reformasjonen.

NYTT PASTORALRÅD

► På pastoralrådets møte 4. november ble det avholdt valg til Arbeidsutvalget for perioden 2018–2020. Det nye Arbeidsutvalget består nå av: Biskopen, som er pastoralrådets formann, Dag Albert Bårnes ordstyrer, Gunnhild Bærø, Ewa Bivand, Hung Nguyen, Anne-Mette Ringdal, og p. Pål Bratbak (geistligheten).

Superior for Maristene

► P. Erik Ruud SM er gjenutnevnt til superior for Maristene i Norge for en periode på tre år fra 1. september, av p. Martin McAnaney, Maristenes provinsialsuperior for Europa.

Ny leder for St. Elisabethsøstrene

► På Søsterrådsmøte, som ble avholdt på Grefsen 13. oktober, ble sr. M. Katarina Hodyr fra St. Elisabethsøstrene valgt som ny leder for en periode på to år. I arbeidsutvalget er sr. Marit Brinkmann (St Josephsøstrene) og sr. Maria Thomas Schniederberend (Dominikanerinne Lunden kloster), for å støtte sr. Katarina.

Mette Nygård kreert til dr. philos

► 20. september, 2018, ble **Mette Louise Nygård** kreert til dr. philos og fikk overlevert sitt diplom. Seremonien skjedde med stor verdighet og høytidelighet i Universitetets aula, Oslo. Hennes avhandling om Den katolske kirke og jødene er tidligere omtalt i St Olav kirkeblad. Hun gratuleres hjerteligst!

Pavens bønneintensjoner

DESEMBER: I TROSOVERLEVERINGENS TJENESTE

Paven ber oss denne måneden be for at folk som er involvert i trosoverleveringens tjeneste gjennom dialog med sin kultur, må finne et språk som er tilpasset nåtidens omstendigheter.

JANUAR: EVANGELISERING

Paven ber oss denne måneden be for at de unge, spesielt i Latin-Amerika, vil følge Marias eksempel og svare på Herrens kall til å formidle Evangeliets glede til verden.

FEBRUAR: UNIVERSELT

Paven ber oss denne måneden be for at ofrene for menneskehandel, tvangsprostitusjon og vold må bli tatt sjenerøst imot.

Løfteavleggelse

► Sr. M. Johanna Nguyen Thi Huong er fra 1. oktober sakristan i St. Hallvard menighet i Oslo. Sr. M. Johanna er født 15. oktober 1994 i Thanh Hoa

i Vietnam. Hun kom til Norge og trådte inn i St. Elisabethsøstrenes norske provins 14. november 2013. Hun ble ikledd 26. august 2016, og avla første løfter 29. november 2017. Etter løfteavleggelsen flyttet hun til St. Elisabethsøstrenes kommunitet i Tønsberg, og 12. juli 2018 til Oslo. Vi ønsker Guds velsignelse og lykke til med de nye oppgavene.

Utnevnelser

UTNEVNELSER I OSLO KATOLSK BISPEDØMME

► Biskop Bernt I. Eidsvig utnevnte den 4. november 2018 **Daniel Asfaw** til representant for den eritreiske gruppe i Pastoralrådet. Utnevnelsen har en virkning på to år.

► **Stephane Christopher Mukkaden** og **Per Christian Solberg** ble utnevnt av biskop Bernt I. Eidsvig den 20. september til ekstraordinære kommunionsutdelere i St. Birgitta menighet i Fredrikstad. Utnevnelsen har en virkning på tre år.

FASIT QUIZ: 1: a | 2: b | 3: a | 4: b
5: a | 6: c | 7: a | 8: b | 9: c | 10: a | 11: c
12: a | 13: b | 14: c | 15: b | 16: b | 17: a
18: c | 19: b | 20: a | 21: a | 22: b | 23: b
24: a | 25: b | 26: c | 27: c | 28: a | 29: b
30: a | 31: a | 32: b | 33: c | 34: c | 35: c
36: c | 37: a | 38: c | 39: c

Biskop Bernt I. Eidsvigs kalender

DESEMBER

12. DESEMBER: Requiemmesse for p. Olav Müller, St. Olav domkirke, Trondhjem.

14. DESEMBER: Møte med Norges Unge Katolikkers arbeidsutvalg.

15. DESEMBER: Messe for fransktalende afrikanere, St. Joseph kirke, Oslo.

18. DESEMBER: Katolsk-luthersk samtalegruppe.

20. DESEMBER: Presterådsmøte, Oslo katolske bispedømme.

JULETIDEN

24. DESEMBER: Vigilie (julemesse I).

25. DESEMBER: Julemesse III.

27. DESEMBER: Messe i St. Johannes menighet, Oslo, med velsignelse av altertavle.

JANUAR

03. JANUAR: Kallsmesse, St. Olav domkirke, Oslo.

11. JANUAR: Messe i St. Olav domkirke, etterfulgt av årsfest med personalet i Akersveien.

14. JANUAR: Fagdag for presteskaper i Oslo katolske bispedømme og Stift Midt-Norge, etterfulgt av pontifikalmesse med Den apostoliske nuntius til de nordiske land.

18.-29. JANUAR: Verdensungdomsdagene, Panama.

FEBRUAR

05. FEBRUAR: Møte i Mariahuset, Oslo.

07. FEBRUAR: Styremøte, Norges Kristne Råd.

10. FEBRUAR: Visitas i Mariakirken menighet, Askim.

20. FEBRUAR: Møte i Konsultorkollegiet, Oslo katolske bispedømme.

21. FEBRUAR-01. MARS: Burma.

Ajour 13.11.18

Pater Wilhelm Hertman O.F.M.

Biskop Eidsvigs minneord ved requiem i Vår Frue kirke, Bergen, 10. oktober 2018:

Pater Wilhelm Hertman ble født i Nijmegen den 10. oktober 1918 og døde samme sted den 5. oktober, altså fem dager før han ville ha fylt 100 år. Han tilbragte 33 år av sitt presteliv i Bergen, bl.a. som sykehusprest og søstrenes rektor ved Florida sykehus og som sogneprest ved St. Pauls kirke.

På mange måter representerte p. Hertman Kirkens overskudd. Han var en velutdannet teolog som opplevde den skuffelse at hans doktoravhandling ble avvist på grunn av betydningsløse formaliteter, uten at han mistet motet av den grunn. Han nøt stor anseelse ved Universitetet i Bergen, som benyttet ham som foreleser, bl.a. i gresk.

Det viktigste som skjedde i hans liv som prest og teolog var Det annet vaticankonsil. Inspirert av konsilet gikk han inn i det økumeniske arbeide både her i Bergen og sentralt i bispedømmet. 1960-årene var foreløpig økumenikkens storhetstid i vårt land, og p. Hertman led når han snakket med trosfeller som ikke kunne dele hans visjon. Men han holdt trofast ut, og knyttet varige vennskap bl.a. i Den norske kirke og Metodistkirken.

Økumenikken måtte imidlertid tuftes på solid grunn. P. Hertman grunnla et franciskansk senter strategisk beliggende på Nygårdshøyden, med lesesal og et teologisk bibliotek som hadde økumenisk litteratur som spesialitet. Da Franciskus sentrum ble nedlagt, overdrog p. Hertman sin verdifulle boksamling til metodistenes teologiske seminar, en sann økumenisk gest.

I 1979 utnevnte biskop Gran p. Hertman til sogneprest i Bergen, en utnevnelse han lojalt tok imot. Dette ble en noe sen debut som menighetsprest; han var blitt 61 år gammel. Han ville nok gjerne ha fortsatt med de oppgavene han lenge hadde skjøttet, og han var sterkt plaget av reumatisme i det bergenske klima.

Biskop Berislav Grgićs kalender

DESEMBER 2018

16. DESEMBER: Kl. 11.00, Vår Frue kirke: Hl. Messe

23. DESEMBER: Kl. 09.00, Karmel: Hl. Messe

JULETIDEN

24. DESEMBER: Julaften kl. 24.00, Vår Frue kirke: Midnattsmesse

25. DESEMBER: Juledag kl. 11.00, Vår Frue kirke: Høymesse

26. DESEMBER: 2. Juledag kl. 10.00, Karmel: Høymesse

30. DESEMBER: Hl. Familie kl. 09.00, Karmel: Høymesse

JANUAR 2019

1. JANUAR: Nyttårsdagen kl. 10.00, Karmel: Hl. Messe

6. JANUAR: Kl. 11.00, Vår Frue kirke: Hl. Messe

13. JANUAR: Kl. 09.00, Karmel: Hl. Messe

20. JANUAR: Kl. 11.00, Vår Frue kirke: Hl. Messe

27. JANUAR: Kl. 09.00, Karmel: Hl. Messe

FEBRUAR 2019

3. FEBRUAR: Kl. 11.00, Vår Frue kirke: Hl. Messe

10. FEBRUAR: Kl. 09.00, Karmel: Hl. Messe

24. FEBRUAR: Kl. 09.00, Karmel: Hl. Messe

MARS 2019

3. MARS: Kl. 09.00, Karmel: Hl. Messe

Ajour: 09.11.18

P. Hertman hadde alltid hatt en for-
kjærlighet for Frankrike, og da han tok
avskjed fra sin stilling som sogneprest,
var det naturlig for ham å søke mot det
sydlige Frankrike, nærmere bestemt

traktene ved Perpignan nær den spanske
grense. Her gikk han ikke inn i en passiv
tilværelse, men feiret messer og var til-
gjengelig som sjelesørger. Han fikk mange
og velfortjente år i et varmere klima. Da
helsen ble dårligere, flyttet han endelig
hjem til Nederland og sin fødeby.

Jeg vil med takknemlighet – både på
egne og bispedømmets vegne – minnes
p. Hertman for hans viktigste bidrag til
norsk kirkeliv: Visjonen om kristen og
kirkelig enhet. Han viste oss at fordommer
og uvitenhet på begge sider kunne over-
vinnnes, og at Guds hjelp og god vilje kan
føre oss sammen. Dette er en arv vi skal
pleie, for veien til enhet er fortsatt lang.

La det evige lys skinne for ham, Herre,
hos dine hellige i evighet, for du er god.
Herre, gi ham den evige hvile, og la ham
få del i evighetens lys hos dine hellige,
for du er god.

+ Bernt I. Eidsvig, Can.Reg.
Biskop av Oslo

Olav Müller SS.CC

Norges eldste prest, Olav Müller SS.CC.
døde den 6. november 2018.

Når P. Olav Müller SSCC nå er død,
har Den katolske kirke i Norge mistet en
av sine mest markante personligheter i
etterkrigstiden.

P. Olav, som var døpt Dagfinn, ble
født den 18. april 1924 i Trondheim.
Sammen med to søstre vokste han opp
i et godt borgerlig hjem. Han opplevde
okkupasjonen av Norge som skoleelev.
P. Olav klarte å gjøre Gestapo oppmerk-
som på seg, slik at han valgte å flykte
til Sverige. Her ble han kjent med Den
katolske kirke og konverterte den 31.
desember 1944 i Stockholm. Etter en
kortere krigsinnsats i Nord-Norge kom
han tilbake til Trondheim i 1945.

På den tiden hadde Ordenen av Jesu og
Marias Helligste Hjerter (i Tyskland kalt
Arnsteiner Patres) ansvaret for sjelesorgen
der. P. Olav trådte inn i ordenen og studerte
i Tyskland. I 1949 avla han ordensløftene
i den tyske provinsen. Han ble presteviet
i Trondheim 2. september 1954.

Hans innsats var på ulike steder: først
som kapellan i Tyskland, to perioder som
sogneprest i Trondheim (1965-1967 /
1968-1987), i Ålesund (1967), i Drammen
(1987-1988) og i Kristiansund (1988-
1998). Som pensjonist i Trondheim og
Kristiansand var han aktiv som sjelesørger
og satte pris på å ha tid til det uten å ha
et embetes forpliktelse. Hans boliger var
alltid et oppsøkt sted for dem som søkte
råd eller et hjem for hyggelig samvær.

P. Olav var prest med hele sitt hjerte.
Han var glad i kontakt, hadde god humor
og vant lett tilgang til menneskene. Hans
omfattende kunnskap og hans brede
livserfaring gjorde ham til en ønsket
samtalepartner. Både skriftlig og muntlig
var han en ordets mester.

Mange konvertitter fant veien til Den
katolske kirke med p. Olavs hjelp. I Midt-
Norge ledsaget han generasjoner av ung-
dom og åpnet troen for dem. Legendarisk
var hans helgeturer til Dolmøya utenfor
Hitra, der han hadde fått bygget en hytte.

Han hadde tjent penger til hytten ved å
arbeide på et stenbrudd og i et fiskerøkeri.
Han har bidratt til at Den katolske kirke
i Norge ikke lenger ble sett på som en
fremmed utenlandsk kirke, men at den
slo nye røtter igjen etter reformasjonen.
Han var den første fra Trondheim som
ble viet til prest i denne byen etter re-
formasjonen. Nesten ingen har gjort så
meget for å gjøre den hellige Olavs liv
kjent i en vid katolsk og ikke-katolsk
offentlighet. Listen over hans foredrag
og artikler er imponerende. Han pleiet
videre gode økumeniske kontakter til
dem med annen tro.

Som orden har vi meget å takke p. Olav
for. Han var vårt katolske «reklameskilt»
i Norge. For medbrødrene som kom
fra Tyskland til Norge var han en god
læremester og medbror. Han følte seg
alltid knyttet til sin ordensprovins. Man
kan ikke verdsette p. Olav uten å nevne
hans kjærlighet til den norske naturen.
Med ryggsekk og sin hund ble han kjent
med landet til fots og på ski.

De senere år hadde p. Olav mange hel-
semessige problemer. Han bar dem med
tålmodighet og i tillit til Gud. Også i denne
fasen forble han trofast til menneskene.

Vi takker p. Olav for hans hengivelse
og hans eksempel.

Werne, 6. november 2018
P. Heinz Josef Catrein SS.CC

Nattsalme

Av Jon Fosse

Det finst ei jord som opnar opp
sitt djup av svarte natt
og løyner både sjel og kropp
til ingenting er att

Det finst ei natt som møter deg
og tek deg mjukt imot
og lèt deg kvila æveleg,
di hand, di sjel, din fot

Det finst frå Gud i alt som er,
i jord og nattevrimmel,
di sjel er hans, du er hans verd,
du lyser fram hans himmel

Foto: © Winjeagency.com

Jon Fosse (født 1959) er en av Norges fremste forfattere, og er oversatt til over femti språk. Han debuterte i 1983 med romanen *Raudt, svart*, og har siden utgitt over femti verker: romaner, diktsamlinger, skuespill, barnebøker og essays. Hans skuespill er blitt oppført over hele verden, og han regnes som en av vår tids viktigste og mest særpregede dramatikere. Fosse har mottatt rundt 30 norske og utenlandske priser, bl.a. Nordisk råds litteraturpris, Den internasjonale Ibsenprisen og European Prize for Literature. I 2011 flyttet han inn i Grotten, Statens ærsbolig for fortjente kunstnere. Jon Fosse ble opptatt i Den katolske kirkes fulle fellesskap i 2013. Samme år utga han *Stein til stein. 39 dikt og 1 salme*. «Nattsalme» er hentet fra denne diktsamlingen.

I **St. Olav kirkeblad** møter du troen i det moderne mennesket. Du kan reflektere over etiske og moralske spørsmål fra din hverdag, og du kan glede deg over hvordan kristendommen har inspirert kunstnere til å skape det skjønnne, det groteske og det gripende gjennom århundrer.

Årets julegave er gratis!

Gi et abonnement på St. Olav kirkeblad i gave til deg selv – eller noen du er glad i. Du får bladet **gratis** hjem i posten.

Bestill på en av følgende måter:

- Send en **SMS** til nr. **417 16 052** med kodeord **STOLAV** etterfulgt av **navn og adresse**
- Send en E-post med **navn og adresse** til **abonnement@katolsk.no**
- Ring 23 21 94 21

